
ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः,
श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ओं ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणम्

द्वितीयाष्टकं- प्रपाठकः 1 - 4

Version Notes:

This is now the current Version 1.1 dated June 30, 2021.

1. This replaces the earlier version 1.0 dated Dec 31, 2019.
2. This version has been updated with the errors found and reported till June 30, 2021.
3. Required convention, style and presentation improvements or standardisations has been done wherever applicable.
4. Notify your corrections / suggestions etc to our email id vedavms@gmail.com

Earlier Versions

1st Version Number	0.0 dated 24th October 2017
2nd Version Number	1.0 dated 31st December 2019

Table of Contents

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टकं.....	6
2.1 द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रपाठकः – अग्निहोत्रब्राह्मणम्.....	6
2.1.1 अनुवाकं 1 – अग्निहोत्रस्योपोद्धातः.....	6
2.1.2 अनुवाकं 2 – अग्निहोत्रनिरूपणम्.....	7
2.1.3 अनुवाकं 3 – उपयोक्ष्यमाणस्य हविषः संस्कारः	12
2.1.4 अनुवाकं 4 – उपयुक्तस्य हविषः संस्कारः.....	16
2.1.5 अनुवाकं 5 – काम्यानि होमद्रव्याणि.....	19
2.1.6 अनुवाकं 6 – अभ्युद्द्रवणं, होमाभावप्रतीकारश्च.....	24
2.1.7 अनुवाकं 7 – हविषः सर्वदेवतासंबन्धेन प्रशंसा.....	26
2.1.8 अनुवाकं 8 – दोहनप्रकारोऽग्निहोत्रहोत्रश्च.....	27
2.1.9 अनुवाकं 9 – अग्निहोत्रस्यासंसृष्टहोममन्त्रौ	28
2.1.10 अनुवाकं 10 – वह्नेरवस्थाविशेषानुसारेण होमः.....	30
2.1.11 अनुवाकं 11 – कालभेदेन समन्त्रकं परिषेचनम्	32
2.2 द्वितीयाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः – होतृब्राह्मणम्.....	35
2.2.1 अनुवाकं 1 – दशहोतृमन्त्रस्य क्रत्वर्थपुरुषार्थप्रयोगौ.....	35
2.2.2 अनुवाकं 2 – चतुर्होत्रादिमन्त्राणां क्रत्वर्थप्रयोगः.....	38

2.2.3 अनुवाकं 3 – चतुर्होतृपञ्चहोतृमन्त्रग्रहभागयोः पुरुषार्थ प्रयोगः	41
2.2.4 अनुवाकं 4 – जगत् सृष्टिकथनमुखेन होतृमन्त्रप्रशंसा	44
2.2.5 अनुवाकं 5 – दक्षिणाप्रतिग्रहमन्त्रव्याख्यानम्	47
2.2.6 अनुवाकं 6 – द्वादशाहदशमेऽहनि होतृमन्त्राः	50
2.2.7 अनुवाकं 7 – सप्तहोतृमन्त्रसाध्ययज्ञप्रशंसा	52
2.2.8 अनुवाकं 8 – होतृमन्त्राणां सोमयागाङ्गत्वम्	54
2.2.9 अनुवाकं 9 – होतृमन्त्रोत्पत्तिकथनप्रसङ्गेन जगत् सृष्टिः	57
2.2.10 अनुवाकं 10 – देवसृष्टिमध्येऽवस्थितस्येन्द्रस्य देवताधिपतित्वम्	62
2.2.11 अनुवाकं 11 – होतृमन्त्राणां पुरुषार्थप्रयोगः	65
2.3 द्वितीयाष्टके तृतीयः प्रपाठकः – होतृब्राह्मणशेषः	71
2.3.1 अनुवाकं 1 – सर्वेषां होतृमन्त्राणां चतुर्होतृशब्देन व्यवहारः	71
2.3.2 अनुवाकं 2 – नैमित्तिको होतृमन्त्रहोमः	72
2.3.3 अनुवाकं 3 – केशवपनाङ्गं पुष्टिवेदनं	75
2.3.4 अनुवाकं 4 – प्रतिग्रहमन्त्रमहिमज्ञानम्	76
2.3.5 अनुवाकं 5 – प्रश्नोत्तररूपो ब्रह्मविषयस्संवादः	80
2.3.6 अनुवाकं – होतृप्रशंसाप्रसङ्गेन क्रतूनामृत्विग् विशेषव्यवस्थापनं, अग्निहोत्रस्य प्राशस्त्यं च	82

2.3.7 अनुवाकं 7 – अग्निहोत्रस्य सर्वक्रतुरुद्भावसाधनेन प्रशंसा.....	85
2.3.8 अनुवाकं 8 – सृष्टिसाधनत्वेन होतृमन्त्रासामर्थ्यं प्रशंसा.....	87
2.3.9 अनुवाकं 9 – वायुरूपत्वज्ञानेन होतृमन्त्राणां प्रशंसा	89
2.3.10 अनुवाकं 10 – दशहोतृमन्त्राणां काम्यप्रयोगः	92
2.3.11 अनुवाकं 11 – दशहोत्रादिमन्त्रनाम्नां प्रवृत्तिनिमित्तम्.....	94
2.4 द्वितीयाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः – उपहोमाः	99
2.4.1 अनुवाकं 1 – उपहोमाः	99
2.4.2 अनुवाकं 2 – उपहोमाः.....	103
2.4.3 अनुवाकं 3 – उपहोमाः.....	107
2.4.4 अनुवाकं 4 – उपहोमाः.....	113
2.4.5 अनुवाकं 5 – उपहोमाः.....	117
2.4.6 अनुवाकं 6 – उपहोमाः.....	120
2.4.7 अनुवाकं 7 – उपहोमाः.....	126
2.4.8 अनुवाकं 8 – उपहोमाः.....	131

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टकं

2.1 2.1 द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रपाठकः – अग्निहोत्रब्राह्मणम्

2.1.1 अनुवाकं 1 – अग्निहोत्रस्योपोद्धातः

T.B.2.1.1.1

अङ्गिरसो॑ वै स॒त्रमा॑सत । तेषां॑ पृ॒श्नि॒र्-घ॑र्म॒धुगा॑सीत् ।
स॒र्जी॒षेणा॑जीवत् । ते॑ऽब्रुवन् । कस्मै॑ नु स॒त्रमा॑स्महे ।
ये॑ऽस्या ओष॑धीर्न॒ जन॑याम॒ इति॑ । ते दि॒वो वृ॑ष्टि-मसृ॒जन्त ।
याव॑न्तः स्तो॒का अ॒वाप॑द्यन्त । ताव॑तीरोष॑धयो ऽजायन्त ॥
ता जा॒ताः पि॒तरो॑ वि॒षेणा॑लिम्पन् । 1 (10)

T.B.2.1.1.2

तासां॑ जग्ध्वा रु॒प्यन्त्यै॑त् । ते॑ऽब्रुवन् । क इ॒दमि॒त्थ-म॑क॒रिति॑ ।
वयं॑ भा॒गधे॑य-मिच्छ॑माना॒ इति॑ पि॒तरो॑ऽब्रुवन् । किं॑ वा॒ भा॒गधे॑यमि॒ति ।
अ॒ग्नि॒हो॒त्र ए॒व नो॑ऽप्यस्त्वि॒त्य-ब्रु॑वन् ।

तेभ्य ए॒तद्-भा॒ग॒धेयं॑ प्रायच्छन् । यद्धु॒त्वा नि॒मार्ष्टि॑ ।
ततो॒ वै त ओष॑धीर-स्वदयन् ॥ य ए॒वं वे॑द । 2 (10)

T.B.2.1.1.3

स्वद॑न्तेऽस्मा ओष॑धयः । ते व॒थ्समु॒पावा॑सृजन् ।
इ॒दं नो॑ ह॒व्यं प्र॑दापयेति । सोऽब्र॑वीद्वरं॑ वृ॒णै ।
द॒श मा॒ रात्री॑र्जातं न दोहन् । आ॒सङ्ग॑वं मा॒त्रा सह॑ च॒राणी॑ति ।
तस्मा॑द्-व॒थ्सं जा॒तं द॒श रात्री॑र्न दुहन्ति ।
आ॒सङ्ग॑वं मा॒त्रा सह॑ चरति । वा॒रेवृ॑त॒ह्यस्य॑ ।
तस्मा॑द्-व॒थ्सं स॑सृष्ट॒धयं॑ रु॒द्रो घा॑तुकः () ।
अति॑ हि स॒न्धां ध॑यति ॥ 3 (11)

(अ॒लि॒म्पन् - वे॒द - घा॑तु॒क ए॒कं च॑) (A1)

2.1.2 अनुवाकं 2 – अग्निहोत्रनिरूपणम्

T.B.2.1.2.1

प्र॒जाप॑ति-र॒ग्नि-म॑सृजत । तं प्र॒जा अ॑न्वसृज्यन्त । तम॑भा॒ग उ॒पास्त॑ ।
सोऽस्य॑ प्र॒जाभि॑-र॒पाक्रा॑मत् । तम॑व॒रुरु॑थ्-समा॒नोऽन्वै॑त् ।
तम॑व॒रुधं॑ नाश॒कनो॑त् । स तपो॑ ऽत॒प्यत॑ ।

सो॑ऽग्नि॒-रु॒पा॒र॒म॒ता॒ता॒पि॒ वै॒ स्य॒ प्र॒जा॒प॒ति॒रि॒ति॒ ।

स॒ र॒रा॒टा॒दु॒द॒मृ॒ष्ट॒ । 4 (9)

T.B.2.1.2.2

तद्-घृ॒त॒म॒भ॒वत् । तस्मा॑द्यस्य॒ दक्षि॑णतः केशा॒ उन्मृ॑ष्टाः ।

तां ज्यै॑ष्ठलक्ष्मी॒ प्रा॒जा॒प॒त्ये॒त्याहुः॑ । यद्-र॒रा॒टा॒दु॒द॒मृ॒ष्ट॒ ।

तस्मा॑द्-र॒रा॒टे केशा॒ न स॑न्ति । तद॒ग्नौ॑ प्रा॒गृ॒ह्णात् ।

तद्व्य॑चि॒कि॒त्स॒त् । जु॒ह॒वा॒नी(३) मा॒ हौ॒षा(३)मि॑ति ।

तद्-वि॑चि॒कि॒त्सा॒यै ज॑न्म ॥ य॒ एवं॑ वि॒द्वान् वि॑चि॒कि॒त्स॒ति॒ । 5 (10)

T.B.2.1.2.3

वसी॑य ए॒व चै॑तयते ॥ तं वा॒ग॒भ्य॑वद-ज्जु॒हु॒धी॑ति । सो॑ऽब्रवीत् ।

कस्त्व॑मसीति । स्वै॒व ते॒ वा॒गि॒त्य॑ब्रवीत् । सो॑ऽजु॒हो॒थ्-स्वा॑हेति ।

तत्स्वा॑हाका॒रस्य॒ ज॑न्म ॥ य॒ ए॒व स्वा॑हाका॒रस्य॒ ज॑न्म वे॒द ।

करो॑ति स्वा॒हाका॒रेण॑ वी॒र्य॑म् ॥

यस्यै॒वं वि॒दुषः॑ स्वा॒हाका॒रेण॑ जु॒ह्व॑ति । 6 (10)

T.B.2.1.2.4

भो॒गायै॒वास्य॑ हु॒तं भव॑ति ॥ तस्या॒ आहु॑त्यै पु॒रुष॑-मसृजत ।
 द्वि॒तीय॑-मजुहोत् । सोऽश्व॑-मसृजत । तृ॒तीय॑-मजुहोत् ।
 स गा॑मसृजत । च॒तुर्थ॑-मजुहोत् । सोऽवि॑मसृजत ।
 पञ्च॑म-मजुहोत् । सोऽजा॑मसृजत । 7 (10)

T.B.2.1.2.5

सोऽग्नि॑-र॒बिभे॑त् । आहु॑तीभिर्वै माऽऽप्नो॑तीति ।
 स प्र॒जाप॑तिं पुनः प्रावि॑शत् । तं प्र॒जाप॑ति-रब्रवीत् ।
 जाय॑स्वेति । सोऽब्र॑वीत् । किं भा॒गधे॑यम॒भि ज॑निष्य इति ।
 तुभ्य॑मेवेदं हू॒याता॑ इत्यब्रवीत् । स ए॒तद्-भा॒गधे॑यम॒भ्यजा॑यत ।
 यद॑ग्निहोत्रम् । 8 (10)

T.B.2.1.2.6

तस्मा॑द॒ग्निहो॑त्र-मुच्यते ॥ तद्धू॒यमा॑न-मादि॒त्योऽब्र॑वीत् । मा हौ॑षीः ।
 उ॒भयो॑र्वै-नावे॒तदि॑ति । सोऽग्नि॑-रब्रवीत् । कथं नौ होष्य॑न्तीति ।
 सा॒यमे॒व तुभ्यं॑ जुह॒वन् । प्रा॒तर्म॒ह्य-मि॑त्यब्रवीत् ।
 तस्मा॑द॒ग्नये॑ सा॒यं हू॒यते॑ । सू॒र्याय॑ प्रा॒तः ॥ 9 (10)

T.B.2.1.2.7

आ॒ग्ने॒यी॒ वै रा॒त्रिः॑ । ऐ॒न्द्रम॑हः । यदनु॑दि॒ते सूर्ये॑ प्रा॒तर्जु॑हु॒यात् ।

उ॒भय॑मे॒वाग्ने॒यꣳ स्या॑त् । उ॒दि॒ते सूर्ये॑ प्रा॒तर्जु॑होति ।

तथा॑ऽग्नये॑ सा॒यꣳ हू॑यते । सूर्या॑य प्रा॒तः ॥

रा॒त्रिं वा॑ अनु॑ प्र॒जाः प्र जा॑यन्ते ।

अ॒ह्ना प्र॑ति तिष्ठन्ति । यत्सा॒यं जु॑होति । 10 (10)

T.B.2.1.2.8

प्रै॒व ते॑न जा॒यते॑ । उ॒दि॒ते सूर्ये॑ प्रा॒तर्-जु॑होति । प्र॒त्ये॒व ते॑न तिष्ठति ॥

प्र॒जाप॑तिर-का॒मय॑त प्र॒जाये॑येति । स ए॒तद॑ग्निहो॒त्रं मि॑थुन-म॒पश्य॑त् ।

तदु॒दि॒ते सूर्ये॑ऽजु॒होत् । यजु॑षा ऽन्यत् । तू॒ष्णीम॑न्यत् ।

ततो॑ वै स प्राजा॑यत ।

यस्यै॒वं वि॒दुष॑ उ॒दि॒ते सूर्ये॑ऽग्निहो॒त्रं जु॑ह्वति । 11 (10)

T.B.2.1.2.9

प्रै॒व जा॑यते । अथो॒ यथा॒ दि॒वा प्र॑जा॒नन्ने॑ति । ता॒दृगे॒व तत् ॥

अथो॒ खल्वा॑हुः । यस्य॒ वै द्वौ पु॑ण्यौ गृ॒हे व॑सतः ।

यस्तयो॑रन्यꣳ रा॒धय॑त्यन्यं न । उ॒भौ वा॑व स तावृ॑च्छतीति ।

अ॒ग्निं वा॒वादि॒त्यः सा॒यं प्र॒वि॒शति॑ । तस्मा॒द॒ग्निर्दू॒रान्न॑क्तं द॒दृशे॑ ।

उ॒भे हि ते॒जसी॑ स॒ंप॒द्येते॑ । 12 (10)

T.B.2.1.2.10

उ॒द्यन्तं वा॒वादि॒त्य-म॒ग्नि॒रनु॑ स॒मारो॑हति ।

तस्मा॒द्धूम॑ ए॒वाग्ने॑र्दि॒वा द॒दृशे॑ । यद॒ग्नये॑ सा॒यं जु॒हुयात्॑ ।

आ सूर्या॑य वृ॒श्च्येत॑ । यथ्सूर्या॑य प्रा॒तर्-जु॒हुयात्॑ ।

आ॒ग्नये॑ वृ॒श्च्येत॑ । दे॒वता॑भ्यः स॒मदं॑ द॒द्ध्यात्॑ ।

अ॒ग्नि॒ज्योति॑र्-ज्योतिः सूर्यः स्वा॒हेत्ये॒व सा॒यं हो॒तव्य॑म् ।

सूर्यो॑ ज्योति॑र् ज्योति॑र॒ग्निः स्वा॒हेति॑ प्रा॒तः ।

तथो॒भाभ्या॑ं सा॒यं हू॑यते । 13 (10)

T.B.2.1.2.11

उ॒भाभ्यां॑ प्रा॒तः । न दे॒वता॑भ्यः स॒मदं॑ द॒धाति॑ ॥ अ॒ग्नि॒ज्योति॑रि॒त्याह॑ ।

अ॒ग्निर्वै रे॒तो॒धाः ॥ प्र॒जा ज्योति॑रि॒त्याह॑ । प्र॒जा ए॒वास्मै॑ प्र॒जन॑यति ॥

सूर्यो॑ ज्योति॑रि॒त्याह॑ । प्र॒जास्वे॒व प्र॒जाता॑सु रे॒तो द॒धाति॑ ॥

ज्योति॑र॒ग्निः स्वा॒हेत्या॑ह ।

प्र॒जा ए॒व प्र॒जाता॑ अ॒स्यां प्र॑तिष्ठापयति ॥ 14 (10)

T.B.2.1.2.12

तू॒ष्णीमु॒त्तरा॑-माहु॒तिं जु॒होति॑ । मि॒थुन॒त्वाय॑ प्र॒जात्यै॑ ॥
यदु॒दिते॑ सू॒र्ये प्रा॒तर्-जु॒हुयात् ।
यथाऽति॑थये प्र॒दुताय॑ शू॒न्याया॑वस॒थाया॑हार्य॑
हर॑न्ति । तादृ॒गेव॑ तत् । क्वाह॑ तत॒स्तद्-भ॒वती॑त्याहुः ।
यथ्स॑ न वेद । यस्मै॑ तद्ध॒रन्तीति॑ । तस्मा॒द्-यदौष॑सं जु॒होति॑ ।
तदे॒व संप्र॑ति () । अथो॒ यथा॒ प्रार्थ॑मौष॒सं परि॑ वेवैष्टि॑ ।
तादृ॒गेव॑ तत् ॥ 15 (12)

(अ॒मृष्ट - वि॒चिकि॑त्स॒ति - जुह्व॑ - त्य॒जाम॑सृज - ताग्नि॑होत्र॑ -
सू॒र्याय॑ प्रा॒तर् - जु॒होति॑ - जुह्व॑ति - संप॒र्वते॑ - हू॒यते -
स्था॑पयति - संप्र॑ति द्वे च) (A2)

2.1.3 अनुवाकं 3 – उपयोक्ष्यमाणस्य हविषः संस्कारः

T.B.2.1.3.1

रु॒द्रो वा ए॒षः । यद॒ग्निः । प॒त्नी स्था॒ली । यन्म॑द्ध्येऽग्ने-रधि॑श्रयैत् ।
रु॒द्राय॑ प॒त्नीम॑पि दद्ध्यात् । प्र॒मायु॑का स्यात् ।

उ॒दी॒चोऽङ्गा॒रान्नि॒रू॒ह्याधि॑ श्रयति । प॒त्नियै॑ गो॒पी॒थाय॑ ॥
व्यन्ता॑न् करोति । तथा प॒त्न्य-प्र॑मायुका भवति ॥ 16 (10)

T.B.2.1.3.2

घ॒र्मो वा ए॒षोऽशान्तः॑ ॥ अ॒हर॒हः प्र॑वृज्यते । यद॑ग्निहो॒त्रम् ।
प्रति॑षिञ्चेत् प॒शुकाम॑स्य । शान्त॑मिव हि प॒शव्यम्॑ ॥
न प्रति॑षिञ्चेद्-ब्र॒ह्मवर्च॑सकामस्य । समि॑द्धमिव हि ब्र॒ह्मवर्च॑सम् ॥
अथो॑ खलु । प्र॒ति॒षि॒च्यमे॒व । यत्-प्र॑ति॒षि॒ञ्चति॑ ॥ 17 (10)

T.B.2.1.3.3

तत्-प॒शव्यम्॑ । यज्जु॑होति । तद्ब्र॒ह्मवर्च॑सि । उ॒भय॑मे॒वाकः॑ ॥
प्रच्यु॑तं वा ए॒तद॒स्मा-ल्लो॒कात् । अ॒गतं॑ दे॒वलोक॑म् ।
यच्छृ॑त् ह॒विर॑नभिघारितम् । अ॒भिद्यो॑तयति । अ॒भ्ये॒वैन॑द्धारयति ।
अथो॑ दे॒वत्रै॒वैन॑द्-गमयति ॥ 18 (10)

T.B.2.1.3.4

पर्य॑ग्नि करोति । रक्ष॑सा-मप॒हत्यै॑ ॥ त्रिः पर्य॑ग्नि करोति ।
त्र्यावृ॑द्धि य॒ज्ञः । अथो॑ मेद्ध्य॒त्वाय॑ ॥

यत्-प्राचीन-मुद्वासयेत् । यजमानञ् शुचा ऽर्पयेत् ।

यद्-दक्षिणा । पितृदेवत्यञ् स्यात् । यत्-प्रत्यक् । 19 (10)

T.B.2.1.3.5

पत्नीञ् शुचा ऽर्पयेत् । उदीचीन-मुद्वासयति ।

एषा वै देवमनुष्याणाञ् शान्ता दिक् ।

तामेवैनदनूद्-वासयति शान्त्यै ॥ वर्त्म करोति ।

यज्ञस्य संतत्यै ॥ निष्टपति । उपैव तथ्स्तृणाति ॥ चतुरुन्नयति ।

चतुष्पादः पशवः । 20 (10)

T.B.2.1.3.6

पशूनेवा-वरुन्धे ॥ सर्वान्-पूर्णानुन्नयति । सर्वे हि पुण्या राद्धाः ॥

अनूच उन्नयति । प्रजाया अनूचीनत्वाय ।

अनूच्येवास्य प्रजा ऽर्द्धुका भवति ॥ सं मृशति व्यावृत्यै ॥

नाहोष्यन्नुप सादयेत् । यदहोष्यन्नुप सादयेत् ।

यथा ऽन्यस्मा उपनिधाय । 21 (10)

T.B.2.1.3.7

अ॒न्यस्मै॑ प्र॒यच्छ॑ति । ता॒दृगे॒व तत् । आ॒ऽस्मै॑ वृ॒श्चये॑त् ।
यदे॒व गा॒र्ह॒पत्ये॑ऽधि॒श्रय॑ति । तेन॑ गा॒र्ह॒पत्यं॑ प्री॒णाति॑ ॥
अ॒ग्नि॒र॒बिभे॑त् । आ॒हु॒तयो॑ मा॒ऽत्यै॑ष्यन्तीति॑ ।
स ए॒ताञ् स॒मिध॑-मप॒श्यत् । ता॒माऽध॑त्त ।
ततो॑ वा अ॒ग्नावा॒हु॒तयो॑ऽदि॒ध्रय॑न्त । 22 (10)

T.B.2.1.3.8

यदे॒नञ् स॒मय॑च्छत् । तथ्स॒मिधः॑ स॒मित्त्व॑म् । स॒मिध॒माद॑धाति ।
समे॒वैनं॑ य॒च्छति॑ । आ॒हु॒तीनां॑ धृ॒त्यै ।
अथो॑ अ॒ग्नि॒हो॒त्रमे॒वेद॑ध्मवत्-करोति॑ । आ॒हु॒तीनां॑ प्र॒तिष्ठि॑त्यै ॥
ब्र॒ह्म॒वादि॒नो वद॑न्ति । यदे॒काञ् स॒मिध॑मा॒धाय॑ द्वे आ॒हु॒ती जु॒होति॑ ।
अथ॑ कस्याञ् स॒मिधि॑ द्वि॒तीया॑-मा॒हु॒तिं जु॒होतीति॑ । 23 (10)

T.B.2.1.3.9

यद्-द्वे स॒मिधा॑वा॒दद्ध्या॑त् । भ्रातृ॑व्यमस्मै॑ ज॒नये॑त् ।
एकाञ् स॒मिध॑मा॒धाय॑ । यजु॑षा ऽन्या॒माहु॑तिं जु॒होति॑ ।
उ॒भे ए॒व स॒मिद्व॑ती आ॒हु॒ती जु॒होति॑ । ना॒स्मै भ्रातृ॑व्यं ज॒नय॑ति ॥

आ॒दी॒प्ता॒यां जु॒होति॑ । समि॒द्धमि॒व हि ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम् ।

अथो॒ यथाऽति॑थिं॒ ज्योति॑ष्कृ॒त्वा परि॒वेवे॑ष्टि । ता॒दृगे॒व तत् () ॥

चतु॒रुन्न॑यति । द्विर्जु॑होति । तस्मा॑द्-द्वि॒पा-च्यतु॑ष्पादम॒त्ति ।

अथो॒ द्वि॒पद्ये॒व चतु॑ष्पदः॒ प्रति॑ष्ठापयति ॥ 24 (14)

(भ॒वति॑ – प्र॒तिषि॑ञ्चति॒ – गम॑यति – प्र॒त्यक् – प॒शव॑ – उप॒निधा
– या॒दि॒घ्नयन्॑ – तेति॑ – तच्च॒त्वारि॑ च) (A3)

2.1.4 अनुवाकं 4 – उपयुक्तस्य हविषः संस्कारः

T.B.2.1.4.1

उत्त॒राव॑तीं॒ वै दे॒वा आ॒हुति॑मजु॒हवुः॑ । अवा॑चीम॒सुराः॑ ।

ततो॑ दे॒वा अभ॑वन् । पराऽसु॒राः । यं का॒मये॑त॒ वसी॑यान्त् स्या॒दिति॑ ।

कनी॑यस्तस्य॒ पूर्वं॑ हु॒त्वा । उत्त॑रं भूयो॒ जुहु॑यात् ।

ए॒षा वा उत्त॑राव॒त्याहु॑तिः । तां दे॒वा अजु॑हवुः ।

तत॑स्तेऽभ॒वन् । 25 (10)

T.B.2.1.4.2

यस्यै॒वं जुह्व॑ति । भव॑त्ये॒व ॥ यं का॒मये॑त॒ पापी॑यान्त् स्या॒दिति॑ ।

भूय॑स्तस्य॒ पूर्वं॑ हु॒त्वा । उत्त॑रं कनी॒यो जुहु॑यात् ।

ए॒षा वा अ॒वा॒च्याहु॑तिः । ता॒मसु॑रा अ॒जुह॑वुः ।

त॒तस्ते॑ प॒राऽभ॑वन् । य॒स्यै॒वं जु॑ह॒ति । प॒रैव॑ भ॒वति ॥ 26 (10)

T.B.2.1.4.3

हु॒त्वोप॑ सा॒दय॑त्य॒जामि॑त्वाय । अथो॒ व्यावृ॑त्त्यै ॥ गा॒र्ह॒पत्यं॑ प्र॒तीक्ष॑ते ।

अ॒ननु॑द्ध्य॒यायि॑न-मे॒वैनं॑ करोति ॥ अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्य॑ वै स्था॒णुर॑स्ति ।

तं यँ ऋ॒च्छेत् । य॒ज्ञ॒स्था॒णुमृ॑च्छेत् । ए॒ष वा अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्य॑ स्था॒णुः ।

यत्-पू॒र्वाऽऽहु॑तिः । तां यँदु॒त्तर॑या॒ऽभि जु॑हु॒यात् । 27 (10)

T.B.2.1.4.4

य॒ज्ञ॒स्था॒णु-मृ॑च्छेत् । अ॒तिहा॑य पू॒र्वा॒माहु॑तिं जु॒होति॑ ।

य॒ज्ञ॒स्था॒णुमे॒व परि॑ वृण॒क्ति । अथो॒ भ्रातृ॑व्यमे॒वाप्त्वा॑ ऽति॒क्राम॑ति ॥

अ॒वा॒चीन॑ꣳ सा॒यमु॑प मा॒र्ष्टि । रे॒त ए॒व तद्-द॑धाति । ऊ॒र्ध्वं प्रा॒तः ।

प्र॒ जन॑यत्ये॒व तत् ॥ ब्र॒ह्म॒वा॒दिनो॑ वदन्ति । च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । 28 (10)

T.B.2.1.4.5

द्वि॒र्जु॒होति॑ । अथ॒ क्व द्वे॑ आहु॒ती भ॑वत॒ इति॑ ।

अ॒ग्नौ वै॑श्वा॒नर॑ इति॒ ब्रू॑यात् । ए॒ष वा अ॒ग्निर्वै॑श्वा॒नरः॑ ।

यद्ब्रा॒ह्म॒णः॑ । हु॒त्वा द्विः॑ प्राश्ना॒ति ।

अ॒ग्नावे॒व वै॒श्वान॒रे द्वे॑ आ॒हुती॑ जु॒होति॑ ॥ द्वि॒र्जु॒होति॑ ।

द्वि॒र्नि॒मा॒र्ष्टि॑ । द्विः प्रा॒श्ना॒ति । 29 (10)

T.B.2.1.4.6

षट्॑ संप॒द्यन्ते॑ । षड्॑वा ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तू॒ने॒व प्री॑णाति ।

ब्र॒ह्म॒वादि॒नो वद॑न्ति । किं दे॒वत्य॑-म॒ग्नि॒हो॒त्रमि॑ति ।

वै॒श्वदे॒वमि॑ति ब्रूयात् । यद्-यजु॑षा जु॒होति॑ ।

तदै॒न्द्रा॒ग्नम् । यत्-तू॒ष्णीम् । तत्-प्रा॒जाप॑त्यम् । 30 (10)

T.B.2.1.4.7

यन्नि॒मा॒र्ष्टि॑ । तदोष॑धीनाम् । यद्दि॒व्य॒तीयम्॑ । तत्-पि॒तृ॒णाम् ।

यत्-प्रा॒श्ना॒ति । तद्-गर्भा॑णाम् । तस्मा॒द्-गर्भा॑ अन॒श्जन्तो॑ वर्द्धन्ते ।

यदा॒चा॒मति॑ । तन्म॒नु॒ष्या॒णाम् ॥ उद॑ङ्प॒र्यावृ॑त्याचा॒मति॑ । 31 (10)

T.B.2.1.4.8

आ॒त्म॒नो गो॒पी॒थाय॑ ॥ निर्णे॑ने॒क्ति शु॒द्ध्यै॑ ॥ नि॒ष्ट॒पति॑ स्व॒गाकृ॑त्यै ।

उद्-दि॑शति । स॒प्त॒र्षी॒ने॒व प्री॑णाति ॥ दक्षि॑णा प॒र्याव॑र्तते ।

स्वमे॒व वी॒र्य॑मनु प॒र्याव॑र्तते ।

तस्माद्-दक्षिणोऽर्द्ध आत्मनो वीर्यावत्तरः ।

अथो आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्तते ॥

हुत्वोप समिन्धे । 32 (10)

T.B.2.1.4.9

ब्रह्मवर्चसस्य समिद्ध्यै ॥ न बर्हिरनु प्र हरेत् ।

असंस्थितो वा एष यज्ञः । यदग्निहोत्रम् । यदनु प्रहरेत् ॥

यज्ञं विच्छिन्द्यात् । तस्मान्नानु प्रहत्यम् ।

यज्ञस्य सन्तत्यै ॥ अपो नि नयति ।

अवभृथस्यैव रूपमकः () ॥ 33 (10)

(अभवन् - भवति - जुहुयान् - नयति - माष्टि द्विः प्राश्नति -

प्राजापत्य - माचामती - न्धे - ऽकः) (A4)

2.1.5 अनुवाकं 5 – काम्यानि होमद्रव्याणि

T.B.2.1.5.1

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । अग्निहोत्रप्रायणा यज्ञाः ।

किं प्रायण-मग्निहोत्रमिति । वथ्सो वा अग्निहोत्रस्य प्रायणम् ।

अग्निहोत्रं यज्ञानाम् ॥ तस्य पृथिवी सदः ।

अ॒न्तरि॒क्ष-मा॒ग्नी॒ध्रम् । द्यौर्-ह॒विर्द॒धानम् ।

दिव्या॑ आ॒पः प्रो॒क्ष॒णयः॑ । ओष॑धयो ब॒र्हिः । 34 (10)

T.B.2.1.5.2

व॒नस्प॑तय इ॒ध्मः । दि॒शः प॒रि॒धयः॑ । आ॒दि॒त्यो यू॒पः ।

यज॑मानः प॒शुः । स॒मु॒द्रोऽव॑भृथः । स॒म्व॑त्सरः स्व॒गाका॑रः ।

तस्मा॑दाहि॒ताग्नेः॑ स॒र्वमे॒व ब॑र्हिष्यं द॒त्तं भ॑वति । यथ् सा॒यं जु॒होति॑ ।

रा॒त्रिमे॒व तेन॑ दक्षि॒ण्यां कुरु॑ते । यत्-प्रा॒तः । 35 (10)

T.B.2.1.5.3

अ॒हरे॒व तेन॑ दक्षि॒ण्यं कुरु॑ते । यत्-ततो॑ द॒दाति॑ । सा दक्षि॑णा ॥

याव॑न्तो वै दे॒वा अ॒हु॒तमा॑दन् । ते प॒राऽभ॑वन् ।

त ए॒तद॒ग्नि॒हो॒त्रं स॒र्वस्यै॒व स॒मव॑दायाजु॒हवुः॑ । तस्मा॑दाहुः ।

अ॒ग्नि॒हो॒त्रं वै दे॒वा गृ॒हाणां॑ निष्कृ॒ति-म॑पश्य॒न्निति॑ ।

यथ्-सा॒यं जु॒होति॑ । रा॒त्रिया॑ ए॒व तद्धु॑ताद्याय । 36 (10)

T.B.2.1.5.4

यज॑मानस्या-प॒राभा॑वाय । यत्-प्रा॒तः ।

अ॒ह ए॒व तद्धु॑ताद्याय । यज॑मानस्या-प॒राभा॑वाय ।

यत्-ततोऽश्नाति । हुतमेव तत् ॥

द्वयोः पयसा जुहुयात्-पशुकामस्य । एतद्वा अग्निहोत्रं मिथुनम् ।
य एवं वैद । प्र प्रजया पशुभिर्-मिथुनैर्-जायते । 37 (10)

T.B.2.1.5.5

इमामेव पूर्वया दुहे । अमूमुत्तरया । अधिश्रित्योत्तरमा नयति ।
योनावेव तद्-रेतः सिञ्चति प्रजनने ॥
आज्येन जुहुयात्-तेजस्कामस्य । तेजो वा आज्यम् ।
तेजस्व्येव भवति । पयसा पशुकामस्य । एतद्वै पशूनां रूपम् ।
रूपेणैवास्मै पशूनव रुन्धे । 38 (10)

T.B.2.1.5.6

पशुमानेव भवति । दद्धेनेन्द्रिय कामस्य । इन्द्रियं वै दधि ।
इन्द्रियाव्येव भवति । यवाग्वा ग्रामकामस्यौषधा वै मनुष्याः ।
भागधेयेनैवास्मै सजातानव-रुन्धे । ग्राम्येव भवति ॥
अयज्ञो वा एषः । योसामा । 39 (9)

T.B.2.1.5.7

च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । च॒तु॒रक्ष॑रं रथ॒न्तर॑म् । रथ॒न्तर॑स्यै॒ष वर्णः॑ ।
उ॒परी॑व हरति । अ॒न्तरि॑क्षं वा॒मदे॒व्यम् । वा॒मदे॒व्यस्यै॒ष वर्णः॑ ।
द्वि॒र्जु॒होति॑ । द॒व्यक्ष॑रं बृ॒हत् । बृ॒हत् ए॒ष वर्णः॑ ।
अ॒ग्नि॒हो॒त्रमे॒व तथ्॑ साम॒न्वत्-क॑रोति ॥ 40 (10)

T.B.2.1.5.8

यो वा अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्यो॑प॒सदो॑ वे॒द । उपै॑नमुप॒सदो॑ नम॒न्ति ।
वि॒न्दत॑ उप॒सत्ता॑रम् । उ॒न्नीयो॑प सा॒दय॑ति । पृ॒थि॒वीमे॒व प्री॑णाति ।
हो॒ष्यन्नु॑प सा॒दय॑ति । अ॒न्तरि॑क्षमे॒व प्री॑णाति । हु॒त्वोप॑ सा॒दय॑ति ।
दि॒वमे॒व प्री॑णाति । ए॒ता वा अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्यो॑प॒सदः॑ । 41 (10)

T.B.2.1.5.9

य ए॒वं वे॒द । उपै॑न-मुप॒सदो॑ नम॒न्ति । वि॒न्दत॑ उप॒सत्ता॑रम् ॥
यो वा अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्या॑श्रा॒वितं॑ प्र॒त्याश्रा॑वितं॒ हो॒तारं॑ ब्र॒ह्माणं॑
व॒षट्का॑रं वे॒द ।
तस्य॑ त्वे॒व हु॒तम् । प्रा॒णो वा अ॒ग्नि॒हो॒त्रस्या॑श्रा॒वितम्॑ ।

अ॒पा॒नः॑ प्र॒त्या॒श्रा॒वि॒तम् । म॒नो॑ हो॒ता । चक्षु॑र्-ब्र॒ह्मा ।

नि॒मे॒षो व॑षट्कारः । 42 (10)

T.B.2.1.5.10

य ए॒वं वै॑द । तस्य॑ त्वे॒व हु॑तम् ॥

सा॒यं या॑वा॒नश्च॑ वै दे॒वाः प्रा॑त॒र्या॒वा॒णश्चा॑-ग्नि॒हो॒त्रि॒णो गृ॑ह॒मा॒गच्छ॑न्ति ।

ता॒न् यन्न॑ त॒र्पये॑त् । प्र॒जया॑ऽस्य॑ प॒शुभि॑र्वि ति॒ष्ठेर॑न् ।

यत्त॒र्पये॑त् । तृ॒प्ता ए॒नं प्र॒जया॑ प॒शुभि॑स्त॒र्पये॑युः ॥

स॒जू॒र्दे॒वैः सा॒यं या॑व॒भिरि॑ति सा॒यं सं मृ॑शति ।

स॒जू॒र्दे॒वैः प्रा॑त॒र्या॒व॒भिरि॑ति प्रा॒तः ।

ये चै॒व दे॒वाः सा॒यं या॑वा॒नो ये च॑ प्रा॒त॒र्या॒वा॒णः । 43 (10)

T.B.2.1.5.11

ता॒ने॒वो॒भया॑ स्त॒र्पय॑ति । त ए॒नं तृ॒प्ताः प्र॒जया॑ प॒शुभि॑ स्त॒र्पय॑न्ति ॥

अ॒रु॒णो ह॑ स्मा॒हौप॑वेशिः ।

अ॒ग्नि॒हो॒त्र ए॒वाह॑ सा॒यं प्रा॑त॒र्वज्रं॑ भ्रातृ॒व्येभ्यः॑ प्र ह॑रामि ।

तस्मा॑न्-म॒त्पा॒पी॒या॒सो भ्रा॑तृ॒व्या इति॑ ।

च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । द्वि॒र्जु॒होति॑ । स॒मि॒थ्-स॒प्त॒मी ।

सप्तपदा शक्वरी । शाक्वरो वज्रः () ।

अग्निहोत्र एव तत्सायं प्रातर्वज्रं यजमानो भ्रातृव्याय प्र हरति ।

भवत्यात्मना । पराऽस्य भ्रातृव्यो भवति ॥ 44 (13)

(बर्हिः – प्रातर् – हुताद्याय – जायते – रुन्धे – ऽसामा –
करो – त्येता वा अग्निहोत्रस्यो पसदो – वषट्कार – श्व
प्रातर्यावाणो – वज्रस्त्रीणि च) (A5)

2.1.6 अनुवाकं 6 – अभ्युद्द्रवणं, होमाभावप्रतीकारश्च

T.B.2.1.6.1

प्रजापति-रकामय-तात्मन् वन्मे जायेतेति । सोऽजुहोत् ।

तस्यात्मन् वदजायत । अग्निर्-वायुरा-दित्यः ।

तेऽब्रुवन् । प्रजापति-रहौषी-दात्मन्-वन्मे जायेतेति ।

तस्य वयमजनिष्महि । जायतां न आत्मन्-वदिति तेऽजुहवुः ।

प्राणानामग्निः । तनुवै वायुः । 45 (10)

T.B.2.1.6.2

चक्षुष आदित्यः । तेषां हुतादजायत गौरेव ॥

तस्यै पयसि व्यायच्छन्त । मम हुतादजनि ममेति ।

ते प्र॒जाप॑तिं प्र॒श्न॑मा॒यन् । स आ॒दित्यो॑ऽग्नि॒-मब्र॑वीत् ।
य॒तरो नौ॑ ज॒यात् । तन्नौ॑ स॒हास॑दिति ।
कस्यै॑ कोऽहौ॑षी॒दिति॑ प्र॒जाप॑ति-रब्र॒वीत्-कस्यै॑ क॒ इति॑ ।
प्रा॒णाना॑म॒हमि॑त्य॒ग्निः । 46 (10)

T.B.2.1.6.3

त॒नुवा॑ अ॒हमि॑ति वा॒युः । चक्षु॑षोऽह॒मित्या॑दित्यः ।
य ए॒व प्रा॒णाना॑म॒हौषी॑त् । तस्य॑ हु॒ताद॑ज॒नीति॑ ।
अ॒ग्नेर् हु॒ताद॑ज॒नीति॑ । तद॑ग्निहो॒त्रस्या॑-ग्निहो॒त्रत्व॑म् ।
गौ॒र्वा अ॑ग्निहो॒त्रम् । य ए॒वं वै॒द गौ॑र॒ग्निहो॒त्रमि॑ति ।
प्रा॒णापा॒नाभ्या॑-मे॒वाग्नि॑-सम॒र्द्धय॑ति ।
अ॒व्यर्द्धु॑कः प्रा॒णापा॒नाभ्यां॑ भवति । 47 (10)

T.B.2.1.6.4

य ए॒वं वै॒द ॥ तौ वा॒युर॑ब्र॒वीत् । अ॒नु मा॑ भ॒जत॑मिति ।
यदे॒व गा॒र्हप॑त्येऽधि॒श्रित्या॑-ह॒वनी॑य-म॒भ्युद्द्र॑वान् ।
तेन॑ त्वां प्री॒णानि॑त्य-ब्रू॒ताम् ।

तस्माद्-यद्-गार्हपत्येऽधि-श्रित्याहवनीय-मभ्युद्भवति ।

वायुमेव तेन प्रीणाति ॥ प्रजापतिर्-देवताः सृजमानः ।

अग्निमेव देवतानां प्रथम-मसृजत ।

सोऽन्यदालम्-भ्यमवित्त्वा । 48 (10)

T.B.2.1.6.5

प्रजापतिमभि पर्यावर्तत । स मृत्यो-रबिभेत् ।

सोऽमुमादित्य-मात्मनो निरमिमीत । तहुत्वा पराङ्पर्यावर्तत ।

ततो वै स मृत्युमपाजयत् । अप मृत्युं जयति । य एवं वेद ॥

तस्माद्-यस्यैवं विदुषः ।

उतैकाहमुत द्रव्यहं न जुह्वति । हुतमेवास्य भवति () ।

असौ ह्यादित्योऽग्निहोत्रम् ॥ 49 (11)

(तनुवै वायु - रग्निर् - भव - त्यवित्त्वा - भवत्येकं च) (A6)

2.1.7 अनुवाकं 7 – हविषः सर्वदेवतासंबन्धेन प्रशंसा

T.B.2.1.7.1

रौद्रं गवि । वायव्य-मुपसृष्टम् । आश्विनं दुह्यमानम् ।

सौम्यं दुग्धम् । वारुणमधिश्रितम् । वैश्वदेवा भिन्दवः ।

पौ॒ष्णमु॒दन्त॑म् । सा॒रस्व॒तं वि॒ष्यन्द॑मानम् । मै॒त्रञ् शरः॑ ।
 धा॒तुरु॒द्वा॒सित॑म् () । बृ॒हस्प॑ते॒रुन्नी॑तम् ।
 स॒वि॒तुः प्र॒क्रान्त॑म् । द्या॒वापृ॑थि॒व्यञ् ह्रि॒यमा॑णम् ।
 ऐ॒न्द्रा॒ग्न-मु॒पस॑न्नम् । अ॒ग्नेः पूर्वा॑ ऽऽहु॒तिः । प्र॒जाप॑ते-रु॒त्तरा॑ ।
 ऐ॒न्द्रञ् हु॒तम् ॥ 50 (17) (उ॒द्वा॒सित॑ञ् स॒प्त च॑) (A7)

2.1.8 अनुवाकं 8 – दोहनप्रकारोऽग्निहोत्रहोत्रश्च

T.B.2.1.8.1

दक्षि॑णत॒ उप॑ सृ॒जति॑ । पि॒तृलो॒कमे॒व तेन॑ जयति ॥
 प्रा॒चीमा॑वर्तयति । दे॒वलो॒कमे॒व तेन॑ जयति ।
 उ॒दी॒चीमा॑वृत्य॒ दो॒ग्धि । म॒नुष्य॑लो॒कमे॒व तेन॑ जयति ॥
 पूर्वा॑ दु॒ह्याज्ज्ये॑ष्ठस्य॒ ज्यैष्ठि॑ने॒यस्य॑ । यो वा ग॒तश्रीः॑ स्यात् ।
 अ॒परौ दु॒ह्यात्-क॒निष्ठ॑स्य॒ कानि॑ष्ठिने॒यस्य॑ ।
 यो वा बु॒भूषे॑त् ॥ 51 (10)

T.B.2.1.8.2

न सं मृ॑शति । पा॒पव॑स्य॒सस्य॑ व्यावृ॒त्त्यै ॥
 वा॒यव्यं॑ वा ए॒तदु॑पसृष्टम् । आ॒श्विनं॑ दु॒ह्यमा॑नम् ।

मै॒त्रं दु॒ग्धम् । अ॒र्य॒म्ण उ॒द्वा॒स्य॒मा॒नम् ।

त्वा॒ष्ट्र-मु॒न्नी॒य॒मा॒नम् । बृ॒ह॒स्प॒ते-रु॒न्नी॒तम् । स॒वि॒तुः प्र॒क्रा॒न्तम् ॥

द्या॒वापृ॒थि॒व्य॑ ह्रि॒य॒मा॒णम् ॥ 52 (10)

T.B.2.1.8.3

ऐ॒न्द्रा॒ग्न॒मु॒प सा॒दि॒तम् । सर्वा॑भ्यो वा ए॒ष दे॒वता॑भ्यो जु॒होति॑ ।

यो॑ऽग्नि॒हो॒त्रं जु॒होति॑ ॥ यथा॒ खलु॒ वै धे॒नुं ती॒र्थे त॒र्पय॑ति ।

ए॒वम॑ग्नि॒हो॒त्री यज॑मा॒नं त॒र्पय॑ति । तृ॒प्यति॑ प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ ।

प्र॒सु॒वर्गं लो॒कं जा॑नाति । प॒श्यति॑ पु॒त्रम् । प॒श्यति॑ पौ॒त्रम् ॥

प्र प्र॒जया॑ प॒शुभिर्-मि॒थुनैर्-जा॑यते () ।

यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽग्नि॒हो॒त्रं जु॒ह्वति॑ । य उ॑ चैन दे॒वं वे॒द ॥ 53 (12)

(ब॒भू॒षे- दि॒ध्रि॒य॒मा॒णं - जा॑यते द्वे च) (A8)

2.1.9 अनुवाकं 9 – अग्निहोत्रस्यासंसृष्टहोममन्त्रौ

T.B.2.1.9.1

त्रयो॑ वै प्रै॒यमे॒धा आ॑सन् । तेषां॑ त्रि॒रेको॑ऽग्नि॒हो॒त्र-म॑जु॒होत् ।

द्वि॒रेकः॑ । स॒कृदे॑कः । तेषां॑ य॒स्त्रिर॑जु॒होत् । स ऋ॒चाऽजु॑होत् ।

यो द्विः॑ । स यजु॒षा । यः स॒कृत् । स तू॒ष्णीम् ॥ 54 (10)

T.B.2.1.9.2

यश्च॑ य॒जु॒षा ऽजु॑हो॒द्यश्च॑ तू॒ष्णीम् । तावु॑भा॒वा॒र्द्ध॑न्नुताम् ।
तस्मा॑द्-य॒जु॒षा ऽहु॑तिः पूर्वा॑ हो॒त॒व्या॑ ।
तू॒ष्णीमु॑त्तरा । उ॒भे ए॒वर्द्धी॑ अ॒वरु॑न्धे ।
अ॒ग्निर्-ज्यो॑तिर् ज्योति॑र॒ग्निः स्वा॑हेति॒ सायं॑ जु॒होति॑ ।
रेत॑ ए॒व तद्-द॑धाति । सूर्यो॑ ज्योति॑र्-ज्योतिः॒ सूर्यः॑ स्वा॑हेति॒ प्रातः॑ ।
रेत॑ ए॒व हि॒तं प्र॑ ज॒नय॑ति ॥
रेतो॑ वा ए॒तस्य॑ हि॒तं न॑ प्र जा॒यते॑ । 55 (10)

T.B.2.1.9.3

यस्या॑ग्नि॒होत्र॑महु॒तꣳ सूर्यो॑ऽभ्यु॒देति॑ । यद्-य॒न्ते स्या॑त् ।
उ॒न्नीय॑ प्रा॒डु॒दाद्र॑वेत् । स उ॒पसा॑द्यात॒मितो॑-रासीत ।
स य॒दा ता॑म्येत् । अथ॑ भूः स्वा॑हेति॒ जुहु॑यात् ।
प्र॒जाप॑तिर्वै भू॒तः । तमे॒वो-पा॑सरत् ।
स ए॒वैनं॑ तत॒ उन्न॑यति । ना॒र्तिमा॑च्छति॒ यज॑मानः () ॥ 56 (10)
(तू॒ष्णीं - जा॑यते - यज॑मानः) (A9)

2.1.10 अनुवाकं 10 – वह्नेरवस्थाविशेषानुसारेण होमः

T.B.2.1.10.1

यद॒ग्नि॒-मु॒द्धर॑ति । वस॑वस्तर्ह्य॒ग्निः । तस्मिन्॒ यस्य॒ तथा॑विधे जुह॑ति ।
वसु॑ष्वेवास्या॒ग्निहो॒त्रं हु॑तं भवति ॥ निहि॑तो धूपाय॒ञ्छेते॑ ।

रु॒द्रास्तर्ह्य॒ग्निः । तस्मिन्॒ यस्य॒ तथा॑विधे जुह॑ति ।

रु॒द्रेष्वेवास्या॒ग्निहो॒त्रं हु॑तं भवति ॥ प्र॒थम॑मि॒द्धम॑र्चिरा ल॑भते ।

आ॒दि॒त्यास्तर्ह्य॒ग्निः । 57 (10)

T.B.2.1.10.2

तस्मिन्॒ यस्य॒ तथा॑विधे जुह॑ति ।

आ॒दि॒त्येष्वेवास्या॒ग्निहो॒त्रं हु॑तं भवति ॥

सर्व॑ ए॒व सर्व॑श इ॒द्धम॑ आदी॒प्तो भव॑ति ।

विश्वे॑ दे॒वास्तर्ह्य॒ग्निः । तस्मिन्॒ यस्य॒ तथा॑विधे जुह॑ति ।

विश्वे॑ष्वेवास्या॒ दे॒वेष्व॑ग्निहो॒त्रं हु॑तं भवति ॥

नि॒तरा॑म॒र्चिरु॒पावै॑ति लोहि॒नीके॑व भवति । इन्द्र॑स्तर्ह्य॒ग्निः ।

तस्मिन्॒ यस्य॒ तथा॑विधे जुह॑ति ।

इन्द्र॑ ए॒वास्या॒ग्निहो॒त्रं हु॑तं भवति ॥ 58 (10)

T.B.2.1.10.3

अङ्गारा भवन्ति । तेभ्योऽङ्गारेभ्योऽर्चिरुदेति । प्रजापतिस्तर्ह्यग्निः ।

तस्मिन्. यस्य तथाविधे जुहति ।

प्रजापतावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति ॥ शरोऽङ्गारा अद्ध्यूहन्ते ।

ब्रह्म-तर्ह्यग्निः । तस्मिन्. यस्य तथाविधे जुहति ।

ब्रह्मन्नेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति ॥

वसुषु रुद्रेष्वादित्येषु विश्वेषु देवेषु () । इन्द्रे प्रजापतौ ब्रह्मन् ।

अपरिवर्गमेवास्यैतासु देवतासु हुतं भवति ।

यस्यैवं विदुषोऽग्निहोत्रं जुहति । य उ चैन देवं वेद ॥ 59 (14)

(आदित्यास्तर्ह्यग्निर् – इन्द्र एवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति –

देवेषु चत्वारि च) (A10)

Special Korvai

(यदग्निं निहितः प्रथमं सर्व एव नितरामङ्गाराः शरोऽङ्गारा
ब्रह्मवसुष्वष्टौ)

2.1.11 अनुवाकं 11 – कालभेदेन समन्त्रकं परिषेचनम्

T.B.2.1.11.1

ऋ॒तं त्वा॑ स॒त्येन॑ परि॒षिञ्चा॑मीति॒ सायं॑ परि॒षिञ्च॑ति ।
स॒त्यं त्व॑र्तेन॒ परि॒षिञ्चा॑मीति॒ प्रातः॑ । अ॒ग्नि॒र्वा ऋ॒तम् ।
अ॒सावा॑दि॒त्यः स॒त्यम् । अ॒ग्नि॒मे॒व तदा॑दि॒त्येन॑ सायं॑ परि॒षिञ्च॑ति ।
अ॒ग्नि॒ना ऽऽदि॒त्यं प्रा॑तस्सः । याव॑द॒होरा॑त्रे भव॑तः ।
ताव॑दस्य लो॒कस्य॑ । ना॒र्तिर्न॑ रि॒ष्टिः । ना॒न्तो न॑ प॒र्यन्तो॑ऽस्ति () ।
यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽग्नि॒होत्रं॑ जु॒ह्वति॑ ।
य उ॑ चैन॒ देवं वे॑द ॥ 60 (12)

(अ॒स्ति द्वे च॑) (A11)

Prapaataka Korvai with starting Words of 1 to 11 Anuvaakams :-

(अङ्गिर॑सः – प्र॒जाप॑तिर॒ग्नि॑ꣳ – रु॒द्र – उत्त॑रावतीं – ब्र॒ह्मवा॑दिनो॑
ऽग्नि॑होत्रप्रायणा य॒ज्ञाः – प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यता॒त्मन्व॑द् – रौ॒द्रं ग॑वि –
दक्षि॑णत – स्त्रयो॑ वै – यद॒ग्नि – मृ॒तं त्वा॑ स॒त्येनै॑कादश)

Korvai with starting Words of 1, 11, 21 Series of dasinees :-

(अङ्गिर॑सः – प्रै॒व तेन॑ – प॒शूने॒व – यन्नि॑मार्ष्टि –
यो वा अ॒ग्निहो॑त्रस्यो॒पस॑दो – दक्षि॑णतः षा॒ष्टिः)

First and Last Word - 1st Prapaatakam, 2nd Ashtakam, :-

(अङ्गिर॑सो – य उ॑ चैन॒ देवं॑ वे॒द)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रपाठकः

समाप्तः ॥

Details of Dasini & Vaakyams for
Ashtakam 2- Prapaatakam 1 (TB 2.1)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	3	31
Anuvakam 2	12	122
Anuvakam 3	9	94
Anuvakam 4	9	90
Anuvakam 5	11	113
Anuvakam 6	5	51
Anuvakam 7	1	17
Anuvakam 8	3	32
Anuvakam 9	3	30
Anuvakam 10	3	34
Anuvakam 11	1	12
Total →	60	626

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.2 द्वितीयाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः – होतृब्राह्मणम्

2.2.1 अनुवाकं 1 – दशहोतृमन्त्रस्य क्रत्वर्थपुरुषार्थप्रयोगौ

T.B.2.2.1.1

प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति । स एतं दशहोतारमपश्यत् ।
तं मनसा ऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बे ऽजुहोत् । ततो वै स प्रजा असृजत ।
ता अस्मात्सृष्टा अपाक्रामन् । ता ग्रहेणागृह्णात् । तद्ग्रहस्य ग्रहत्वम् ।
यः कामयेत प्रजायेयेति ।

स दशहोतारं मनसा ऽनुद्रुत्य दर्भस्तम्बे जुहुयात् ।

प्रजापतिर्वै दशहोता । 1 (10)

T.B.2.2.1.2

प्रजापतिरेव भूत्वा प्र जायते ॥ मनसा जुहोति ।

मन इव हि प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै ॥ पूर्णया जुहोति ।

पूर्ण इव हि प्रजापतिः । प्रजापतेराप्त्यै ॥ न्यूनया जुहोति ।

न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत । प्रजानां सृष्ट्यै ॥ 2 (10)

T.B.2.2.1.3

दर्भस्तम्बे जुहोति । एतस्माद्वै योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत ।
यस्मादेव योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत ।
तस्मादेव योनेः प्र जायते ॥ ब्राह्मणो दक्षिणत उपास्ते ।
ब्राह्मणो वै प्रजाना-मुपद्रष्टा । उपद्रष्टुमत्येव प्र जायते ॥
ग्रहो भवति । प्रजानां सृष्टानां धृत्यै ॥
यं ब्राह्मणं विद्यां विद्वांसं यशो न च्छेत् ॥ 3 (10)

T.B.2.2.1.4

सोऽरण्यं परेत्य । दर्भस्तम्ब-मुद्ग्रत्थ्य । ब्राह्मणं दक्षिणतो निषाद्य ।
चतुर्.होतृन् व्याचक्षीत । एतद्वै देवानां परमं गुह्यं ब्रह्म ।
यच्चतुर्.होतारः । तदेव प्रकाशं गमयति । तदेनं प्रकाशं गतम् ।
प्रकाशं प्रजानां गमयति ॥ दर्भस्तम्ब-मुद्ग्रत्थ्य व्याचष्टे । 4 (10)

T.B.2.2.1.5

अग्निवान्. वै दर्भस्तम्बः । अग्निवत्येव व्याचष्टे ॥
ब्राह्मणो दक्षिणत उपास्ते । ब्राह्मणो वै प्रजाना-मुपद्रष्टा ।
उपद्रष्टु-मत्येवैनं यश ऋच्छति ॥ ईश्वरं तं यशोऽर्तो रित्याहुः ।

यस्यान्ते॑ व्याचष्ट॑ इति॑ । वरस्तस्मै॑ देयः॑ ।

यदे॒वैनं॑ तत्रो॒प न॑मति । तदे॒वाव॑ रुन्धे ॥ 5 (10)

T.B.2.2.1.6

अ॒ग्निमा॒दधानो॑ द॒शहो॑त्रा ऽर॒णिम॑वद॒ध्यात् । प्रजा॑तमे॒वैन॑-मा॒धत्ते॑ ।

तेनै॒वोद्द्रु॑त्याग्निहो॒त्रं जु॑हुयात् । प्रजा॑तमे॒वैन॑ज्जुहोति ।

ह॒विर्निर्व॑प्स्यन्-द॒शहो॑तारं॒ व्याच॑क्षीत । प्रजा॑तमे॒वैनं॑ निर्व॑पति ।

सा॒मिधे॒नी-र॑नुव॒क्ष्यन्-द॒शहो॑तारं॒ व्याच॑क्षीत ।

सा॒मिधे॒नीरे॒व सृ॑ष्ट्वाऽऽर॒भ्य प्र॑ तनुते ।

अथो॑ य॒ज्ञो वै॑ द॒शहो॑ता । य॒ज्ञमे॒व त॑नुते ॥ 6 (10)

T.B.2.2.1.7

अ॒भिच॑रन्-द॒शहो॑तारं जुहुयात् । न॒व वै॑ पु॒रुषे॑ प्रा॒णाः । ना॒भिर्द॑शमी ।

स॒प्राण॑मे॒वैन॑म॒भिच॑रति । ए॒ताव॑द्वै पु॒रुष॑स्य स्वम् । याव॑त् प्रा॒णाः ।

याव॑दे॒वास्या॑स्ति । तद॒भिच॑रति ॥ स्व॒कृत॑ इ॒रिणे॑ जुहोति प्र॒दरे॑ वा ॥

ए॒तद्वा॑ अ॒स्यै॑ नि॒र्ऋ॑तिगृहीतम् () ।

नि॒र्ऋ॑ति गृहीत ए॒वैनं॑ नि॒र्ऋ॑त्या ग्राहयति ॥ यद् वा॒चः कू॒रम् ।

तेन॑ वषट्करोति॑ । वाच॑ ए॒वैनं॑ कू॒रेण॑ प्र वृश्चति॑ ।

ताज॑गार्ति॒माच्छति॑ ॥ 7 (15)

(द॒श॒हो॒ता – सृ॒ष्ट्या॑ – ऋ॒च्छेद् – व्या॒चष्टे॑ – रु॒न्ध – ए॒व त॑नु॒ते –
नि॒र॒ऋ॒ति॒गृही॒तं पञ्च॑ च) (A1)

2.2.2 अनुवाकं 2 – चतुर्होत्रादिमन्त्राणां क्रत्वर्थप्रयोगः

T.B.2.2.2.1

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत द॒र्.श॑पूर्णमा॒सौ सृ॑जे॒येति॑ ।

स ए॒तं च॑तुर्.हो॒तार॑-मपश्यत् । तं मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑ ह॒वनी॑येऽजु॒होत् ।

ततो॑ वै स द॒र्.श॑पूर्णमा॒साव॑सृजत । ताव॑स्माथ् सृ॒ष्टाव॑पाक्रामताम् ।

तौ ग्र॑हेणा गृह्णात् । तद्ग्र॑हस्य ग्र॒हत्व॑म् ।

द॒र्.श॑पूर्णमा॒सा-वा॒लभ॑मानः ।

च॑तुर्.हो॒तारं॑ मन॑साऽनु॒द्रुत्या॑-ह॒वनी॑ये जुहुयात् ।

द॒र्.श॑पूर्णमा॒सावे॒व सृ॒ष्ट्वाऽऽर॑भ्य प्र तनुते । 8 (10)

T.B.2.2.2.2

ग्र॒हो भ॑वति । द॒र्.श॑पूर्णमा॒सयोः॑ सृ॒ष्टयो॑र्द्ध॒त्यै ॥

सोऽकाम॑यत चातुर्मा॒स्यानि॑ सृजे॒येति॑ । स ए॒तं पञ्च॑हो॒तार॑-मपश्यत् ।

तं॑ मन॒साऽनु॒द्रुत्या॑ हव॒नीये॑ऽजुहोत् । ततो॑ वै स चातु॒र्मास्या॑न्यसृजत ।

तान्य॑स्मात्-सृष्टान्य॑पाक्रामन् । तानि॑ ग्रहे॒णागृ॑ह्णात् ।

तद्ग्रह॑स्य ग्रह॒त्वम् । चातु॒र्मास्या॑न्याल॒भमानः॑ । 9 (10)

T.B.2.2.2.3

पञ्च॑होतारं॒ मन॒साऽनु॒द्रुत्या॑ हव॒नीये॑ जुहुयात् ।

चातु॒र्मास्या॑न्येव सृष्ट्वाऽऽर॒भ्य प्र त॑नुते । ग्रहो॑ भवति ।

चातु॒र्मास्या॑नां॒ सृष्ट॑ानां॒ धृत्यै॑ ॥ सोऽकाम॑यत पशु॒बन्ध॑ सृजे॒येति॑ ।

स ए॒त षड्द्वो॑तार-मपश्यत् । तं॑ मन॒साऽनु॒द्रुत्या॑ हव॒नीये॑ऽजुहोत् ।

ततो॑ वै स पशु॒बन्ध॑मसृजत । सोऽस्मा॑त् सृष्टो॒ ऽपा॑क्रामत् ।

तं॑ ग्रहे॒णागृ॑ह्णात् । 10 (10)

T.B.2.2.2.4

तद्ग्रह॑स्य ग्रह॒त्वम् । पशु॒बन्धे॑न यक्ष्यमाणः ।

षड्द्वो॑तारं॒ मन॒साऽनु॒द्रुत्या॑ हव॒नीये॑ जुहुयात् ।

पशु॒बन्ध॑मेव सृष्ट्वाऽऽर॒भ्य प्र त॑नुते । ग्रहो॑ भवति ।

पशु॒बन्ध॑स्य सृष्ट॑स्य धृत्यै॑ ॥

सोऽकाम॑यत सौम्य-म॒ध्वर॑ सृजे॒येति॑ ।

स ए॒त॒ꣳ स॒प्त॒हो॒तार॑-म॒पश्य॑त् । तं॒ मन॑साऽनु॒द्रु॒त्या ह॒वनी॑ये ऽजु॒होत् ।
ततो॒ वै स॒ सौ॒म्य-म॒ध्वर॑-म॒सृज॑त । 11 (10)

T.B.2.2.2.5

सोऽस्मा॑त् सृ॒ष्टोऽपा॑क्रामत् । तं॒ ग्रहे॑णागृ॒ह्णात् । तद्ग्र॑हस्य ग्र॒हत्व॑म् ।
दी॒क्षिष्य॑माणः । स॒प्त॒हो॒तारं॑ मन॑साऽनु॒द्रु॒त्या ह॒वनी॑ये जुहु॒यात् ।
सौ॒म्यमे॒वाध्व॑र॒ꣳ सृष्ट्वाऽऽर॑भ्य प्र तनु॑ते । ग्र॒हो भ॑वति ।
सौ॒म्यस्या॑-ध्व॒रस्य॑ सृ॒ष्टस्य॑ धृ॒त्यै ॥ दे॒वेभ्यो॑ वै य॒ज्ञो न॑ प्रा॒भवत् ।
तमे॒ताव॑च्छः स॒मभ॑रन् । 12 (10)

T.B.2.2.2.6

यथ् सं॒भाराः॑ । ततो॒ वै तेभ्यो॑ य॒ज्ञः प्रा॑भवत् ।
यथ् सं॒भारा॑ भवन्ति । य॒ज्ञस्य॑ प्र॒भू॒त्यै ॥ आ॒ति॒थ्यमा॒साद्य॑ व्याच॑ष्टे ।
य॒ज्ञमु॒खं वा॑ आ॒ति॒थ्यम् । मु॒खत॑ ए॒व य॒ज्ञꣳ सं॒भृत्य॑ प्र तनु॑ते ॥
अय॑ज्ञो वा ए॒षः । योऽप॒त्नीकः॑ । न प्र॒जाः प्र जा॑येरन् () ।
प॒त्नीर्व्या॑चष्टे । य॒ज्ञमे॒वाकः॑ । प्र॒जानां॑ प्र॒जन॑नाय ॥
उ॒प॒स॒त्सु॑ व्याच॑ष्टे । ए॒तद्वै प॒त्नीना॑-मा॒यत॑नम् ।
स्व ए॒वैना॑ आ॒यत॑नेऽव कल्प॑यति ॥ 13 (16)

(तनु॒त – आ॒ल॒भ॒मा॒नो – ऽगृ॒ह्णा – द॒सृ॒ज – ता॒भर –

ज्जा॒ये॒रन्थ् षट्च) (A2)

2.2.3 अनुवाकं 3 – चतुर्होतृपञ्चहोतृमन्त्रग्रहभागयोः पुरुषार्थ

प्रयोगः

T.B.2.2.3.1

प्र॒जा॒प॒ति-र॒काम॑य॒त प्र जा॑ये॒येति॑ । स तपो॑ऽतप्य॒त ।

स त्रि॒वृ॒त॒७ स्तो॒म-म॑सृ॒ज॒त । तं प॑ञ्चद॒श॒स्तो॒मो म॑द्ध्य॒त उ॑द॒तृण॑त् ।

तौ पूर्॒व॒प॒क्षश्चा॒पर॑प॒क्षश्चा॒भ॒व॒ताम् । पूर्॒व॒प॒क्षं दे॒वा अ॒न्व॒सृ॒ज्यन्त॑ ।

अ॒पर॑प॒क्ष-म॒न्व॒सु॒राः । ततो॑ दे॒वा अ॒भ॒व॒न् । प॒राऽसु॒राः ।

यं का॒म॒ये॒त व॑सी॒यान्थ् स्या॑दि॒ति । 14 (10)

T.B.2.2.3.2

तं पूर्॒व॒प॒क्षे या॑ज॒येत् । व॑सी॒याने॒व भ॑वति ।

यं का॒म॒ये॒त पा॑पी॒यान्थ्-स्या॑दि॒ति । तम॑पर॒प॒क्षे या॑ज॒येत् ।

पा॑पी॒याने॒व भ॑वति । तस्मा॑त् पूर्॒व॒प॒क्षो ऽप॑र॒प॒क्षात्-क॑रु॒ण्य॒तरः॑ ॥

प्र॒जा॒प॒तिर्वै द॑श॒हो॒ता । च॒तुर्हो॒ता प॑ञ्च॒हो॒ता ।

षड्हो॒ता स॒प्तहो॒ता । ऋ॒त॒वः स॒म्व॑त्स॒रः । 15 (10)

T.B.2.2.3.3

प्र॒जाः प॒शव॑ इ॒मे लो॒काः । य ए॒वं प्र॒जाप॑तिं ब॒होर्भू॑याँ॒सं वे॑द ।
ब॒होरे॒व भू॑यान् भवति ॥ प्र॒जाप॑तिर्-दे॒वासु॑रान॒सृज॑त ।
स इन्द्र॑मपि ना॒सृज॑त । तं दे॒वा अब्रु॑वन् । इन्द्रं॑ नो ज॒नये॑ति ।
सोऽब्र॑वीत् । यथा॒ ऽहं॑ यु॒ष्माँ स्तप॑सा ऽसृ॑क्षि ।
ए॒वमिन्द्रं॑ ज॒नय॑द्ध्वमि॒ति । 16 (10)

T.B.2.2.3.4

ते तपो॑ऽतप्यन्त । त आ॒त्मन्निन्द्र॑-मप॒श्यन् । तम॑ब्रुवन् । जा॒यस्वे॑ति ।
सोऽब्र॑वीत् । किं भा॒गधे॑य-म॒भिज॑निष्य इति । ऋ॒तून्थ॑ स॒म्वत्स॑रम् ।
प्र॒जाः प॒शून् । इ॒माल् लो॒कानि॑त्यब्रुवन् ।
तं वै माऽऽहु॑त्या प्र॒ज॒नय॑तेत्यब्रवीत् । 17 (10)

T.B.2.2.3.5

तं चतु॑र्.हो॒त्रा प्रा॑ज॒नय॑न् ॥ यः का॒मये॑त वी॒रो म आ जा॑ये॒तेति॑ ।
स चतु॑र्.हो॒तारं॑ जुहुयात् । प्र॒जाप॑तिर्वै चतु॑र्.हो॒ता ।
प्र॒जाप॑तिरे॒व भू॑त्वा प्रजा॑यते ।
ज॒ज॒नदिन्द्र॑-मिन्द्रि॒याय॑ स्वा॒हेति॑ ग्र॒हेण॑ जुहोति ।

आ॒ऽस्य॒ वी॒रो जा॒यते । वी॒र॒ऽ हि दे॒वा ए॒तया॒ ऽऽहु॒त्या प्रा॒ज॒नय॑न् ॥

आ॒दि॒त्याश्चाङ्गि॑रसश्च सु॒वर्गे लो॒के ऽस्प॑र्द्धन्त ।

व॒यं पूर्वे॑ सु॒वर्गं लो॒कमि॑याम व॒यं पूर्वं॑ इति । 18 (10)

T.B.2.2.3.6

त आ॒दि॒त्या ए॒तं प॒ञ्च॑होतार-मपश्यन् ।

तं पु॒रा प्रा॑तरनुवा॒कादा॑ग्नी॒द्ध्रे ऽजु॑हवुः ।

ततो॒ वै ते पूर्वे॑ सु॒वर्गं लो॒कमा॑यन् । यः सु॒वर्ग॑का॒मः स्या॑त् ।

स प॒ञ्च॑होतारं पु॒रा प्रा॑तरनुवा॒कादा॑ग्नी॒द्ध्रे जु॑हुयात् ।

स॒म्व॑त्स॒रो वै प॒ञ्च॑होता । स॒म्व॑त्स॒रः सु॒वर्गे लो॒कः ।

स॒म्व॑त्स॒र ए॒वर्तु॑षु प्र॒तिष्ठा॑य । सु॒वर्गं लो॒कमे॑ति ॥

ते॒ब्रु॒वन्-नङ्गि॑रस आ॒दि॒त्यान् । 19 (10)

T.B.2.2.3.7

क्व स्थ । क्व वः स॒द्भ्यो ह॒व्यं व॑क्ष्याम इति । छ॒न्दः स्वि॑त्य॒ब्रु॒वन् ।

गा॒य॒त्रि॒यां त्रि॒ष्टुभि॑-जग॒त्यामि॑ति ।

तस्मा॒च्छ॒न्दः सु॒ स॒द्भ्य आ॑दि॒त्येभ्यः॑ ।

आ॒ङ्गी॒रसीः प्र॒जा ह॒व्यं व॑हन्ति ।

व॒हन्त्य॒स्मै प्र॒जा ब॒लिम् । ऐ॒नम॒प्रति॒ख्यातं॑ गच्छति ।

य ए॒वं वै॒द ॥ द्वा॒दश॒ मा॒साः पञ्च॒र्तवः॑ () । त्रय॑ इ॒मे लो॒काः ।

अ॒सावा॒दित्य॑ ए॒कवि॒ंशः॑ ।

ए॒तस्मिन्॑ वा ए॒ष श्रि॒तः । ए॒तस्मिन्॑-प्रति॒ष्ठितः॑ ।

य ए॒वमे॒तऽश्रि॒तं प्रति॒ष्ठितं॑ वै॒द । प्रत्ये॒व तिष्ठति॑ ॥ 20 (16)

(स्या॒दिति॑ – सम्॒व॒त्सरो॑ – ज॒नय॑द्द॒ध्वमि॒ती – त्य॒ब्रवी॑त् – पू॒र्व

इ॒त्या – दि॒त्यान् – ऋ॒तवः॑ षट्च॑) (A3)

2.2.4 अनुवाकं 4 – जगत् सृष्टिकथनमुखेन होतृमन्त्रप्रशंसा

T.B.2.2.4.1

प्र॒जाप॒ति-र॒काम॑यत प्र॒जाये॑येति । स ए॒तं द॒शहो॑तार-मपश्यत् ।

तेन॑ द॒शधा॑ ऽऽत्मानं॑ वि॒धाय॑ । द॒शहो॑त्रा ऽतप्यत ।

तस्य॑ चि॒त्तिः॑ सु॒गासी॑त् । चि॒त्तमा॑ज्यम् । तस्यै॒ताव॑त्ये॒व वा॒गासी॑त् ॥

ए॒तावा॑न्. य॒ज्ञक्र॑तुः ॥ स च॒तुर्.हो॑तार-मसृजत । सोऽन॑न्दत् । 21 (10)

T.B.2.2.4.2

असृ॑क्षि वा इ॒ममि॑ति । तस्य॑ सोमो॑ ह॒विरा॑सीत् ।

स च॒तुर्.हो॑त्रा ऽतप्यत । सोऽता॑म्यत् ।

स भूरिति व्याहरत् । स भूमिमसृजत ।

अग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ यजूंषि । स द्वितीयमतप्यत ।

सोऽताम्यत् । स भुव इति व्याहरत् । 22 (10)

T.B.2.2.4.3

सोऽन्तरिक्ष-मसृजत । चातुर्मास्यानि सामानि । स तृतीयमतप्यत ।

सोऽताम्यत् । स सुवरिति व्याहरत् । स दिवमसृजत ।

अग्निष्टोम-मुख्य-मतिरात्रमृचः । एता वै व्याहतय इमे लोकाः ।

इमान् खलु वै लोकाननु प्रजाः पशवश्छन्दांसि प्राजायन्त ।

य एवमेताः प्रजापतेः प्रथमा व्याहतीः प्रजाता वेद । 23 (10)

T.B.2.2.4.4

प्र प्रजया पशुभिर्-मिथुनैर्-जायते ॥ स पञ्चहोतार-मसृजत ।

स हविर्ना-विन्दत । तस्मै सोम-स्तनुवं प्रायच्छत् ।

एतत् ते हविरिति । स पञ्चहोत्रा ऽतप्यत । सोऽताम्यत् ।

स प्रत्यङ्मुखाधत । सोऽसुरा-नसृजत ।

तदस्या प्रियमासीत् । 24 (10)

T.B.2.2.4.5

तद्-दुर्वर्णं॑ हिरण्यमभवत् । तद्-दुर्वर्णस्य॑ हिरण्यस्य॑ जन्म॑ ।
स द्वितीयमतप्यत॑ । सोऽताम्यत् । स प्राङ्बाधत॑ । स देवान्सृजत॑ ।
तदस्य॑ प्रियमासीत् । तथ् सुवर्णं॑ हिरण्यमभवत् ।
तथ् सुवर्णस्य॑ हिरण्यस्य॑ जन्म॑ ।
य एव॑ सुवर्णस्य॑ हिरण्यस्य॑ जन्म॑ वेद । 25 (10)

T.B.2.2.4.6

सुवर्णं॑ आत्मना॑ भवति । दुर्वर्णोऽस्य॑ भ्रातृव्यः ।
तस्मात् सुवर्णं॑ हिरण्यं॑ भार्यम् । सुवर्णं॑ एव॑ भवति ।
ऐनं॑ प्रियं॑ गच्छति॑ नाप्रियम् ॥ स सप्तहोतार-मसृजत॑ ।
स सप्तहोत्रैव॑ सुवर्गं॑ लो॒कमे॑ति ॥
त्रिणवेन॑ स्तोमेनै॒भ्यो लो॒केभ्योऽसुरान्॑ प्राणुदत ।
त्रयस्त्रिंशेन॑ प्रत्यतिष्ठत् । एकविंशेन॑ रुचमधत्त । 26 (10)

T.B.2.2.4.7

सप्तदशेन॑ प्राजायत । य एवं॑ विद्वान्थ् सोमेन॑ यजते ।
सप्तहोत्रैव॑ सुवर्गं॑ लो॒कमे॑ति ।

त्रि॒णवे॒न स्तो॒मेनै॒भ्यो लो॒केभ्यो॒ भ्रातृ॒व्यान्-प्र॒णुद॑ते ।
 त्रय॒स्त्रि॒ंशेन॑ प्र॒ति ति॑ष्ठति । ए॒कवि॒ंशेन॑ रुचं॑ धत्ते ।
 स॒प्तद॒शेन॑ प्रजा॒यते॑ । तस्मा॑त्-स॒प्तद॒शः स्तो॒मो न नि॒रु॒ह्यः ।
 प्रजा॑पति॒ वै स॒प्तद॒शः ।
 प्रजा॑पतिमे॒व म॒द्ध्यतो॑ ध॒त्ते प्रजा॑त्यै () ॥ 27 (10)
 (अ॒नन्द॑द् - भु॒व इति॑ व्या॒हर॑द् - वेदा॑ - सी॒द् - वेदा॑ - ध॒त्त -
 प्रजा॑त्यै) (A4)

2.2.5 अनुवाकं 5 – दक्षिणाप्रतिग्रहमन्त्रव्याख्यानम्

T.B.2.2.5.1

दे॒वा वै वरु॑णमयाजयन् । स यस्यै॑ यस्यै॑ दे॒वता॑यै दक्षि॒णाम॑नयत् ।
 ता॒म॒व्ली॑नात् । ते॒ऽब्रु॑वन् । व्या॒वृत्य॑ प्र॒ति गृ॑ह्णाम ।
 तथा॑ नो दक्षि॒णा न व्ले॑ष्यतीति । ते व्या॒वृत्य॑ प्रत्य॒गृह्ण॑न् ।
 ततो॑ वै तां दक्षि॒णा ना॑व्लीनात् ।
 य ए॒वं वि॒द्वान् व्या॒वृत्य॑ दक्षि॒णां प्र॒तिगृ॑ह्णाति ।
 नैनं॑ दक्षि॒णा व्ली॑नाति ॥ 28 (10)

T.B.2.2.5.2

रा॒जा त्वा॑ वरु॒णो न॑यतु दे॒वि दक्षि॑णेऽ॒ग्नये॑ हि॒रण्य॑मि॒त्याह॑ ।
आ॒ग्नेयं॑ वै हि॒रण्य॑म् । स्वयै॒वैन॑द्-दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति ।
सो॒माय॑ वा॒स इ॒त्याह॑ । सौ॒म्यं वै वा॑सः ।
स्वयै॒वैन॑द्-दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति । रु॒द्राय॑ गा॒मि॒त्याह॑ ।
रौ॒द्री वै गौः॑ । स्वयै॒वैनां॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति ।
वरु॒णायाश्च॑मि॒त्याह॑ । 29 (10)

T.B.2.2.5.3

वा॒रु॒णो वा अ॑श्वः । स्वयै॒वैनं॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति ।
प्र॒जाप॑तये पु॒रुष॑मि॒त्याह॑ । प्रा॒जाप॑त्यो वै पु॒रुषः॑ ।
स्वयै॒वैनं॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति । म॒नवे॑ त॒ल्पमि॒त्याह॑ ।
मा॒नवो॑ वै त॒ल्पः । स्वयै॒वैनं॑ दे॒वत॑या॒ प्रति॑ गृह्णाति ।
उ॒त्ता॒नाया॑ङ्गी॒रसा॑यान इ॒त्याह॑ ।
इ॒यं वा॑ उ॒त्ता॒न आ॑ङ्गी॒रसः॑ । 30 (10)

T.B.2.2.5.4

अ॒नयै॒वैन॒त्-प्र॒ति गृ॑ह्णाति ॥ वै॒श्वान॒र्यर्चा॑ रथं॒ प्र॒ति गृ॑ह्णाति ।
 वै॒श्वान॒रो वै दे॒वत॑या रथः । स्वयै॒वैनं॑ दे॒वत॑या प्र॒ति गृ॑ह्णाति ॥
 तेना॒मृत॑त्वम॒श्या-मि॒त्याह॑ । अ॒मृत॑मे॒वात्म॑न्-ध॒त्ते ॥
 वयो॑ दा॒त्र इ॒त्याह॑ । वय॑ ए॒वैनं॑ कृ॒त्वा । सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयति ॥
 मयो॑ म॒ह्यम॑स्तु प्र॒तिग्र॑ही॒त्र इ॒त्याह॑ । 31 (10)

T.B.2.2.5.5

यद्वै शि॒वम् । तन्म॑यः । आ॒त्मन॑ ए॒वैषा॑ प॒री॒तिः ॥
 क इ॒दं क॑स्मा॒ अदा॑दित्याह । प्र॒जाप॑तिर्वै कः । स प्र॒जाप॑तये ददाति ॥
 कामः॑ का॒माये॒त्याह॑ । का॒मेन॑ हि ददाति । का॒मेन॑ प्र॒तिगृ॑ह्णाति ॥
 कामो॑ दा॒ता का॒मः प्र॒ति ग्र॑ही॒तेत्या॑ह । 32 (10)

T.B.2.2.5.6

कामो॑ हि दा॒ता । का॒मः प्र॒ति ग्र॑ही॒ता ॥ का॒मꣳ स॒मुद्र॑-मावि॒शेत्या॑ह ।
 स॒मुद्र॑ इ॒व हि का॒मः । ने॒व हि का॒मस्या॑न्तोऽस्ति । न स॒मुद्र॑स्य ॥
 का॒मेन॑ त्वा प्र॒ति गृ॑ह्णामीत्याह । येन॑ का॒मेन॑ प्र॒ति गृ॑ह्णाति ।

स ए॒वैन॑म॒मुष्मि॑ल् ँलो॒के का॒म आ॒गच्छ॑ति ॥

का॒मैत॑त्त ए॒षा ते॑ का॒म दक्षि॑णे॒त्याह॑ () ।

का॒म ए॒व तद्-य॑ज॒मानो॑ऽमुष्मि॑ल् ँलो॒के दक्षि॑णामिच्छति ।

न प्र॑तिग्रही॒तरि॑ ॥ य ए॒वं वि॒द्वान्-दक्षि॑णां प्र॑तिगृह्णाति ।

अ॒नृणा॑मे॒वैनां॑ प्र॑ति गृह्णाति ॥ 33 (14)

(व्ली॒नात्य॑ – श्र॒मित्या॑हा – झि॒रसः॑ – प्र॑तिग्रही॒त्र इत्या॑ह – प्र॑तिग्रही॒
तेत्या॑ह – दक्षि॑णे॒त्याह॑ च॒त्वारि॑ च) (A5)

2.2.6 अनुवाकं 6 – द्वादशाहदशमेऽहनि होतुमन्त्राः

T.B.2.2.6.1

अ॒न्तो वा ए॒ष य॒ज्ञस्य॑ । यद्-द॑श॒मम॑हः ।

द॒शमे॑ऽह॒न्थ्-स॑र्प॒राज्ञि॑या ऋ॒ग्भिः स्तु॑वन्ति । य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ ग॒त्वा ।

अ॒न्नाद्य॑मव॒रुन्ध॑ते ॥ ति॒सृभिः॑ स्तु॒वन्ति॑ । त्रय॑ इ॒मे लो॒काः ।

ए॒भ्य ए॒व लो॒केभ्यो॑ऽन्नाद्य॑मव॒रुन्ध॑ते । पृ॒श्नि॒वती॑र्-भ॒वन्ति॑ ।

अ॒न्नं वै पृ॒श्नि॑ । 34 (10)

T.B.2.2.6.2

अ॒न्नमे॒वाव॑-रु॒न्धते॑ ॥ म॒न॒सा॒ प्र॒स्तौ॑ति । म॒न॒सो॒द्गा॑यति ।
 म॒न॒सा॒ प्र॒ति॑ ह॒रति॑ । म॒न॒ इ॒व॒ हि॒ प्र॒जा॒प॒तिः॑ ।
 प्र॒जा॒प॒ते॒राप्त्यै॑ ॥ दे॒वा॒ वै॒ सर्पाः॑ । ते॒षामि॒यꣳ र॒ज्ञी॑ ॥
 यथ्-स॒र्प॒रा॒ज्ञिया॑ ऋ॒ग्भिः॑ स्तु॒वन्ति॑ ।
 अ॒स्यामे॒व॒ प्र॒ति॑ ति॒ष्ठन्ति॑ ॥ 35 (10)

T.B.2.2.6.3

च॒तुर्.हो॒तृन्. हो॒ता॒ व्या॒च॒ष्टे॑ । स्तु॒त॒म॒नु॒शꣳस॒ति॒ शान्त्यै॑ ॥
 अ॒न्तो॒ वा॒ ए॒ष॒ य॒ज्ञस्य॑ । यद्-द॒श॒म॒म॒हः॑ ।
 ए॒तत् ख॒लु॒ वै दे॒वानां॑ प॒र॒मं गु॒ह्यं ब्र॒ह्म॑ । यच्च॒तुर्.हो॒तारः॑ ।
 द॒श॒मेऽहꣳ-श्च॒तुर्.हो॒तृन् व्या॒च॒ष्टे॑ । य॒ज्ञस्यै॒वान्तं॑ ग॒त्वा ।
 प॒र॒मं दे॒वानां॑ गु॒ह्यं ब्र॒ह्माव॑रुन्धे ।
 तदे॒व प्र॒का॒शं ग॒म॒यति॑ । 36 (10)

T.B.2.2.6.4

तदे॒नं प्र॒का॒शं ग॒तम् । प्र॒का॒शं प्र॒जानां॑ ग॒म॒यति॑ ॥ वाचं॑ यच्छति ।
 य॒ज्ञस्य॑ धृ॒त्यै ॥ य॒ज॒मा॒न॒दे॒व॒त्यं वा॑ अ॒हः॑ । भ्रा॒तृ॒व्य॒दे॒व॒त्या रा॒त्रिः॑ ।

अ॒ह्ना रा॒त्रिं ध्या॑येत् । भ्रा॒तृ॒व्यस्यै॒व तल्लो॒कं वृ॑ङ्क्ते ।
यद्दि॒वा वाचं॑ वि॒सृ॒जेत् । अ॒हर्भा॒तृ॒व्यायो॒च्छि॑षेत् () ।
यन्न॒क्तं वि॒सृ॒जेत् । रा॒त्रिं भ्रा॒तृ॒व्यायो॒च्छि॑षेत् ।
अ॒धि॒वृ॒क्षसू॒र्ये वाचं॑ वि॒सृ॒जति॑ । ए॒ता॒वन्त॑मे॒वास्मै॑ लो॒कमु॒च्छि॑षति ।
याव॑दा॒दित्यो॑ऽस्त॒मेति॑ ॥ 37 (15)

(पृ॒श्नि - ति॒ष्ठन्ति - ग॒मय॑ति - शि॒षेत् प॒ञ्च च) (A6)

2.2.7 अनुवाकं 7 – सप्तहोतृमन्त्रसाध्ययज्ञप्रशंसा

T.B.2.2.7.1

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत । ताः सृ॒ष्टाः स॑म॒श्लिष्य॑न् ।
ता रू॒पेणा॒नु प्रा॑विशत् । तस्मा॑दाहुः । रू॒पं वै प्र॒जाप॑तिरिति ।
ता ना॒म्नाऽनु॑ प्रा॑विशत् । तस्मा॑दाहुः । ना॒म वै प्र॒जाप॑तिरिति ।
तस्मा॑द॒प्या ऽमि॒त्रौ सं॒गत्य॑ । ना॒म्ना चे॒द्ध्वये॑ते । 38 (10)

T.B.2.2.7.2

मि॒त्रमे॒व भ॑वतः ॥ प्र॒जाप॑तिर् दे॒वासु॒रान॑सृजत ।
स इन्द्र॑मपि ना॑सृजत । तं दे॒वा अ॑ब्रुवन् । इन्द्रं॑ नो ज॒नये॑ति ।
स आ॒त्म-न्निन्द्र॑-मपश्यत् । तम॑सृजत ।

तं त्रि॒ष्टुग्-वी॒र्यं॑ भू॒त्वाऽनु॑ प्रा॒विशत् ।
तस्य॑ वज्रः॑ पञ्चद॒शो हस्त॑ आप॒द्यत ।
तेनो॒दय्या॑सुरा॒नभ्य॑ भवत् ॥ 39 (10)

T.B.2.2.7.3

य ए॒वं वै॑द । अ॒भि भ्रा॑तृ॒व्यान् भव॑ति ॥ ते दे॒वा अ॑सुरैर्-वि॒जित्य॑ ।
सु॒वर्गं॑ लो॒कमा॑यन् । तेऽमु॒ष्मिल् लो॒के व्य॑क्षुद्ध्यन् ।
तेऽब्रु॑वन् । अ॒मुतः॑ प्र॒दानं॑ वा उप॒जिजी॑विमेति ।
ते स॒प्तहो॑तारं॒ यज्ञं॑ वि॒धाया॒यास्य॑म् । आ॒ङ्गीर॑सं प्राहि॒ण्वन् ।
ए॒तेना॒मुत्र॑ कल्प॒येति॑ । 40 (10)

T.B.2.2.7.4

तस्य॑ वा इ॒यं क्लृ॑प्तिः । य॒दिदं॑ किं च । य ए॒वं वै॑द ।
कल्प॑तेऽस्मै । स वा अ॒यं म॒नुष्ये॑षु य॒ज्ञः स॒प्तहो॑ता ।
अ॒मुत्र॑ स॒द्भ्यो दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हति । य ए॒वं वै॑द ।
उ॒पैनं॑ य॒ज्ञो न॑मति ॥ सोऽम॑न्यत ।
अ॒भि वा इ॒मेऽस्मा॑-ल्लो॒काद॒मुल्लो॑कं क॒मिष्य॑न्त इति () ।
स वाच॑स्पते॒ हृदि॑ति॒ व्या॑हरत् । तस्मा॑त् पु॒त्रो हृ॒दय॑म् ।

तस्मा॑दस्मा॑-ल्लो॒काद॒मुं लो॒कं ना॒भिका॑मयन्ते ।

पु॒त्रो हि हृ॒दय॑म् ॥ 41 (14)

(हृ॒दये॑ - अ॒भवत् - क॒ल्पये॑ - ती॒ति च॒त्वारि॑ च) (A7)

2.2.8 अनुवाकं 8 – होतृमन्त्राणां सोमयागाङ्गत्वम्

T.B.2.2.8.1

दे॒वा वै च॒तुर्.हो॒तृभिर्-य॒ज्ञम॑तन्वत । ते वि पा॒प्मना॒ भ्रातृ॑व्ये॒णाज॑यन्त ।

अ॒भि सु॒वर्गं लो॒कम॑जयन् ।

य ए॒वं वि॒द्वा-श्च॒तुर्.हो॒तृभि॒र्यज्ञं॑ तनुते ।

वि पा॒प्मना॒ भ्रातृ॑व्येण जयते । अ॒भि सु॒वर्गं लो॒कं ज॑यति ॥

षड्ढो॑त्रा प्राय॒णीय॑मासादयति । अ॒मुष्मै॒ वै लो॒काय॑ षड्ढो॑ता ।

घ्नन्ति॑ खलु॒ वा ए॒तथ् सोम॑म् । यद॒भिषु॑ण्वन्ति । 42 (10)

T.B.2.2.8.2

ऋ॒जुधै॑वैन॒ममुं लो॒कं ग॑मयति । च॒तुर्.हो॒त्रा ऽऽति॑त्थ्यम् ।

यशो॑ वै च॒तुर्.हो॒ता । यश॑ ए॒वात्म॑न्-धत्ते ।

पञ्च॑होत्रा प॒शुमु॑प सादयति । सु॒वर्ग्यो॑ वै पञ्च॑होता ।

यज॑मानः प॒शुः । यज॑मानमे॒व सु॒वर्गं लो॒कं ग॑मयति ।

॥
ग्र॒हान्-गृ॒ही॒त्वा स॒प्त॒हो॒तारं जु॒होति॑ ।

इ॒न्द्रि॒यं वै स॒प्त॒हो॒ता । 43 (10)

T.B.2.2.8.3

इ॒न्द्रि॒यमे॒वात्मन्-ध॑त्ते ॥ यो वै च॒तुर्.हो॒तृ-ननु॑स॒वनं त॑र्पयति ।

तृ॒प्यति॑ प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ । उपै॑नꣳ सोम॒पी॒थो न॑मति ।

ब॒हि॒ष्प॒व॒मा॒ने द॑श॒हो॒तारं॑ व्या॒चक्षी॑त ।

मा॒द्ध्य॒न्दि॒ने प॑व॒मा॒ने च॒तुर्.हो॒तार॑म् । आ॒र्भ॒वे प॑व॒मा॒ने प॒ञ्च॒हो॒तार॑म् ।

पि॒तृ॒य॒ज्ञे ष॑ड्ढो॒तार॑म् । य॒ज्ञाय॒ज्ञि॒यस्य॑ स्तो॒त्रे स॒प्त॒हो॒तार॑म् ।

अ॒नु॒स॒वन॑मे॒वैनाꣳ स्त॑र्पयति । 44 (10)

T.B.2.2.8.4

तृ॒प्यति॑ प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑ । उपै॑नꣳ सोम॒पी॒थो न॑मति ॥

दे॒वा वै च॒तुर्.हो॒तृभिः॑ स॒न्नमा॑सत । ऋ॒द्धि॒परि॑मितं॒ यश॑स्का॒माः ।

॥ तेऽब्रु॑वन् । य॒न्नः प्र॒थमं॑ य॒श ऋ॒च्छा॑त् । स॒र्वेषां॑ न॒स्तथ्-स॒हा॒स॒दिति॑ ।

सोमश्च॒तुर्.हो॒त्रा । अ॒ग्निः प॒ञ्च॒हो॒त्रा । धा॒ता ष॑ड्ढो॒त्रा । 45 (10)

T.B.2.2.8.5

इन्द्रः सप्तहोत्रा । प्रजापतिर्-दशहोत्रा ।
तेषां सोमं राजानं यश आच्छत् ॥ तन्न्यकामयत् ।
तेनापाक्रामत् । तेन प्रलायमचरत् ।
तं देवाः प्रैषैः प्रैषमैच्छन् । तत्-प्रैषाणां प्रैषत्वम् ।
निविद्भिर्न्यवेदयन् । तन्निविदां निवित्त्वम् । 46 (10)

T.B.2.2.8.6

आप्रीभिराप्नुवन् । तदाप्रीणामाप्रित्वम् । तमघ्नन् ।
तस्य यशो व्यगृह्णत । ते ग्रहा अभवन् । तद्ग्रहाणां ग्रहत्वम् ।
यस्यैवं विदुषो ग्रहा गृह्यन्ते ॥ तस्य त्वेव गृहीताः ॥ तेऽब्रुवन् ।
यो वै नः श्रेष्ठोऽभूत् ॥ 47 (10)

T.B.2.2.8.7

तमवधिष्म । पुनरिमं सुवामहा इति । तं छन्दोभि-रसुवन्त ।
तच्छन्दसां छन्दस्त्वम् । साम्ना समानयन् । तथ् साम्नः सामत्वम् ।
उक्थै-रुदस्थापयन् । तदुक्थाना-मुक्थत्वम् । य एवं वेद ।
प्रत्येव तिष्ठति । 48 (10)

T.B.2.2.8.8

सर्व॑मायु॑रेति ॥ सोमो॑ वै यशः॑ । य एवं॑ वि॒द्वान्थ्-सोम॑मागच्छति ।
यश॑ ए॒वैनमृ॑च्छति । तस्मा॑दाहुः । यश्चै॒वं वे॒द यश्च॑ न ।
तावु॒भौ सोम॑-मागच्छतः । सोमो॑ हि यशः॑ ।
तं त्वा॒ऽव यश॑ ऋच्छतीत्याहुः । यः सोमे॑ सोमं॑ प्राहेति () ।
तस्मा॒थ्-सोमे॑ सोमः॑ प्रोच्यः । यश॑ ए॒वैनमृ॑च्छति ॥ 49 (12)
(अ॒भि॒षु॒ण्वन्ति॑ - स॒प्त॒हो॒ता - त॒र्पय॑ति - षड्ढो॑त्रा - नि॒वित्त्व॑ -
म॒भूत् - ति॒ष्ठति॑ - प्रा॒हेति॑ द्वे च॑) (A8)

2.2.9 अनुवाकं 9 – होतृमन्त्रोत्पत्तिकथनप्रसङ्गेन जगत् सृष्टिः

T.B.2.2.9.1

इ॒दं वा॑ अ॒ग्रे नै॒व किं॑ च॒नासी॑त् । न द्यौ॑रासीत् । न पृ॒थि॒वी ।
ना॒न्तरि॑क्षम् । तद॑स॒दे॒व स॒न्मनो॑ ऽकुरु॒त स्या॑मिति । तद॑तप्यत ।
तस्मा॑त्-ते॒पा॒नाद्भू॑मो॒ऽजाय॑त । तद्-भू॒योऽत॑प्यत ।
तस्मा॑त्-ते॒पा॒नाद॒ग्नि-र॑जायत । तद्-भू॒योऽत॑प्यत । 50 (10)

T.B.2.2.9.2

तस्मात्-तेपानाज्ज्योति-रजायत । तद्-भूयोऽतप्यत ।
तस्मात्-तेपानादर्चि-रजायत । तद्-भूयोऽतप्यत ।
तस्मात्-तेपानान्मरीचयोऽजायन्त । तद्-भूयोऽतप्यत ।
तस्मात्-तेपानादुदारा अजायन्त । तद्-भूयोऽतप्यत ।
तदभ्रमिव समहन्यत ॥ तद्-वस्तिमभिनत् । 51 (10)

T.B.2.2.9.3

स समुद्रोऽभवत् । तस्मात्-समुद्रस्य न पिबन्ति ।
प्रजननमिव हि मन्यन्ते ।
तस्मात् पशोर्-जायमानादापः पुरस्ताद्-यन्ति ॥
तद्-दशहोताऽन्वसृज्यत । प्रजापतिर्वै दश होता ॥
य एवं तपसो वीर्यं विद्वाञ्स्तप्यते । भवत्येव ॥
तद्वा इदमापः सलिल-मासीत् । सोऽरोदीत्-प्रजापतिः । 52 (10)

T.B.2.2.9.4

स कस्मा अङ्गि । यद्-यस्या अप्रतिष्ठाया इति । यदप्स्व-वापद्यत ।
सा पृथिव्यभवत् । यद्व्यमृष्ट । तदन्तरिक्ष-मभवत् ।

यदूर्ध्व-मुदमृष्ट । सा द्यौरभवत् । यदरोदीत् ।

तदनयो रोदस्त्वम् । 53 (10)

T.B.2.2.9.5

य एवं वेद । नास्य गृहे रुदन्ति । एतद्वा एषां लोकानां जन्म ।

य एवमेषां लोकानां जन्म वेद । नैषु लोके-ष्वार्तिमाच्छति ।

स इमां प्रतिष्ठा-मविन्दत ॥

स इमां प्रतिष्ठां वित्त्वा ऽकामयत प्रजायेयेति ।

स तपोऽतप्यत । सौऽन्तर्वानभवत् ।

स जघनादसुरा-नसृजत । 54 (10)

T.B.2.2.9.6

तेभ्यो मृन्मये पात्रेऽन्नमदुहत् । याऽस्य सा तनूरासीत् । तामपाहत ।

सा तमिस्राऽभवत् ॥ सौऽकामयत प्रजायेयेति । स तपोऽतप्यत ।

सौऽन्तर्वा-नभवत् । स प्रजननादेव प्रजा असृजत ।

तस्मादिमा भूयिष्ठाः । प्रजननाद्ध्येना असृजत । 55 (10)

T.B.2.2.9.7

ताभ्यो॑ दा॒रु॒मये॑ पा॒त्रे पयो॑ऽदुहत् । याऽस्य॑ सा त॒नूरासीत्॑ ।
तामपा॑हत । सा जो॒थ्स्ना॑ ऽभवत् ॥ सोऽकाम॑यत प्रजा॑येयेति ।
सतपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभवत् । स उप॑पक्षाभ्या॑मे॒वर्तून॑सृजत ।
तेभ्यो॑ रज॒ते पा॒त्रे घृ॒तम॑दुहत् । याऽस्य॑ सा त॒नूरासीत्॑ । 56 (10)

T.B.2.2.9.8

तामपा॑हत । सोऽहो॑रात्रयोः स॒न्धि-र॑भवत् ॥ सोऽकाम॑यत प्रजा॑येयेति ।
स तपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभवत् । स मु॒खाद्-दे॒वा-न॑सृजत ।
तेभ्यो॑ हरि॒ते पा॒त्रे सोम॑मदुहत् । याऽस्य॑ सा त॒नूरासीत्॑ ।
तामपा॑हत । तद॒हर॑भवत् ॥ 57 (10)

T.B.2.2.9.9

ए॒ते वै प्र॒जाप॑तेर्दो॒हाः । य ए॒वं वे॒द । दु॒ह ए॒व प्र॒जाः ॥
दि॒वा वै नो॑ऽभू॒दिति॑ । तद्-दे॒वानां॑ दे॒वत्व॑म् ।
य ए॒वं दे॒वानां॑ दे॒वत्वं वे॒द । दे॒वाने॒व भ॑वति ॥
ए॒तद्वा अ॑हो॒रात्रा॑णां जन्म ।
य ए॒वम॑हो॒रात्रा॑णां जन्म वे॒द । नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति ॥ 58 (10)

T.B.2.2.9.10

असतोऽधि॑ मनोऽसृज्यत॑ । मनः॑ प्रजापति॑-मसृजत॑ ।
 प्रजापतिः॑ प्रजा॑ असृजत॑ । तद्वा इदं॑ मनस्येव॑ परमं॑ प्रतिष्ठितम् ।
 यदिदं॑ किंच॑ । तदेतच्छवो॑वस्य॑ संनाम॑ ब्रह्म ॥
 व्युच्छन्ती॑ व्युच्छन्त्यस्मै॑ वस्यसी॑ वस्यसी॑ व्युच्छति॑ ।
 प्रजायते॑ प्रजया॑ पशुभिः॑ ।
 प्र परमेष्ठिनो॑ मात्रा-माप्नोति॑ । य एवं॑ वेद॑ () ॥ 59 (10)
 (अ॒ग्निरजायत॑ तद्भूयोऽतप्यता॑ - भिनद॑ - रोदीत् प्रजापती॑ -
 रोदस्त्व॑ - मसृज॑ - तासृजत॑ - घृतमदुहद्याऽस्य॑
 सा तनूरासी॑ - दहरभवद् - ऋच्छति॑ - वेद॑) (A9)

Special Korvai regarding Order of “Srushti”

(इ॒दं धू॒मो॑ ऽग्नि॒र् ज्योति॑ र॒र्चिर् म॑रीचय उ॒दारा॑ स्तद॒भ्रञ् /
स ज॒घना॒थ् सा तमि॑स्रा स प्र॒जन॑नाथ् सा जो॒त्स्ना स
उप॑प॒क्षाभ्या॑ सो ऽहो॒रात्र॑योः स॒न्धिः स॒मुखा॒त् तद॑हर् दे॒ववा॑न् /
मृ॒न्मये॑ दा॒रुम॑ये रज॒ते हरि॑ते तेभ्य॒स्ताभ्यो॑ द्वे तेभ्योऽन्नं पयो॑
घृ॒तञ् सोम॑म्)

2.2.10 अनुवाकं 10 – देवसृष्टिमध्येऽवस्थितस्येन्द्रस्य

देवताधिपतित्वम्

T.B.2.2.10.1

प्र॒जाप॑ति-रिन्द्रम॒सृज॑-तानुजावरं दे॒वाना॑म् । तं प्राहि॑णोत् ।
प॒रेहि॑ । ए॒तेषां॑ दे॒वाना॑-मधि॑पतिरे॒धीति॑ । तं दे॒वा अ॑ब्रुवन् ।
कस्त्व॑मसि । व॒यं वै त्व॑च्छ्रेया॒ऽसः स्म॒ इति॑ । सोऽब्र॑वीत् ।
कस्त्व॑मसि व॒यं वै त्व॑च्छ्रेया॒ऽसः स्म॒ इति॑ मा दे॒वा अ॑वोच॒न्निति॑ ॥
अथ॒ वा इ॒दं तर्हि॑ प्र॒जाप॑तौ हर॒ आसी॑त् । 60 (10)

T.B.2.2.10.2

यदस्मिन्नादित्ये । तदेनमब्रवीत् । एतन्मे प्रयच्छ ।
 अथाहमेतेषां देवाना-मधिपतिर्-भविष्यामीति ।
 कोह-स्यामित्यब्रवीत् । एतत् प्रदायेति । एतथ्-स्या इत्यब्रवीत् ।
 यदेतद्ब्रवीषीति । को ह वै नाम प्रजापतिः । य एवं वेद । 61 (10)

T.B.2.2.10.3

विदुरेनं नाम्ना । तदस्मै रुक्मं कृत्वा प्रत्यमुञ्चत् ।
 ततो वा इन्द्रो देवाना-मधिपति-रभवत् । य एवं वेद ।
 अधिपतिरेव समानानां भवति ॥ सोऽमन्यत ।
 किं किं वा अकरमिति । स चन्द्रं म आहरेति प्रालपत् ।
 तच्चन्द्रमस-श्चन्द्रमस्त्वम् । य एवं वेद । 62 (10)

T.B.2.2.10.4

चन्द्रवानेव भवति ॥ तं देवा अब्रुवन् ।
 सुवीर्यो ऽमर्या यथा गोपायत इति । तथ् सूर्यस्य सूर्यत्वम् ।
 य एवं वेद । नैनं दध्नोति ॥

कश्च॑ नास्मिन्वा॑ इ॒दमिन्द्रि॑यं प्रत्य॑स्थादि॒ति । तदिन्द्र॑-स्येन्द्र॒त्वम् ।

य ए॒वं वै॑द । इन्द्रि॒याव्ये॑व भवति ॥ 63 (10)

T.B.2.2.10.5

अयं॑ वा॒ इदं॑ पर॒मोऽभू॑दिति । तत्-पर॑मेष्ठि॒नः पर॑मेष्ठि॒त्वम् ।

य ए॒वं वै॑द । पर॒मामे॒व का॑ष्ठां गच्छति ॥ तं दे॒वाः स॒मन्तं॑ पर्य॑विशन् ।

वस॑वः पु॒रस्ता॑त् । रु॒द्रा दक्षि॑णतः । आ॒दि॒त्याः पश्चा॑त् ।

विश्वे॑ दे॒वा उत्त॑रतः । अ॒ङ्गिर॑सः प्रत्य॑ञ्चम् । 64 (10)

T.B.2.2.10.6

सा॒द्ध्याः परा॑ञ्चम् । य ए॒वं वै॑द । उपै॑नञ् स॒मानाः सं वि॑शन्ति ॥

स प्र॒जाप॑तिरे॒व भू॒त्वा प्र॒जा आव॑यत् । ता अ॒स्मै नाति॑ष्ठन्तान्नाद्याय ।

ता मुखं॑ पु॒रस्ता॑त्-पश्यन्तीः । दक्षि॑णतः पर्या॑यन् ।

स दक्षि॑णतः पर्य॑वर्तयत । ता मुखं॑ पु॒रस्ता॑त्-पश्यन्तीः ।

मुखं॑ दक्षि॑णतः । 65 (10)

T.B.2.2.10.7

पश्चा॑त्-पर्या॑यन् । स पश्चा॑त्-पर्य॑वर्तयत ।

ता मुखं॑ पु॒रस्ता॑त्-पश्यन्तीः । मुखं॑ दक्षि॑णतः ।

मुखं पश्चात् । उत्तरतः पर्यायन् ।

स उत्तरतः पर्यवर्तयत । ता मुखं पुरस्तात्-पश्यन्तीः ।

मुखं दक्षिणतः । मुखं पश्चात् () । 66 (10)

T.B.2.2.10.8

मुखमुत्तरतः । ऊर्द्ध्वा उदायन् । स उपरिष्ठान्य-वर्तयत ।

ताः सर्वतोमुखो भूत्वा ऽऽवयत् ।

ततो वै तस्मै प्रजा अतिष्ठन्तान्नाद्याय ॥

य एवं विद्वान् परि च वर्तयते नि च ।

प्रजापतिरेव भूत्वा प्रजा अत्ति ।

तिष्ठन्तेऽस्मै प्रजा अन्नाद्याय । अन्नाद एव भवति ॥ 67 (9)

(आसीद् – वेद – चन्द्रमस्त्वं य एवं वेद –न्द्रियाव्यव भवति –

प्रत्यञ्च – मुखं दक्षिणतो – मुखं पश्चान् – +नव च) (A10)

2.2.11 अनुवाकं 11 – होतृमन्त्राणां पुरुषार्थप्रयोगः

T.B.2.2.11.1

प्रजापति-रकामयत बहोर्भूयान्थ-स्यामिति ।

स एतं दशहोतार-मपश्यत् । तं प्रायुङ्क्त ।

तस्य॑ प्र॒यु॒क्ति॑ ब॒हो॒र्भू॒यान॑भवत् । यः का॒मये॑त ब॒हो॒र्भू॒यान्थ्-स्या॑मि॒ति॑ ।

स द॑श॒हो॒तारं॑ प्र॒यु॒ञ्जी॑त ।

ब॒हो॒रे॒व भू॒यान्-भ॑वति ॥ सोऽका॑मय॒त वी॒रो म॒ आ॒जा॒ये॒तेति॑ ।

स द॑श॒हो॒तुश्च॑तु॒र्हो॒तारं॑ नि॒रमि॑मीत । तं प्रा॒यु॒ङ्क्त । 68 (10)

T.B.2.2.11.2

तस्य॑ प्र॒यु॒क्तीन्द्रो॑ ऽजा॒यत॑ । यः का॒मये॑त वी॒रो म॒ आ॒जा॒ये॒तेति॑ ।

स च॑तु॒र्हो॒तारं॑ प्र॒यु॒ञ्जी॑त । आऽस्य॑ वी॒रो जा॑यते ॥

सोऽका॑मय॒त प॒शु॒मान्थ्-स्या॑मि॒ति॑ ।

स च॑तु॒र्हो॒तुः प॒ञ्च॑हो॒तारं॑ नि॒रमि॑मीत ।

तं प्रा॒यु॒ङ्क्त । तस्य॑ प्र॒यु॒क्ति॑ प॒शु॒मान॑भवत् ।

यः का॒मये॑त प॒शु॒मान्थ्-स्या॑मि॒ति॑ ।

स प॒ञ्च॑हो॒तारं॑ प्र॒यु॒ञ्जी॑त । 69 (10)

T.B.2.2.11.3

प॒शु॒मा॒ने॒व भ॑वति ॥

सोऽका॑मय॒तर्त॑वो मे क॒ल्पे॒रन्नि॑ति ।

स प॒ञ्च॑हो॒तुः ष॒ड्ढो॑तारं॑ नि॒रमि॑मीत । तं प्रा॒यु॒ङ्क्त ।

तस्य॑ प्र॒यु॒क्त्य॒तवो॑ऽस्मा॒ अक॑ल्पन्त ।

यः का॒मये॑त॒र्तवो॑ मे क॒ल्पे॒रन्नि॑ति । स ष॒ड्दो॑तारं प्र॒युञ्जी॑त ।

क॒ल्पन्ते॑ऽस्मा ऋ॒तवः॑ ॥ सोऽका॑मयत सोम॒पः सोम॑याजी स्यां॑ ॥

आ मे॑ सोम॒पः सोम॑याजी जा॒येते॑ति । 70 (10)

T.B.2.2.11.4

स ष॒ड्दो॑तुः स॒प्तहो॑तारं नि॒रमि॑मीत । तं प्रा॒युङ्क्त॑ ।

तस्य॑ प्र॒युक्ति॑ सोम॒पः सोम॑याज्य॒भवत् ।

आऽस्य॑ सोम॒पः सोम॑याज्यजा॒यत॑ ।

यः का॒मये॑त सोम॒पः सोम॑याजी स्या॑म् ॥

आ मे॑ सोम॒पः सोम॑याजी जा॒येते॑ति । स स॒प्तहो॑तारं प्र॒युञ्जी॑त ।

सोम॒प ए॒व सोम॑याजी भ॒वति॑ । आऽस्य॑ सोम॒पः सोम॑याजी जा॒यते॑ ॥

स वा ए॒ष प॒शुः पञ्च॑धा प्र॒ति ति॑ष्ठति । 71 (10)

T.B.2.2.11.5

प॒द्भिर्मु॑खेन ॥ ते दे॒वाः प॒शून् वि॒त्त्वा । सु॒वर्गं॑ लो॒कमा॑यन् ॥

तेऽमु॑ष्मिन् लो॒के व्य॑क्षुद्ध्यन् । तेऽब्रु॑वन् ।

अ॒मुतः॑ प्र॒दानं॑ वा उप॒जिजी॑विमेति ।

ते सप्तहोतारं यज्ञं विधायायास्यं । आङ्गीरसं प्राहिण्वन् ।

एतेनामुत्र कल्पयेति । तस्य वा इयं क्लृप्तिः । 72 (10)

T.B.2.2.11.6

यदिदं किञ्च । य एवं वेद । कल्पतेऽस्मै ।

स वा अयं मनुष्येषु यज्ञः सप्तहोता ।

अमुत्र सद्भ्यो देवेभ्यो हव्यं वहति ।

य एवं वेद । उपैनं यज्ञो नमति ॥ यो वै चतुर्होतृणां निदानं वेद ।

निदानवान् भवति । अग्निहोत्रं वै दशहोतुर्निदानम् () ।

दर्शपूर्णमासौ चतुर्होतुः । चातुर्मास्यानि पञ्च होतुः ।

पशुबन्धः षड्होतुः । सौम्योऽध्वरः सप्तहोतुः ।

एतद्वै चतुर्होतृणां निदानम् । य एवं वेद ।

निदानवान् भवति ॥ 73 (17)

(अमिमीत तं प्रायुङ्क्त – पञ्चहोतारं प्रयुञ्जित – जायेतेति –

तिष्ठति – क्लृप्तिर् – दशहोतुर् निदानं सप्त च) (A11)

Prapaataka Korvai with starting Words of 1 to 11 Anuvaakams :-

(प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत प्र॒जाः सृ॑जे॒येति॑ – प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत द॒र्श॑पूर्ण॒मा
सौ सृ॑जे॒येति॑ – प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत प्र॒जाये॑येति
स तपः॑ स त्रि॒वृ॒तं – प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत द॒श॑हो॒तारं॑ तेन॑ द॒श॒धाऽऽत्मा॑नं
– दे॒वा वै व॑रु॒ण – म॒न्तो वै – प्र॒जाप॑ति॒स्ताः सृ॑ष्टाः स॒म॒श्लि॑ष्यन् –
दे॒वा वै च॑तु॒र्हो॑तृ॒भि – रि॒दं वा॑ अ॒ग्रे – प्र॒जाप॑ति॒रिन्द्रं॑ –
प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत ब॒हो॑र्भू॒याने॑काद॒श)

Korvai with starting Words of 1, 11, 21 Series of dasinis :-

(प्र॒जाप॑ति – स्त॒द्ग्र॑हस्य – प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यता – न॒यै॒वैन॑त् – तस्य॑
वा इ॒यं क्लृ॑प्ति – स्तस्मा॑त् तेपा॒नाज्ज्यो॑तिर् – यद॒स्मिन्ना॑दि॒त्ये –
स॒षड्धो॑तुः स॒प्तहो॑तारं त्रि॒स॒प्ततिः॑)

First and Last Word - 2nd Ashtakam , 2nd Prapaatakam :-

(प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत – नि॒दान॑वान्भवति)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टके द्वितीयः प्रपाठकः
समाप्तः ॥

2.2Details of Dasini & Vaakyams for

Ashtakam 2 , Prapaatakam 2 (TB 2.2)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	7	75
Anuvakam 2	6	66
Anuvakam 3	7	76
Anuvakam 4	7	70
Anuvakam 5	6	64
Anuvakam 6	4	45
Anuvakam 7	4	44
Anuvakam 8	8	82
Anuvakam 9	10	100
Anuvakam 10	8	79
Anuvakam 11	6	67
Total →	73	768

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.3 द्वितीयाष्टके तृतीयः प्रपाठकः – होतृब्राह्मणशेषः

2.3.1 अनुवाकं 1 – सर्वेषां होतृमन्त्राणां चतुर्होतृशब्देन व्यवहार

T.B.2.3.1.1

ब्रह्मवादिनो॑ वदन्ति । किं॑ चतुर्॑.होतृ॑णां चतुर्॑.होतृ॑त्वमिति॑ ।

यदे॒वैषु॑ चतु॒र्द्धा॑ होतारः । तेन॑ चतुर्॑.होतारः ।

तस्माच्चतुर्॑.होतार उच्यन्ते । तच्चतुर्॑.होतृ॑णां चतुर्॑.होतृ॑त्वम् ॥

सोमो॑ वै चतुर्॑.होता । अग्निः॑ पञ्च॑होता ।

धा॒ता षड्॑होता । इन्द्रः॑ सप्त॑होता । 1 (10)

T.B.2.3.1.2

प्रजा॑पतिर्-दश॑होता । य एवं॑ चतुर्॑.होतृ॑णामृद्धिं॑ वैद ।

ऋध्नो॑त्येव ॥ य एषा॑मेवं बन्धु॑तां वैद । बन्धु॑मान्भवति ।

य एषा॑मेवं क्लृप्तिं॑ वैद । कल्प॑तेऽस्मै । य एषा॑मेव-माय॑तनं॑ वैद ।

आय॑तनवान्-भवति । य एषा॑मेवं प्रति॑ष्ठां वैद । 2 (10)

T.B.2.3.1.3

प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति ॥ ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वदन्ति ।
द॒श॒हो॒ता च॑तुर्.हो॒ता । पञ्च॑हो॒ता ष॒ड्भो॒ता स॒प्त॒हो॒ता ।
अथ॑ कस्मा॒च्च॒तुर्.हो॒तार॑ उच्यन्त॒ इति॑ । इन्द्रो॒ वै च॑तुर्.हो॒ता ।
इन्द्रः॒ खलु॑ वै श्रेष्ठो॑ दे॒वता॑ना-मुप॒देश॑नात् ।
य ए॒वमिन्द्र॑ ७ श्रेष्ठं॑ दे॒वता॑ना-मुप॒देश॑नाद्-वेद॑ ।
वसि॑ष्ठः स॒माना॑नां भवति । तस्मा॒च्छ्रेष्ठ॑मायन्तं
प्रथ॑मेनै॒वानु॑बुद्ध्यन्ते () । अ॒यमा॑गन् ।
अ॒यम॑वा॒सादि॑ति । की॒र्तिर॑स्य पूर्वाऽऽगच्छति॑ ज॒नता॑मा॒यतः॑ ।
अथो॑ ए॒नं प्रथ॑मेनै॒वानु॑ बुद्ध्यन्ते । अ॒यमा॑गन् ।
अ॒यम॑वा॒सादि॑ति ॥ 3 (16)

(स॒प्त॒हो॒ता - प्र॒तिष्ठां॑ वेद॑ - बुद्ध्यन्ते॑ षट्च॑) (A1)

2.3.2 अनुवाकं 2 – नैमित्तिको होतुमन्त्रहोमः

T.B.2.3.2.1

दक्षि॑णां प्र॒तिग्र॑हीष्यन्थ्-स॒प्तद॑श॒कृत्वोऽप्या॑न्यात् । आ॒त्मान॑मे॒व स॑मिन्धे ।
तेज॑से वी॒र्या॑य । अथो॑ प्र॒जाप॑तिरे॒वैनां॑ भू॒त्वा प्र॑ति गृह्णाति ।

आ॒त्म॒नो ऽना॒र्त्ये ॥ यद्ये॒न॒मा॒र्त्-वि॒ज्याद्-वृ॒तꣳ सन्तं॑ नि॒रु॒हरे॑रन् ।
 आ॒ग्नी॒द्ध्रे जु॒हुयाद्-द॑श॒हो॒तार॑म् । च॒तु॒र्गृ॒ही॒ते॒नाज्ये॑न ।
 पु॒रस्ता॑त्-प्र॒त्यङ्ति॑ष्ठन् । प्र॒ति॒लो॒मं वि॒ग्राह॑म् । 4 (10)

T.B.2.3.2.2

प्रा॒णाने॒वा॒स्योप॑दा॒सय॑ति ॥ यद्ये॒नं पु॑नरु॒प शि॒क्षे॒युः ।
 आ॒ग्नी॒द्ध ए॒व जु॒हुयाद्-द॑श॒हो॒तार॑म् । च॒तु॒र्गृ॒ही॒ते॒नाज्ये॑न ।
 प॒श्चात् प्रा॑डा॒सीनः॑ । अ॒नु॒लो॒म-म॑वि॒ग्राह॑म् ।
 प्रा॒णाने॒वा॒स्मै क॑ल्पयति ॥
 प्रा॒यश्चि॑त्ती-वा॒ग्घो॑ते-त्यृ॒तु॒मुख ऋ॑तु॒मुखे जु॑होति ।
 ऋ॒तू॒ने॒वा॒स्मै क॑ल्पयति । क॒ल्प॑न्तेऽस्मा ऋ॒तवः॑ । 5 (10)

T.B.2.3.2.3

क्लृ॒प्ता अ॒स्मा ऋ॑तव॒ आय॑न्ति ॥
 षड्ढो॒ता वै भू॒त्वा प्र॒जाप॑तिरि॒दꣳ स॑र्वम॒सृज॑त । स म॒नोऽसृ॑जत ।
 म॒नसोऽधि॑ गाय॒त्रीम॑सृजत । तद्गा॒य॒त्रीं य॑श आ॒र्च्छ॑त् ।
 ता॒माऽल॑भत । गा॒य॒त्रि॒या अ॒धि छ॑न्दाꣳस्य सृजत ।

छन्दो॒भ्योऽधि॒ साम॑ । तथ्॑ साम॒ यश॑ आ॒र्च्छत् ।

तदा॒ऽल॒भत॑ । 6 (10)

T.B.2.3.2.4

साम्नो॒ऽधि॒ यजू॑ष्यसृजत । यजु॒भ्यो॒ऽधि॒ विष्णु॑म् ।

तद्-विष्णुं॑ य॒श आ॒र्च्छत् । तमा॒ऽल॒भत॑ । वि॒ष्णो॒रद्ध्यो॑षधीरसृजत ।

ओष॑धीभ्योऽधि॒ सोम॑म् । तथ्॑ सोमं॒ यश॑ आ॒र्च्छत् । तमा॒ऽल॒भत॑ ।

सोमा॒दधि॑ प॒शून॑सृजत । प॒शुभ्यो॒ऽधि॒न्द्रम् । 7 (10)

T.B.2.3.2.5

तदिन्द्रं॑ य॒श आ॒र्च्छत् । तदे॒नं॑ नाति॒ प्राच्य॑वत ।

इन्द्र॑ इव यश॒स्वी भ॑वति । य ए॒वं वे॑द । नैनं॑ य॒शोऽति॒ प्रच्य॑वते ॥

यद्वा इ॒दं किं॑ च । तथ्॑ सर्व॑मु॒त्तान॒ एवाङ्गी॑रसः प्रत्य॑गृह्णात् ।

तदे॒नं प्रति॑गृहीतं॒ नाहि॑नत् । यत् किं॑च प्रति॒ गृह्णी॑यात् ।

तथ्-सर्व॑मु॒त्तान॒स्त्वाङ्गी॑रसः प्रति॑गृह्णा॒त्वित्ये॒व प्रति॑गृह्णीयात् () ।

इयं॑ वा उ॒त्तान॒ आङ्गी॑रसः । अ॒नयै॒वैन॑त्-प्रति॒ गृह्णा॑ति ।

नैन॑ हिन॒स्ति ॥ ब॒र्हिषा॑ प्रतीया॒दां वा॑ऽश्चं वा ।

ए॒तद्वै प॑शूनां प्रियं धाम । प्रियेणै॒वैनं॑ धाम्ना प्रत्येति ॥ 8 (16)

(वि॒ग्राह॑ – मृ॒तव॑ – स्तदा॒ऽलभ॑ – ते॒न्द्रं॑ – गृ॒ह्णीया॑त् षट्च॑) (A2)

2.3.3 अनुवाकं 3 – केशवपनाङ्गं पुष्टिवेदनं

T.B.2.3.3.1

यो वा अवि॒द्वान्-नि॒वर्त॑यते ।

विशी॑र्षा सपा॒प्मा ऽमु॑ष्मिल् लो॒के भ॑वति ।

अथ यो वि॒द्वान्-नि॒वर्त॑यते ।

सशी॑र्षा विपा॒प्मा ऽमु॑ष्मिल् लो॒के भ॑वति ॥

दे॒वता॒ वै स॒प्त पु॑ष्टिका॒मा न्य॑वर्तयन्त । अ॒ग्निश्च॑ पृथि॒वी च॑ ।

वा॒युश्चा॒न्तरि॑क्षं च । आ॒दि॒त्यश्च॑ द्यौश्च॑ च॒न्द्रमाः॑ । अ॒ग्निर्न्य॑वर्तयत ।

स सा॒हस्र॑-मपु॒ष्यत् । 9 (10)

T.B.2.3.3.2

पृथि॒वी न्य॑वर्तयत । सौष॑धीभिर्-व॒नस्प॑तिभि-रपु॒ष्यत् ।

वा॒युर्न्य॑वर्तयत । स मरी॑चीभि-रपु॒ष्यत् । अ॒न्तरि॑क्षं न्यवर्तयत ।

तद्वा॒योभि-रपु॒ष्यत् । आ॒दि॒त्यो न्य॑वर्तयत । स र॒श्मिभि-रपु॒ष्यत् ।

द्यौ॑र्न्यव॑र्तयत । सा नक्ष॑त्रै-रपु॑ष्यत् () । च॒न्द्रमा॑ न्यव॑र्तयत ।
 सोऽ॒होरा॑त्रै-रर्ध॑मासैर्-मासैर्ः ऋ॒तुभिः॑ सम्॑व॒त्सरे॑णा-पु॑ष्यत् ।
 तान्पोषा॑न्-पु॑ष्यति । या॒ऽस्तेऽपु॑ष्यन् ।

य ए॒वं वि॒दन्नि च॑ व॒र्तय॑ते परि च ॥ 10 (15)

(अ॒पु॒ष्यन् - नक्ष॑त्रैरपु॑ष्यत् पञ्च॑ च) (A3)

2.3.4 अनुवाकं 4 – प्रतिग्रहमन्त्रमहिमज्ञानम्

T.B.2.3.4.1

तस्य॑ वा अ॒ग्नेर्. हि॒रण्यं॑ प्र॒तिज॑ग्र॒हुषः॑ ।
 अ॒र्धमि॑न्द्रि॒यस्या-पा॑क्रामत् । तदे॒तेनै॒व प्र॒त्यगृ॑ह्णात् ।
 तेन॑ वै सोऽ॒र्धमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्त ।
 अ॒र्धमि॑न्द्रि॒यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्ते ।
 य ए॒वं वि॒द्वान्. हि॒रण्यं॑ प्र॒ति गृ॑ह्णाति । अथ॑ यो ऽवि॒द्वान् प्र॒ति गृ॑ह्णाति ।
 अ॒र्धम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑ क्रामति ॥
 तस्य॑ वै सोम॑स्य॒ वासः॑ प्र॒तिज॑ग्र॒हुषः॑ ।
 तृ॒तीयमि॑न्द्रि॒यस्या-पा॑क्रामत् । 11 (10)

T.B.2.3.4.2

तदे॒तेनै॒व प्र॒त्यगृ॑ह्णात् । तेन॒ वै स तृ॒तीयमिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्त ।
 तृ॒तीयमिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्ते । य ए॒वं वि॒द्वान् वा॒सः प्र॒ति गृ॑ह्णाति ।
 अथ॒ योऽवि॑द्वान् प्र॒ति गृ॑ह्णाति । तृ॒तीयम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑ क्रामति ॥
 तस्य॒ वै रु॒द्रस्य॒ गां प्र॑तिजग्र॒हुषः॑ । च॒तुर्थमिन्द्रि॑यस्या-पा॒क्राम॑त् ।
 तामे॒तेनै॒व प्र॒त्यगृ॑ह्णात् ।
 तेन॒ वै स च॒तुर्थमिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्त । 12 (10)

T.B.2.3.4.3

च॒तुर्थमिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्ते । य ए॒वं वि॒द्वान् गां प्र॑ति गृ॑ह्णाति ।
 अथ॒ योऽवि॑द्वान् प्र॒ति गृ॑ह्णाति । च॒तुर्थम॑स्येन्द्रि॒यस्याप॑ क्रामति ॥
 तस्य॒ वै वरु॑णस्या॒श्वम् प्र॑तिजग्र॒हुषः॑ । प॒ञ्चममिन्द्रि॑यस्या-पा॒क्राम॑त् ।
 तमे॒तेनै॒व प्र॒त्यगृ॑ह्णात् । तेन॒ वै स प॒ञ्चममिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्त ।
 प॒ञ्चममिन्द्रि॑यस्या॒त्मन्-नु॒पाध॑त्ते ।
 य ए॒वं वि॒द्वानश्वं॑ प्र॒ति गृ॑ह्णाति । 13 (10)

T.B.2.3.4.4

अथ योऽविद्वान् प्रतिगृह्णाति । पञ्चममस्येन्द्रियस्याप क्रामति ॥
तस्य वै प्रजापतेः पुरुषं प्रतिजग्रहुषः । षष्ठमिन्द्रियस्या-पाक्रामत् ।
तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै स षष्ठमिन्द्रियस्यात्मन्-नुपाधत्त ।
षष्ठमिन्द्रियस्यात्मन्-नुपाधत्ते । य एवं विद्वान् पुरुषं प्रति गृह्णाति ।
अथ योऽविद्वान् प्रति गृह्णाति । षष्ठमस्येन्द्रियस्याप-क्रामति ॥ 14 (10)

T.B.2.3.4.5

तस्य वै मनोस्तल्पं प्रतिजग्रहुषः । सप्तममिन्द्रियस्या-पाक्रामत् ।
तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै स सप्तममिन्द्रिय-स्यात्मन्-नुपाधत्त ।
सप्तममिन्द्रियस्यात्मन्-नुपाधत्ते । य एवं विद्वान् स्तल्पं प्रतिगृह्णाति ।
अथ योऽविद्वान् प्रति गृह्णाति । सप्तममस्येन्द्रियस्याप-क्रामति ॥
तस्य वा उत्तानस्याङ्गीरसस्या प्राणत् प्रतिजग्रहुषः ।
अष्टममिन्द्रियस्या-पाक्रामत् ॥ 15 (10)

T.B.2.3.4.6

तदेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै सोऽष्टममिन्द्रियस्यात्मन्-नुपाधत्त ।
अष्टममिन्द्रियस्यात्मन्-नुपाधत्ते । य एवं विद्वान् प्राणत् प्रति गृह्णाति ।

अथ योऽविद्वान् प्रतिगृह्णाति । अष्टममस्येन्द्रियस्याप क्रामति ॥
यद्वा इदं किं च । तथ् सर्व-मुत्तान एवाङ्गीरसः प्रत्य गृह्णात् ।
तदेनं प्रतिगृहीतं नाहिनत् । यत् किं च प्रति गृह्णीयात् () ।
तथ् सर्व-मुत्तान-स्त्वाङ्गीरसः प्रतिगृह्णात्वित्येव प्रति गृह्णीयात् ।
इयं वा उत्तान आङ्गीरसः । अनयैवैनत्-प्रतिगृह्णाति ।
नैनं हिनस्ति ॥ 16 (14)

(तृतीयमिन्द्रियस्यापाक्रामच् – चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाध – ताश्च
प्रतिगृह्णाति – षष्ठमस्येन्द्रियस्यापक्राम – त्यष्टममिन्द्रियस्यापाक्रामत्
– प्रति गृह्णीयाच् चत्वारि च) (A4)

Special Korvai

(तस्य वा अग्नेर् हिरण्यं सोमस्य वासस्तदेतेन रुद्रस्य गां तामेतेन
वरुणस्याश्वं प्रजापतेः पुरुषं मनोस्तल्पं तमेतेनोत्तानस्य तदेतेनाप्राण
द्यद् वै)

(अर्द्धं तृतीयमष्टमं तच्चतुर्थं तां पञ्चमं षष्ठं सप्तमन्तम् ।
तदेतेन द्वे तामेतेनैकं तमेतेन त्रीणि तदेतेनैकं)

2.3.5 अनुवाकं 5 – प्रश्नोत्तररूपो ब्रह्मविषयस्संवादः

T.B.2.3.5.1

ब्रह्म॑वादि॒नो वद॑न्ति ॥ यद्-द॑श॒होतारः॑ स॒त्रमा॑सत ।
केन॑ ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् । केन॑ प्र॒जा अ॑सृजन्तेति ।
प्र॒जाप॑तिना वै ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् । तेन॑ प्र॒जा अ॑सृजन्त ॥
यच्च॑तुर्.होतारः स॒त्रमा॑सत । केन॑ ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् ।
केनौष॑धी-रसृजन्तेति । सोमे॑न वै ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् । 17 (10)

T.B.2.3.5.2

तेनौष॑धी-रसृजन्त ॥ यत् पञ्च॑होतारः स॒त्रमा॑सत ।
केन॑ ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् । केनै॒भ्यो लो॒केभ्योऽसृ॑गन् प्राणु॑दन्त ।
केनै॒षां प॒शून॑वृज्जतेति । अ॒ग्निना॒ वै ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् ।
तेनै॒भ्यो लो॒केभ्योऽसृ॑गन्-प्राणु॑दन्त । तेनै॒षां प॒शून॑वृज्जत ॥
यथ् षड्धो॑तारः स॒त्रमा॑सत । केन॑ ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् । 18 (10)

T.B.2.3.5.3

केन॑र्तून-कल्पयन्तेति । धा॒त्रा वै ते गृ॒हप॑तिना ऽऽर्द्ध॑धुवन् ।
तेन॑र्तूनकल्पयन्त ॥ यथ् स॒प्तहो॑तारः स॒त्रमा॑सत ।

के॒न ते॒ गृ॒हप॑ति॒ना ऽऽर्ध॑ध॒नुव॑न् । के॒न सु॒वरा॑यन् ।
 के॒ने॒मा॒ल् ँलो॒कान्त्-स॑म॒तन्व॑न्निति ।
 अ॒र्य॒म्णा वै ते॒ गृ॒हप॑ति॒ना ऽऽर्ध॑ध॒नुव॑न् । ते॒न सु॒वरा॑यन् ।
 ते॒ने॒मा॒ल् ँलो॒कान्त्-स॑म॒तन्व॑न्निति ॥ 19 (10)

T.B.2.3.5.4

ए॒ते वै दे॒वा गृ॒हप॑तयः । तान्. य ए॒वं वि॒द्वान् ।
 अ॒प्यन्य॑स्य॒ गार्.ह॑प॒ते दी॑क्ष॒ते । अ॒वा॒न्त॒रमे॒व स॒न्नि॒णा-मृ॑द्ध॒नोति॑ ॥
 यो वा अ॒र्यम॑णं॒ वेद॑ । दा॒नका॑मा अ॒स्मै प्र॒जा भ॑वन्ति ।
 य॒ज्ञो वा अ॒र्यमा॑ । आ॒र्याव॑स॒तिरि॒ति वै त॑मा॒हु॒र्यं प्र॒श॑स॒न्ति ॥
 आ॒र्या व॑स॒तिर्भ॑वति । य ए॒वं वेद॑ ॥ 20 (10)

T.B.2.3.5.5

यद्वा इ॒दं किं॑ च । तथ् स॒र्वं च॑तु॒र्.हो॑तारः ।
 च॑तु॒र्.हो॑तृ॒भ्योऽधि॑ य॒ज्ञो निर्मि॑तः । स य ए॒वं वि॒द्वान्. वि॒वदे॑त ।
 अ॒हमे॒व भू॒यो वेद॑ । यश्च॑तु॒र्.हो॑तृ॒न्. वेदे॑ति । स ह्ये॒व भू॒यो वेद॑ ।
 यश्च॑तु॒र्.हो॑तृ॒न्. वेद॑ ॥ यो वै च॑तु॒र्.हो॑तृ॒णां हो॑तृ॒न्. वेद॑ ।
 सर्वा॑सु प्र॒जास्व॑न्नम॒त्ति । 21 (10)

T.B.2.3.5.6

सर्वा दि॒शोऽभि॒जय॑ति । प्र॒जाप॑तिर्वै द॒शहो॑तृणाँ होता ॥
 सोमश्चतु॑र्होतृणाँ होता ॥ अ॒ग्निः पञ्च॑होतृणाँ होता ॥
 धा॒ता षड्॑होतृणाँ होता ॥ अ॒र्य॒मा स॒प्तहो॑तृणाँ होता ॥
 ए॒ते वै चतु॑र्होतृणाँ हो॒तारः॑ । तान् य ए॒वं वैद॑ ।
 सर्वा॑सु प्र॒जास्व॑न्नम॒त्ति । सर्वा दि॒शोऽभि॒जय॑ति () ॥ 22 (10)

(आ॒र्द्ध॒नुव॑ – न्ना॒ध॒नुव॑ – न्नि॒त्ये – वं वै॒दा – ति॑ – सर्वा दि॒शोभि॑
 जय॑ति) (A5) (वै तेन॑ स॒त्रं केन॑)

2.3.6 अनुवाकं – होतृप्रशंसाप्रसङ्गेन क्रतूनामृत्विग्

विशेषव्यवस्थापनं, अग्निहोत्रस्य प्राशस्त्यं च

T.B.2.3.6.1

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृष्ट्वा॑ व्य॒स्र॑सत । स हृद॑यं भू॒तोऽश॑यत् ।
 आ॒त्मन् हा॑(3) इ॒त्यह्व॑यत् । आ॒पः प्र॑त्य॒शृण्व॑न् ।
 ता अ॒ग्निहो॑त्रेणै॒व य॑ज्ञक्र॒तुनो॑प॒ पर्या॑वर्तन्त ।
 ताः कु॑सिन्धुमु॒पौह॑न् । तस्मा॑द॒ग्निहो॑त्रस्य॒ यज्ञ॑क्र॒तोः ।

ए॒क ऋ॒त्विक् ॥ च॒तु॒ष्कृ॒त्वोऽह्व॑यत् ।

अ॒ग्नि॒र्-वा॒यु-रा॒दि॒त्य-श्च॒न्द्र॒माः ॥ 23 (10)

T.B.2.3.6.2

ते प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् । ते द॒र्श॒पूर्ण॒मा॒साभ्या॑मे॒व य॒ज्ञक्र॒तु॒नोप॑ प॒र्याव॑र्तन्त ।

त उ॒पौह॑-श्च॒त्वार्य॑ङ्गानि । तस्मा॑द्-द॒र्श॒पूर्ण॒मा॒सयो॑र् य॒ज्ञक्र॒तोः ॥

च॒त्वार ऋ॒त्विजः॑ ॥ प॒ञ्च कृ॒त्वोऽह्व॑यत् । प॒शवः॑ प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् ।

ते चा॒तुर्मा॒स्यैरे॒व य॒ज्ञक्र॒तु॒नोप॑ प॒र्याव॑र्तन्त ।

त उ॒पौह॑ल् लो॒म छ॒वीं मा॒सम॑स्थि म॒ज्जान॑म् ॥

तस्मा॑च्चा॒तुर्मा॒स्यानां॑ य॒ज्ञक्र॒तोः ॥ 24 (10)

T.B.2.3.6.3

प॒ञ्च॒त्विजः॑ ॥ ष॒ट्कृ॒त्वोऽह्व॑यत् । ऋ॒तवः॑ प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् ।

ते प॒शुब॒न्धेनै॒व य॒ज्ञक्र॒तु॒नोप॑ प॒र्याव॑र्तन्त ।

त उ॒पौह॑न्थ्-स्त॒नावा॑ण्डौ शि॒श्नम॑वाञ्चं प्रा॒णम् ॥

तस्मा॑त्-प॒शुब॒न्धस्य॑ य॒ज्ञक्र॒तोः ॥ ष॒ट्त्विजः॑ ॥ स॒प्तकृ॒त्वोऽह्व॑यत् ।

हो॒त्राः प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् ।

ताः सौ॒म्येनै॒वाध्व॑रेण य॒ज्ञक्र॒तु॒नोप॑ प॒र्याव॑र्तन्त । 25 (10)

T.B.2.3.6.4

ता उपौ॑हन्थ्-सप्त॑शीर्ष॒ण्यान्-प्रा॒णान् ।
 तस्मा॑त्-सौ॒म्यस्या॑द्ध्व॒रस्य॑ य॒ज्ञक्र॑तोः ।
 सप्त॑ हो॒त्राः प्रा॒चीर्व॑षट्कुर्वन्ति ॥ द॒शकृ॑त्वोऽह्वयत् ।
 तपः॑ प्रत्य॒शृणो॑त् ।
 तत्-कर्म॑णैव॒ सम्व॑त्सरेण॒ सर्वै॑र्य॒ज्ञक्र॑तुभि॒रुप॑ पर्या॒वर्त॑त ।
 तथ् सर्व॑मा॒त्मान्-मप॑रि॒वर्ग॑-मुपौ॑हत् ।
 तस्मा॑त्- सम्व॑त्सरे॒ सर्वे॑ य॒ज्ञक्र॑तवोऽव॒रुद्ध्य॑न्ते ॥
 तस्मा॑द्-द॒शहो॑ता चतु॒र्होता॑ । पञ्च॑होता षड्द्वो॑ता सप्त॑होता () ।
 एक॑होत्रे ब॒लिं ह॑रन्ति । ह॒रन्त्य॑स्मै प्र॒जा ब॒लिम् ।
 ऐ॒नम॑प्रति॒ख्यातं॑ गच्छति । य ए॒वं वे॑द ॥ 26 (14)
 (च॒न्द्रमा॑ - श्वा॒तुर्मा॒स्यानां॑ य॒ज्ञक्र॑तो - र॒द्ध्वरे॑ण॒ य॒ज्ञक्र॑तुनोप॑
 पर्या॒वर्त॑न्त - सप्त॑हो॒ता च॒त्वारि॑ च) (A6)

2.3.7 अनुवाकं 7 – अग्निहोत्रस्य सर्वक्रतुरुद्भावसाधनेन प्रशंसा

T.B.2.3.7.1

प्र॒जा॒प॒तिः॑ पु॒रु॒ष-म॑सृ॒जत॑ । सो॒ऽग्नि॑र॒ब्रवी॑त् । म॒मा॒य-म॑न्न॒मस्त्वि॑ति ।
सो॒ऽबि॑भेत् । सर्वं॑ वै मा॒ऽयं प्र॑ध॒क्ष्यती॑ति ।

स ए॒ता-श्च॑तुर्.हो॒तृना॑त्म-स्पर्णानपश्यत् । तान॑जुहोत् ।

तैर्वै स आ॒त्मान॑-मस्पृ॒णोत् ॥ यद॑ग्निहो॒त्रं जु॒होति॑ ।

ए॒क॒हो॒ता॒रमे॒व तद्-य॑ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोत्यग्निहो॒त्रम् । 27 (10)

T.B.2.3.7.2

कु॒सि॒न्धं चा॒त्मनः॑ स्पृ॒णोति॑ । आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒यु॒ज्यं ग॑च्छति ॥

च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । चतुर्.हो॒ता॒रमे॒व तद्-य॑ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोति द॒र्श॑पूर्णमा॒सौ ।

च॒त्वारि॑ चा॒त्मनो॑ऽङ्गानि स्पृ॒णोति॑ । आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒यु॒ज्यं ग॑च्छति ॥

च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । स॒मित्प॑ञ्चमी ।

पञ्च॑हो॒ता॒रमे॒व तद्-य॑ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोति चातुर्मा॒स्यानि॑ ।

लो॒म॒ छ॒वीं मा॒ऽसम॑स्थि म॒ज्जान॑म् । 28 (10)

T.B.2.3.7.3

तानि चा॒त्मनः॑ स्पृ॒णोति॑ । आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒युज्यं॑ गच्छति ॥

चतु॑रुन्नयति । द्वि॒र्जु॒होति॑ ।

षड्ढो॑तारमेव तद्-य॒ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोति पशुबन्धम् ।

स्तना॑वाण्डौ शि॒श्नमवा॑ञ्चं प्रा॒णम् । तानि चा॒त्मनः॑ स्पृ॒णोति॑ ।

आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒युज्यं॑ गच्छति । चतु॑रुन्नयति । द्वि॒र्जु॒होति॑ । 29 (10)

T.B.2.3.7.4

स॒मि॒त् स॒प्तमी॑ ।

स॒प्तहो॑तारमेव तद्-य॒ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोति सौ॒म्य-म॑द्ध्वरम् ।

स॒प्त चा॒त्मनः॑ शी॒र्ष॒ण्यान्-प्रा॑णान्-स्पृ॒णोति॑ ।

आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒युज्यं॑ गच्छति ॥ चतु॑रुन्नयति ।

द्वि॒र्जु॒होति॑ । द्वि॒र्नि॒मा॒र्ष्टि॑ । द्विः प्रा॒श्ना॑ति ।

द॒शहो॑तारमेव तद्-य॒ज्ञक्र॒तु-मा॑प्नोति स॒म्व॑त्सरम् ।

सर्वं॑ चा॒त्मान-म॑परिवर्गं स्पृ॒णोति॑ () ।

आ॒दि॒त्यस्य॑ च सा॒युज्यं॑ गच्छति ॥ 30 (11) (अ॒ग्नि॒हो॒त्रं - म॒ज्जानं॑ -

द्वि॒र्जु॒हो - त्प॑रिवर्गं स्पृ॒णोत्येकं॑ च) (A7)

2.3.8 अनुवाकं 8 – सृष्टिसाधनत्वेन होतृमन्त्रासामर्थ्यं प्रशंसा

T.B.2.3.8.1

[(अपक्रामत गर्भिण्यः) is only instruction , not a mantra]

प्रजापति-रकामयत प्रजायेयेति । स तपोऽतप्यत । सोऽन्तर्वानभवत् ।

स हरितः श्यावोऽभवत् । तस्मात्-स्त्र्यन्तर्वली ।

हरिणी सती श्यावा भवति । स विजायमानो गर्भेणाताम्यत् ।

स तान्तः कृष्णः श्यावोऽभवत् ।

तस्मात् तान्तः कृष्णः श्यावो भवति ।

तस्यासुरेवाजीवत् । 31 (10)

T.B.2.3.8.2

तेनासुनाऽसुरानसृजत । तदसुराणा-मसुरत्वम् ।

य एवमसुराणा-मसुरत्वं वेद । असुमानेव भवति । नैनमसुर्जहाति ॥

सोऽसुरान्त् सृष्ट्वा पितेवामन्यत । तदनु पितृनसृजत ।

तत्-पितृणां पितृत्वम् । य एवं पितृणां पितृत्वं वेद ।

पितेवैव स्वानां भवति । 32 (10)

T.B.2.3.8.3

यन्त्यस्य॑ पि॒तरो॑ ह॒वम् ॥ स पि॒तृन्थ् सृष्ट्वा॑ ऽमनस्यत् ।
तदनु॑ मनु॒ष्या-नसृ॑जत । तन्मनु॒ष्याणां॑ मनुष्यत्वम् ।
य ए॒वं मनु॒ष्याणां॑ मनुष्य॒त्वं वे॑द । म॒नस्व्ये॑व भवति ।
नैनं॑ मनु॒र्जहा॑ति ॥ तस्मै॑ मनु॒ष्यान्थ् स॑सृजानाय ।
दिवा॑ दे॒वत्रा॑ ऽभवत् । तदनु॑ दे॒वानसृ॑जत () ।
तद्-दे॒वानां॑ दे॒वत्वम् ॥ य ए॒वं दे॒वानां॑ दे॒वत्वं वे॑द ।
दिवा॑ है॒वास्य॑ दे॒वत्रा॑ भवति ॥
तानि॑ वा ए॒तानि॑ च॒त्वार्य॑म्भा॒ऽसि ।
दे॒वा मनु॒ष्याः पि॒तरो॑ऽसु॒राः ॥ तेषु॑ स॒र्वेष्व॑म्भो नभ॑ इव भवति ।
य ए॒वं वे॑द ॥ 33 (17)

(अजी॒वथ् - स्वा॒नां भ॑वति - दे॒वानसृ॑जत स॒प्त च॑) (A8)

2.3.9 अनुवाकं 9 – वायुरूपत्वज्ञानेन होतृमन्त्राणां प्रशंसा

T.B.2.3.9.1

[(यथास्थानं गर्भिण्यः) is only instruction , not a mantra]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । यो वा इमं विद्यात् । यतोऽयं पवते ।
यदभि पवते । यदभि संपवते । सर्वमायुरियात् । न पुरा ऽऽयुषः
प्रमीयेत । पशुमान्थ् स्यात् । विन्देत प्रजाम् ॥

यो वा इमं वेद । 34 (10)

T.B.2.3.9.2

यतोऽयं पवते । यदभि पवते । यदभि संपवते । सर्वमायुरेति ।
न पुराऽऽयुषः प्रमीयते । पशुमान् भवति । विन्देत प्रजाम् ॥
अद्भ्यः पवते । अपोऽभि पवते । अपोऽभि संपवते ॥ 35 (10)

T.B.2.3.9.3

अस्याः पवते । इमामभि पवते । इमामभि संपवते । अग्नेः पवते ।
अग्निमभि पवते । अग्निमभि सं पवते । अन्तरिक्षात् पवते ।
अन्तरिक्षमभि पवते । अन्तरिक्षमभि सं पवते ।
आदित्यात् पवते । 36 (10)

T.B.2.3.9.4

आ॒दि॒त्यम॒भि प॑वते । आ॒दि॒त्यम॒भि सं प॑वते । द्योः प॑वते ।
दि॒वम॒भि प॑वते ॥ दि॒वम॒भि सं प॑वते । दि॒ग्भ्यः प॑वते ।
दि॒शोऽभि प॑वते । दि॒शोऽभि सं प॑वते । स यत्-पु॒रस्ता॒द्वाति॑ ।
प्रा॒ण ए॒व भू॒त्वा पु॒रस्ता॒द्वाति॑ ॥ 37 (10)

T.B.2.3.9.5

तस्मा॑त्-पु॒रस्ता॒-द्वा॒न्तम् । सर्वाः॑ प्र॒जाः प्र॑ति नन्दन्ति ।
प्रा॒णो हि प्रि॒यः प्र॒जाना॑म् । प्रा॒ण इ॒व प्रि॒यः प्र॒जाना॑ भवति ।
य ए॒वं वैद॑ । स वा ए॒ष प्रा॒ण ए॒व ॥ अथ॒ यद्-दक्षि॑णतो वाति ।
मा॒तरि॒श्चै॒व भू॒त्वा दक्षि॑णतो वाति । तस्मा॑द्-दक्षि॑णतो वा॒न्तं वि॒द्यात् ।
सर्वा दि॒श आ॑वाति । 38 (10)

T.B.2.3.9.6

सर्वा दि॒शोऽनु॑ वि॒वाति॑ । सर्वा दि॒शोऽनु॑ सम्वा॒तीति॑ ।
स वा ए॒ष मा॒तरि॒श्चै॒व ॥ अथ॒ यत्-पश्चा॑द्वाति ।
प॒वमान॑ ए॒व भू॒त्वा पश्चा॑द्वाति । पू॒तम॑स्मा आ॒हर॑न्ति । पू॒तमु॑प॒हर॑न्ति ।
पू॒तम॑श्वाति । य ए॒वं वैद॑ । स वा ए॒ष प॒वमान॑ ए॒व ॥ 39 (10)

T.B.2.3.9.7

अथ॒ यदु॒त्तरतो॑ वा॒ति । स॒वि॒तै॒व भू॒त्वोत्तरतो॑ वा॒ति ।
 स॒वि॒ते॒व स्वा॒नां॑ भव॒ति । य ए॒वं वे॒द । स वा ए॒ष स॒वि॒तै॒व ॥
 ते य ए॒नं पु॒रस्ता॑दा॒यन्त॑-मु॒पव॑दन्ति । य ए॒वास्य॑ पु॒रस्ता॑त्-पा॒प्मानः॑ ।
 ता॒ऽस्ते ऽप॑घ्नन्ति । पु॒रस्ता॑दि॒तरान्-पा॒प्मनः॑ सच॒न्ते ॥
 अथ॒ य ए॒नं दक्षि॑णत आ॒यन्त॑-मु॒पव॑दन्ति । 40 (10)

T.B.2.3.9.8

य ए॒वास्य॑ दक्षि॑णतः पा॒प्मानः॑ । ता॒ऽस्ते ऽप॑घ्नन्ति ।
 दक्षि॑णत इ॒तरान् पा॒प्मनः॑ सच॒न्ते ॥
 अथ॒ य ए॒नं पश्चा॑दा॒यन्त॑-मु॒पव॑दन्ति ।
 य ए॒वास्य॑ पश्चा॑त्-पा॒प्मानः॑ । ता॒ऽस्ते ऽप॑घ्नन्ति ।
 पश्चा॑दि॒तरान्-पा॒प्मनः॑ सच॒न्ते ॥
 अथ॒ य ए॒नमुत्तर॑त आ॒यन्त॑मु॒प व॑दन्ति ।
 य ए॒वास्योत्तर॑तः पा॒प्मानः॑ । ता॒ऽस्ते ऽप॑घ्नन्ति । 41 (10)

T.B.2.3.9.9

उ॒त्तर॑त इ॒तरान् पा॒प्मनः॑ सच॒न्ते ॥ तस्मा॑ दे॒वं वि॒द्वान् । वी॒व नृ॑त्येत् ।
 प्रे॒व च॑लेत् । व्य॒स्ये॒वाक्ष्यौ॑ भा॒षेत॑ । म॒ण्टये॑दिव । क्रा॒थये॑दिव ।
 शृ॒ङ्गाये॑ते॒व ॥ उ॒त मो॑प॒वदे॑युः । उ॒त मे॑ पा॒प्मान्-म॑प॒हन्यु॑रिति॑ () ॥
 स यां दि॒शं स॒निमे॑ष्यन्थ्-स्यात् । य॒दा तां दि॒शं वा॑तो वा॒यात् ।
 अथ॑ प्र॒वेयात् । प्र वा॑ धा॒पयेत् (धा॒वयेत्) ।

सा॒तमे॒व र॑दि॒तं व्यू॑ढं ग॒न्धम॑भि प्रच्य॒वते॑ ।

आ॒ऽस्य॑ तं ज॒नप॑दं पूर्वा की॒र्तिर्ग॑च्छति ॥

दा॒नका॑मा अ॒स्मै प्र॒जा भ॑वन्ति । य ए॒वं वे॒द ॥ 42 (18)

(वे॒द - संप॑वत - आ॒दि॒त्यात् प॑वते - वा॒त्या - वा॒त्ये - ष प॑व॒मान
 ए॒व - दक्षि॑णत आ॒यन्त॑मु॒प व॑दन् - त्पु॒त्तर॑तः पा॒प्मान्स्ता॑स्ते
 ऽप॑घ्न - न्ती॒त्यष्टौ॑ च) (A9)

2.3.10 अनुवाकं 10 – दशहोतृमन्त्राणां काम्यप्रयोगः

T.B.2.3.10.1

प्र॒जाप॑तिः सोमं॑ राजा॒नम॑सृजत । तं त्रयो वे॒दा अ॒न्वसृ॑ज्यन्त ।

ता॒न् ह॑स्ते॒ऽकुरु॑त । अथ॑ ह सी॒ता सा॒वि॒त्री । सोमं॑ राजा॒नं च॑कमे ।

श्रद्धामु॑ स च॒कमे॑ । सा॒ ह पि॒तरं॑ प्र॒जाप॑ति-मु॒पस॑सार ।

तञ् हो॑वाच । नम॑स्ते अस्तु॒ भगवः॑ । उप॑ त्वाऽयानि । 43 (10)

T.B.2.3.10.2

प्र॒ त्वा प॑द्ये ॥ सोमं॑ वै रा॒जानं॑ का॒मये॑ । श्रद्धामु॑ स का॒मय॑त इति॑ ।

तस्या॑ उ॒ ह स्था॑गरमलङ्का॒रं क॑ल्पयित्वा ।

दश॑हो॒तारं॑ पु॒रस्ता॑द्-व्या॒ख्याय॑ । चतु॑र्.हो॒तारं॑ दक्षि॒णतः॑ ।

पञ्च॑ हो॒तारं॑ पश्चा॒त् । षड्द्वी॑तार-मु॒त्तर॑तः । स॒प्तहो॑तार-मु॒परि॑ष्ठात् ।

सम्भा॑रैश्च॒ पत्नि॑भिश्च॒ मुखे॑ऽलङ्क॒त्य । 44 (10)

T.B.2.3.10.3

आऽस्या॑र्द्धं॑ व॒व्राज॑ । ताञ् हो॑दीक्ष्यो॒वाच॑ । उप॑ माऽऽव॑र्तस्वेति॑ ।

तञ् हो॑वाच । भो॒गं तु॒ म आ॑चक्ष्व । ए॒तन् म॒ आ॑चक्ष्व ।

यत्ते॑ पा॒णावि॑ति । तस्या॑ उ॒ ह त्री॑न्. वेदा॒न् प्र॑ददौ ।

तस्मा॑दु॒ ह स्त्रि॑यो॒ भो॒गमै॑व हा॒रय॑न्ते ॥

स यः॑ का॒मये॑त प्रि॒यः स्या॑मिति॑ । 45 (10)

T.B.2.3.10.4

यं वा कामयेत प्रियः स्यादिति ।
तस्मा एतञ्चा स्थागर-मलङ्कारं कल्पयित्वा ।
दशहोतारं पुरस्ताद्-व्याख्याय । चतुर्होतारं दक्षिणतः ।
पञ्चहोतारं पश्चात् । षड्होतार-मुत्तरतः । सप्तहोता-रमुपरिष्ठात् ।
सम्भारैश्च पत्निभिश्च मुखेऽलङ्कृत्य । आऽस्यार्द्धं व्रजेत् ।
प्रियो हैव भवति () ॥ 46 (10)

(अया - न्यलङ्कृत्य - स्यामिति - भवति) (A10)

2.3.11 अनुवाकं 11 – दशहोत्रादिमन्त्रनाम्नां प्रवृत्तिनिमित्तम्

T.B.2.3.11.1

ब्रह्मात्मन्-वदसृजत । तदकामयत । समात्मना पद्येयेति ।
आत्मन्-नात्मन्-नित्यामन्त्रयत । तस्मै दशमञ् हूतः प्रत्यशृणोत् ।
स दशहूतोऽभवत् । दशहूतो ह वै नामैषः ।
तं वा एतं दशहूतञ् सन्तम् । दशहोतेत्याचक्षते परोक्षेण ।
परोक्षप्रिया इव हि देवाः ॥ 47 (10)

T.B.2.3.11.2

आ॒त्मन्-ना॒त्मन्-नि॒त्याम॑न्त्रयत । तस्मै॑ स॒प्त॒म॒ꣳ हू॒तः प्र॒त्य॒शृ॒णोत् ।
 स स॒प्त॒हू॒तोऽभ॑वत् । स॒प्त॒हू॒तो ह॒ वै ना॒मैषः॑ ।
 तं वा॑ ए॒त॒ꣳ स॒प्त॒हू॒त॒ꣳ स॒न्त॒म् । स॒प्त॒हो॒तेत्या॑चक्षते प॒रोक्षे॑ण ।
 प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि॒ दे॒वाः ॥ आ॒त्मन्-ना॒त्मन्-नि॒त्याम॑न्त्रयत ।
 तस्मै॑ ष॒ष्ठ॒ꣳ हू॒तः प्र॒त्य॒शृ॒णोत् । स ष॒ड्भू॒तोऽभ॑वत् । 48 (10)

T.B.2.3.11.3

ष॒ड्भू॒तो ह॒ वै ना॒मैषः॑ । तं वा॑ ए॒त॒ꣳ ष॒ड्भू॒त॒ꣳ स॒न्त॒म् ।
 ष॒ड्भू॒तेत्या॑चक्षते प॒रोक्षे॑ण । प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि॒ दे॒वाः ॥
 आ॒त्मन्-ना॒त्मन्-नि॒त्याम॑न्त्रयत । तस्मै॑ प॒ञ्च॒म॒ꣳ हू॒तः प्र॒त्य॒ शृ॒णोत् ।
 स प॒ञ्च॒ हू॒तोऽभ॑वत् । प॒ञ्च॒हू॒तो ह॒ वै ना॒मैषः॑ ।
 तं वा॑ ए॒तं प॒ञ्च॒हू॒त॒ꣳ स॒न्त॒म् । प॒ञ्च॒हो॒तेत्या॑चक्षते प॒रोक्षे॑ण । 49 (10)

T.B.2.3.11.4

प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि॒ दे॒वाः ॥ आ॒त्मन्-ना॒त्मन्-नि॒त्याम॑न्त्रयत ।
 तस्मै॑ च॒तु॒र्थ॒ꣳ हू॒तः प्र॒त्य॒शृ॒णोत् । स च॒तु॒र्हू॒तोऽभ॑वत् ।
 च॒तु॒र्हू॒तो ह॒ वै ना॒मैषः॑ । तं वा॑ ए॒तं च॒तु॒र्हू॒त॒ꣳ स॒न्त॒म् ।

चतुर्॑.हो॒तेत्याचक्षते॑ प॒रोक्षे॑ण । प॒रोक्ष॑प्रिया इ॒व हि दे॒वाः ॥

तम॑ब्रवीत् । त्वं वै मे॒ नेदि॑ष्ठं हू॒तः प्रत्य॑श्रौषीः () ।

त्वयै॑-नानाख्या॒तार इति॑ । तस्मान्नु॑ है॒ना-श्चतुर्॑.हो॒तार इत्याचक्षते॑ ।

तस्मा॑-च्छुश्रू॒षुः पु॒त्राणां॑ हृद्य॑तमः । नेदि॑ष्ठो हृद्य॑तमः ।

नेदि॑ष्ठो ब्रह्म॑णो भवति । य एवं॑ वैद॑ ॥ 50 (16)

(दे॒वाः - षड्भू॑तोऽभवत् - पञ्च॑हो॒तेत्याचक्षते॑ प॒रोक्षे॑णा - श्रौषीः
षट्च॑) (A11)

Prapaataka Korvai with starting Words of 1 to 11 Anuvaakams :-

(ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नः॒ किं॒ – दक्षि॑णां – यो॑ वा अ॒वि॒द्वान् – तस्य॑ वै –
ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॒ यद् द॑श॒हो॒तारः॑ – प्र॒जा॒प॒ति॒ व्य॒स्रं – प्र॒जा॒प॒तिः॑ पु॒रु॒षं –
प्र॒जा॒प॒ति॒र॒काम॑य॒त स॒ तपः॑ सो॒ऽन्त॒र्वा॒न् – ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॒ यो वा॑ इ॒मं
वि॒द्यात् – प्र॒जा॒प॒तिः॑ सोम॒ꣳ राजा॑नं – ब्र॒ह्मा॑त् म॒न्वदे॑का॒दश॑)

Korvai with starting Words of 1, 11, 21 Series of dasinis :-

(ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒न – स्तस्य॑ वा अ॒ग्नेर् – यद्वा॑ इ॒दं किं॑च –
प्र॒जा॒प॒ति॒र॒काम॑य॒त – य ए॒वा॒स्य॑ दक्षि॒णतः॑ पञ्चा॒शत्)

First and Last Word - 2nd Ashtakam 3rd Prapaatakam :-

(ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो – य ए॒वं वै॑द)

॥ हरिः॑ ओं ॥

॥ कृष्ण॑ यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे

द्वितीयाष्टके तृतीयः प्रपाठकः समाप्तः ॥

**Details of Dasini & Vaakyams for
Ashtakam 2, Prapaatakam 3 (TB 2.3)**

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	3	36
Anuvakam 2	5	56
Anuvakam 3	2	25
Anuvakam 4	6	64
Anuvakam 5	6	60
Anuvakam 6	4	44
Anuvakam 7	4	41
Anuvakam 8	3	37
Anuvakam 9	9	98
Anuvakam 10	4	40
Anuvakam 11	4	46
Total →	50	547

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

2.4 द्वितीयाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः – उपहोमाः

2.4.1 अनुवाकं 1 – उपहोमाः

T.B.2.4.1.1

जुष्टो॑ द॒मूना॑ अति॒थिर्दु॑रोणे । इ॒मं नो॑ य॒ज्ञमु॑प॒ याहि॑ वि॒द्वान् ।
वि॒श्वा अ॒ग्नेऽभि॑ युजो॑ वि॒हत्य॑ । श॒त्रूय॑ता॒माभ॑रा भो॒जनानि॑ ॥
अ॒ग्ने श॒र्द्ध॑ मह॒ते सौ॑भगाय । तव॑ द्यु॒म्नान्यु॑त्त॒मानि॑ सन्तु ।
सं जा॒स्पत्य॑ सु॒यम॑मा कृ॒णुष्व॑ । श॒त्रूय॑ता॒मभि॑ति॒ष्ठा महा॑सि ॥
अ॒ग्ने यो नो॑ऽभि॒तो जनः॑ । वृ॒को वा॒रो जि॒घास॑ति । 1 (10)

T.B.2.4.1.2

ता॒स्र्वं वृ॒त्रह॑ज्जहि । व॒स्वस्म॑भ्य-मा॒भर॑ ॥ अ॒ग्ने यो नो॑ऽभि॒दास॑ति ।
स॒मा॒नो यश्च॑ नि॒ष्ट्यः॑ । इ॒ध्मस्ये॑व प्र॒क्षाय॑तः ।
मा तस्यो॑च्छे॒षि किञ्च॑न ॥ त्वमि॑न्द्राभि॒भूर॑सि ।
दे॒वो वि॒ज्ञात॑वीर्यः ।
वृ॒त्रहा॑ पु॒रुचे॑तनः ॥ अप॒ प्राच॑ इन्द्र॒ विश्वा॑ अ॒मित्रान्॑ । 2 (10)

T.B.2.4.1.3

अपापा॑चो अभि॑भूते नुद॑स्व । अपो॑दी॒चो अप॑ शूरा॒धरा॑च ऊ॒रौ ।
यथा॑ तव॒ शर्म॑न्मदे॒म ॥ तमि॑न्द्रं वा॒जया॑मसि । महे॒ वृत्रा॑य हन्त॑वे ।
स वृषा॑ वृष॒भो भुव॑त् ॥ यु॒जे रथं॑ ग॒वेष॑ण॒ः हरि॑भ्याम् ।
उप॒ ब्रह्मा॑णि जुजुषा॒ण-म॑स्थुः । वि॒बाधि॑ष्टास्य रोद॑सी महि॒त्वा ।
इन्द्रो॑ वृ॒त्राण्य॑प्र॒ती जघ॑न्वान् ॥ 3 (10)

T.B.2.4.1.4

हव्य॑वाह-मभि॑माति॒षाऽह॑म् । रक्षो॑हणं पृ॒तना॑सु जि॒ष्णुम् ।
ज्योति॑ष्मन्तं दी॒द्यतं॑ पु॒रन्धि॑म् । अ॒ग्निः स्वि॑ष्टकृ॒तमा॑ हु॒वेम ॥
स्वि॑ष्टमग्ने॒ अभि॑ तत् पृ॒णाहि॑ । विश्वा॑ दे॒व पृ॒तना॑ अभि॒ष्य ।
उरुं॑ नः पन्थां॑ प्रदि॒शन्वि॑ भा॒हि । ज्योति॑ष्मद्धे॒ह्यजरं॑ न आ॒युः ॥
त्वा॒मग्ने॑ ह॒विष्म॑न्तः । दे॒वं मर्ता॑स ईडते । 4 (10)

T.B.2.4.1.5

मन्ये॑ त्वा जा॒तवे॑दसम् । स ह॒व्या वक्ष्या॑ऽनुषक् ॥
विश्वा॑नि नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवे॑दः । सिन्धुं॑ न ना॒वा दु॒रिता॑ऽति॒पर्षि॑ ।
अग्ने॑ अ॒त्रिव॑न् मन॒सा गृ॑णानः । अ॒स्माकं॑ बोद्ध्यवि॒ता त॒नूना॑म् ॥

पू॒षा गा अ॒न्वे॒तु नः । पू॒षा र॒क्ष॒त्व॒र्व॒तः । पू॒षा वाज॑ꣳ स॒नो॒तु नः ॥

पू॒षे॒मा आ॒शा अनु॑वे॒द सर्वाः॑ । 5 (10)

T.B.2.4.1.6

सो अ॒स्माꣳ अ॒भय॑तमे॒न नेष॑त् । स्व॒स्ति॒दा अ॒घृ॒णिः सर्व॑वीरः ।

अ॒प्रयु॑च्छन् पु॒र ए॒तु प्र॒जा॒न॒न् ॥ त्वम॑ग्ने स॒प्र॒था अ॒सि ।

जु॒ष्टो हो॒ता व॑रे॒ण्यः । त्वया॑ य॒ज्ञं वि॑त॒न्व॒ते ॥ अ॒ग्नी र॒क्षाꣳसि॑ से॒ध॒ति ।

शु॒क्र॒शो॒चि॒र॒म॒र्त्यः । शु॒चिः पा॒व॒क ई॒ड्यः ॥

अ॒ग्ने र॒क्षा॒णो अ॒ह॒सः । 6 (10)

T.B.2.4.1.7

प्र॒ति॒ष्म दे॒व री॑ष॒तः । तपि॑ष्ठैर॒जरो॑ द॒ह ॥ अ॒ग्ने ह॒ꣳसि न्य॑त्रि॒णम् ।

दी॒द्यन् म॒र्त्ये॒ष्वा । स्वे क्ष॑र्ये शु॒चि॒व॒त ॥ आ वा॑त वा॒हि भे॒ष॒जम् ।

वि वा॑त वा॒हि य॒द॒र॒पः । त्व॒हि वि॒श्व भे॑ष॒जः । दे॒वानां॑ दू॒त ई॒य॒से ॥

द्वा॒वि॒मौ वा॒तौ वा॑तः । 7 (10)

T.B.2.4.1.8

आ सि॒न्धो॒रा प॒रा॒व॒तः । दक्षं॑ मे अ॒न्य आ॒वा॒तु ।

प॒रा॒ऽन्यो वा॒तु य॒द॒र॒पः ॥ य॒द॒दो वा॑त ते गृ॒हे । अ॒मृत॑स्य नि॒धिर्ह॑तः ।

ततो॑ नो॒ देहि॑ जी॒वसे॑ । ततो॑ नो॒ धेहि॑ भे॒षज॑म् ।

ततो॑ नो॒ मह॑ आ॒वह॑ ॥ वा॒त आ॒वा॒तु॑ भे॒षज॑म् ।

श॒म्भूर् म॒यो भू॒र्नो॑ ह॒दे । 8 (10)

T.B.2.4.1.9

प्र॒ण आ॒यू॒षि॑ ता॒रिष॑त् ॥ त्वम॑ग्ने अ॒याऽसि॑ । अ॒या स॒न्मन॑सा हि॒तः ।

अ॒या स॒न् ह॒व्यमू॑हि॒षे । अ॒या नो॑ धेहि॑ भे॒षज॑म् ॥ इ॒ष्टो अ॒ग्निरा॑हु॒तः ।

स्वा॒हाकृ॑तः पि॒पर्तु॑ नः । स्व॒गा दे॒वेभ्य॑ इ॒दं नमः॑ ॥

का॒मो भू॒तस्य॑ भ॒व्यस्य॑ । स॒म्राडे॑को वि॒राज॑ति । 9 (10)

T.B.2.4.1.10

स इ॒दं प्र॑ति प॒प्रथे॑ । ऋ॒तूनु॑थ् सृ॒जते॑ व॒शी ॥

का॒मस्त॑द॒ग्रे स॒मव॑र्त॒ताधि॑ । म॒नसो॑ रे॒तः प्र॑थ॒मं य॑दासीत् ॥

स॒तो ब॒न्धुम॑स॒ति नि॑रवि॒न्दन् ।

हृ॒दि प्र॑ती॒ष्या क॒वयो॑ म॒नीषा॑ ॥ त्वया॑ म॒न्यो स॒रथ॑-मा॒रुज॑न्तः ।

हर्ष॑माणा॒सो धृ॒षता॑ म॒रुत्वः॑ । ति॒ग्मेष॑व॒ आयु॑धा स॒शिश॑ानाः ।

उ॒पप्र॑यन्ति॒ नरो॑ अ॒ग्निरू॑पाः ॥ 10 (10)

T.B.2.4.1.11

म॒न्यु॒र्भगो॑ म॒न्युरे॒वास॑ दे॒वः । म॒न्युर् होता॑ वरु॒णो वि॒श्ववे॑दाः ।
म॒न्युं वि॑श ईडते दे॒वय॑न्तीः । पा॒हि नो॑ म॒न्यो तप॑सा श्रमे॒ण ॥
त्वम॑ग्ने व्रत॒भृच्छु॑चिः । दे॒वाः आ॒साद॑या इ॒ह ।
अग्ने॑ ह॒व्याय॑ वोढ॒वे ॥ व्र॒ता नु॑ बिभ्र॒द् व्रत॑पा अदा॒भ्यः ।
यजा॑ नो दे॒वाः अ॒जरः सु॒वीरः॑ ।
दध॒द्-रत्ना॑नि सुवि॒दानो॑ अग्ने () ।
गो॒पाय॑ नो जी॒वसे॑ जा॒तवे॑दः ॥ 11 (11) (जिघा॑स - त्य॒मित्रा॑ -
ज्जघ॑न्वा - नी॒डते॑ - सर्वा॑ - अ॒हसो॑ - वा॒तो - ह॒दे - रा॒ज -
त्य॒ग्निरू॑पाः - सुवि॒दानो॑ अ॒ग्न ए॒कं च॑) (A1)

2.4.2 अनुवाकं 2 – उपहोमाः

T.B.2.4.2.1

चक्षु॑षो हे॒ते म॒नसो॑ हे॒ते । वाचो॑ हे॒ते ब्र॒ह्म॑णो हे॒ते ।
यो मा॑ऽघा॒यु-र॒भिदा॑सति । तम॑ग्ने मे॒न्याऽमे॒निं कृ॑णु ॥
यो मा॑ चक्षु॑षा यो म॒नसा॑ । यो वा॒चा ब्र॒ह्म॑णा ऽघा॒यु-र॒भिदा॑सति ।
तया॑ऽग्ने त्वं मे॒न्या । अ॒मुम॑मे॒निं कृ॑णु ॥

यत् किं॒चा॒सौ॒ मन॒सा॒ यच्च॒ वा॒चा ।

य॒ज्ञैर् जु॒होति॒ यजु॑षा ह॒विर्भिः॑ । 12 (10)

T.B.2.4.2.2

तन् मृ॒त्युर् नि॒र्ऋ॒त्या॒ सम॑वि॒दानः॑ । पु॒राऽऽदि॒ष्टादा॑हु॒तीर॑स्य ह॒न्तु ॥

या॒तु॒धाना॒ नि॒र्ऋ॒तिरा॑दु रक्षः । ते अ॒स्य॒घ्नं॒ त्वनृ॑तेन स॒त्यम् ।

इ॒न्द्रे॒षिता॒ आ॒ज्य॑मस्य मथ॒नन्तु॑ । मा॒त॒थ्-स॑मृ॒द्धि॒ यद॒सौ क॑रोति ॥

ह॒न्मि ते॒ऽहं कृ॑त॒ऽह॒विः । यो मे॑ घो॒रम॑ची कृतः ।

॥ अपा॑ञ्चौ त उ॒भौ बा॒हू । अप॑न॒ह्याम्या॒स्यम् ॥ 13 (10)

T.B.2.4.2.3

अप॑न॒ह्यामि॒ ते बा॒हू । अप॑न॒ह्याम्या॒स्यम् । अ॒ग्नेर् दे॒वस्य॒ ब्र॒ह्म॒णा ।

सर्वं॑ ते॒ऽव॒धिषं॑ कृतम् ॥ पु॒रा ऽमु॑ष्य वषट्का॒रात् । य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ नस्कृ॒धि ।

स्वि॑ष्टम॒स्माकं॑ भूयात् । माऽस्मा॑न् प्राप॒न्-न॑रा॒तयः॑ ॥

अ॒न्ति दू॒रे स॒तो अ॒ग्ने । भ्रातृ॑व्यस्या ऽभि॒दा॒सतः॑ । 14 (10)

T.B.2.4.2.4

व॒षट्का॒रेण॒ वज्र॑ण । कृ॒त्या॒ऽह॒न्मि कृ॑ता॒म॒हम् ॥

यो मा॒ नक्तं॑ दि॒वा सा॒यम् । प्रा॒तश्चा॒हो नि॒पी॒यति॑ ।

अद्या तमिन्द्र वज्रेण । भ्रातृव्यं पादयामसि ॥
 इन्द्रस्य गृहोऽसि तं त्वा । प्रपद्ये सगुः साश्वः ।
 सह यन्मे अस्ति तेन ॥ ईडे अग्निं विपश्चितम् ॥ 15 (10)

T.B.2.4.2.5

गिरा यज्ञस्य साधनम् । श्रुष्टीवानं धितावानम् ॥
 अग्ने शकेम ते वयम् । यमं देवस्य वाजिनः ।
 अति द्वेषाऽसि तरेम ॥
 अवतं मा समनसौ समोकसौ । सचेतसौ सरेतसौ ।
 उभौ मामवतं जातवेदसौ । शिवौ भवतमद्य नः ॥
 स्वयं कृण्वानः सुगमप्रयावम् ॥ 16 (10)

T.B.2.4.2.6

तिग्मशृङ्गो वृषभः शोशुचानः । प्रत्नः सधस्थ-मनुपश्यमानः ।
 आ तन्तुमग्निर्-दिव्यं ततान ॥ त्वं नस्तन्तुरुत सेतुरग्ने ।
 त्वं पन्था भवसि देवयानः । त्वया ऽग्ने पृष्ठं वयमारुहेम ।
 अथा देवैः सधमादं मदेम ॥ उदुत्तमं मुमुग्धि नः ।
 वि पाशं मद्ध्यमं चृत । अवाधमानि जीवसे ॥ 17 (10)

T.B.2.4.2.7

वय॑ꣳ सोम॑ व्र॒ते तव॑ । मन॑स्तनू॒षु बिभ्र॑तः । प्र॒जा व॑न्तो अ॒शीम॑हि ॥
इन्द्रा॑णी दे॒वी सु॒भगा॑ सु॒पत्नी॑ ॥ उद॑ꣳशेन पति॒विद्ये॑ जिगाय ।
त्रि॑ꣳशदस्या ज॒घनं॑ यो॒जनानि॑ । उप॒स्थ इन्द्र॑ꣳ स्थवि॑रं बिभर्ति ॥
सेना॑ ह॒ नाम॑ पृथि॒वी धन॑ञ्जया । विश्व॑व्यचा अ॒दितिः॑ सूर्य॑त्वक् ।
इन्द्रा॑णी दे॒वी प्रा॒सहा॑ द॒दाना॑ । 18 (10)

T.B.2.4.2.8

सा नो॑ दे॒वी सु॒हवा॑ शर्म॑ यच्छतु ॥ आ त्वा॑ ऽहार्षम॒न्तर॑भूः ।
ध्रुव॑स्तिष्ठाविचाचलिः । विश॑स्त्वा सर्वा॑ वाञ्छन्तु ।
मा त्वद्-राष्ट्र॑-मधिभ्र॑शत् ॥ ध्रुवा॑ द्यौर् ध्रुवा॑ पृथि॒वी ।
ध्रुवं॑ विश्व॑मिदं जगत् । ध्रुवा॑ ह॒ पर्व॑ता इ॒मे ।
ध्रुवो॑ राजा वि॒शाम॑यम् ॥ इ॒हैवै॒धि मा॑ व्यथिष्ठाः । 19 (10)

T.B.2.4.2.9

पर्व॑त इ॒वा वि॒चाच॑लिः । इन्द्र॑ इ॒वेह॑ ध्रुव॑स्तिष्ठ । इ॒ह रा॒ष्ट्र-मु॑धारय ॥
अ॒भिति॑ष्ठ पृ॒तन्य॑तः । अध॑रे सन्तु श॒त्रवः॑ । इन्द्र॑ इ॒व वृ॒त्रहा॑तिष्ठ ।

अपः॑ क्षेत्राणि॑ संजयन् ॥ इन्द्र॑ एणमदीधरत् । ध्रु॒वं ध्रु॒वेण॑ ह॒विषा॑ ।

तस्मै॑ दे॒वा अधि॑ब्रवन् () । अ॒यं च॒ ब्रह्म॑णस्पतिः ॥ 20 (11)

(ह॒विर्भि॑ – रा॒स्य – म॒भि दा॑सतो – वि॒पश्चि॑त – म॒प्रया॑वं –

जी॒वसे॑ – द॒दाना॑ – व्य॒थिष्ठा॑ – ब्र॒वन्नेकं॑ च) (A2)

2.4.3 अनुवाकं 3 – उपहोमाः

T.B.2.4.3.1

जुष्टी॑ नरो॒ ब्रह्म॑णा वः पि॒तृणा॑म् । अक्ष॑मव्ययं न किला॑ रिषाथ ।

यच्छ॑क्वरीषु बृ॒हता॑ रवेण । इ॒न्द्रे शु॒ष्मम॑दधाथा वसिष्ठाः ॥

पा॒वका॑ नः सर॑स्वती । वा॒जेभि॑र्-वा॒जिनी॑वती ।

य॒ज्ञं व॑ष्टु धि॒या व॑सुः ॥ सर॑स्वत्यभि नो॑ नेषि॒ वस्यः॑ ।

मा प॑स्फरीः पय॑सा मा न॒ आ ध॑क् ।

जुष॑स्व नः स॒ख्या वे॒श्या च॑ । 21 (10)

T.B.2.4.3.2

मा त्वत्क्षेत्रा॑-ण्यरणानि॑ गन्म ॥ वृ॒ज्जे ह॒विर्न॑मसा ब॒र्हि॒रग्नौ॑ ।

अ॒यामि॑ सु॒ग् घृ॒तवती॑ सुवृ॒क्तिः । अ॒म्यक्षि॑ स॒द्म स॑दने पृथि॒व्याः ।

अ॒श्रायि॑ य॒ज्ञः सूर्ये॑ न चक्षुः ॥ इ॒हा॒र्वाञ्च॑मति॒ह्वये॑ ।

इन्द्रं॑ जै॒त्राय॑ जे॒तवे॑ । अ॒स्माक॑मस्तु॒ के॒वलः॑ ॥

अ॒र्वाञ्च॑मिन्द्र॒ममु॑तो॒ ह॒वाम॑हे ।

यो गो॒जिद्-ध॒न॒जि-द॑श्च॒जिद्यः॑ । 22 (10)

T.B.2.4.3.3

इ॒मं नो॑ य॒ज्ञं वि॑ह॒वे जु॑षस्व । अ॒स्य कु॑र्मो ह॒रिवो॑ मे॒दिनं॑ त्वा ॥

अ॒संमृ॑ष्टो जा॒यसे॑ मा॒तृवोः॑ शु॒चिः । म॒न्द्रः क॒विरु॑दति॒ष्ठो वि॒वस्व॑तः ।

घृ॒तेन॑ त्वा ऽव॒र्द्धय॑न्न॒ग्न आ॑हुत । धू॒मस्ते॑ के॒तुर॑भवद्-दि॒वि श्रि॑तः ॥

अ॒ग्नि॒रग्रे॑ प्र॒थमो॑ दे॒वता॑नाम् । स॒म्य॑ता॒ना-मु॒त्तमो॑ विष्णु॒रासी॑त् ।

य॒जमा॑नाय॒ परि॑गृह्य॒ देवा॑न् । दी॒क्षये॒दꣳ ह॒विरा॑गच्छ॒तं नः॑ ॥ 23 (10)

T.B.2.4.3.4

अ॒ग्निश्च॑ वि॒ष्णो तप॑ उत्त॒मं म॒हः । दी॒क्षा॒पा॒लेभ्यो॑ व॒नतꣳ॑ हि श॒क्रा ।

वि॒श्वैर् दे॒वैर् य॒ज्ञियैः॑ स॒म्वि॑दानौ । दी॒क्षाम॒स्मै य॒जमा॑नाय॒ धत्त॑म् ॥

प्र॒तद्-वि॒ष्णुः स्त॑वते वी॒र्या॑य । मृ॒गो न॑ भी॒मः कु॑च॒रो गि॑रि॒ष्ठाः ।

यस्यो॑रु॒षु त्रि॒षु वि॒क्रम॑णेषु । अधि॑क्षि॒यन्ति॑ भु॒वनानि॑ वि॒श्वा ॥

नू म॒र्तो द॑यते स॒निष्य॑न् यः । वि॒ष्णव॑ उ॒रुगा॑याय॒ दा॑शत् । 24 (10)

T.B.2.4.3.5

प्र॒ यः स॒त्रा॒चा॒ मन॒सा॒ य॒जा॒ तै । ए॒ता॒व॒न्तं॑ न॒र्य॒मा॒वि॒वा॒सात् ॥
 वि॒च॒क्र॒मे॒ पृ॒थि॒वी॒मेष॑ ए॒ताम् । क्षे॒त्राय॑ वि॒ष्णु॒र् म॒नु॒षे द॒श॒स्य॒न् ।
 ध्रु॒वा॒सो॑ अ॒स्य की॒रयो॑ ज॒ना॒सः । उ॒रु॒क्षि॒तिꣳ सु॒ज॒नि॒मा च॑का॒र ॥
 त्रि॒र्दे॒वः पृ॒थि॒वी॒मेष॑ ए॒ताम् । वि॒च॒क्र॒मे श॒त॒र्च॒सं म॒हि॒त्वा ।
 प्र॒ वि॒ष्णु॒-र॒स्तु त॒व॒स॒स्त वी॒यान् ।
 त्वे॒षꣳ ह्य॒स्य स्थ॑वि॒र॒स्य ना॒म ॥ 25 (10)

T.B.2.4.3.6

हो॒तारं॑ चि॒त्र॒रथ॑-म॒ध्व॒र॒स्य । य॒ज्ञ॒स्य॑ य॒ज्ञ॒स्य के॒तुꣳ रु॒श॒न्तम् ।
 प्र॒त्य॒र्द्धिं॑ दे॒व॒स्य दे॒व॒स्य म॒हा । श्रि॒या त्व॑ग्नि॒म॒ति॒थिं ज॒ना॒नाम् ॥
 आ नो॑ वि॒श्वा॒भि॒रू॒ति॒भिः स॒जोषाः॑ ॥ ब्र॒ह्म जुषा॑णो ह॒र्य॒श्च या॑हि ।
 व॒री॒वृ॒ज॒थ् स्थ॑वि॒रे॒भिः सु॑शि॒प्र । अ॒स्मे द॒ध॒द्-वृष॑णꣳ शु॒ष्म॒मि॒न्द्र ॥
 इ॒न्द्रः सु॒व॒र्षा ज॒न॒य॒न्न॒हा॒नि ।
 जि॒गा॒यो॒शि॒ग्भिः॑ पृ॒त॒ना अ॒भि॒श्रीः॑ । 26 (10)

T.B.2.4.3.7

प्रारोचयन्मनवे के॒तुम॑हाम् । अवि॑न्दज्ज्योति॑र्-बृ॒हते॑ रणाय ॥
 अ॒श्विना॑ववसे नि॒ह्वये॑ वाम् । आ नूनं॑ या॒तः सु॒कृताय॑ वि॒प्रा ।
 प्रा॒तर्यु॒क्तेन॑ सु॒वृता॑ रथे॒न । उ॒पाग॑च्छतमवसा ऽऽग॑तं नः ॥
 अ॒विष्टं॑ धी॒ष्वश्वि॑ना न आ॒सु । प्र॒जाव॑द्-रेतो॒ अह्यं॑ नो अस्तु ।
 आवां॑ तो॒के तनये॑ तू॒तुजानाः॑ । सु॒रत्ना॑सो दे॒ववी॑तिं गमेम ॥ 27 (10)

T.B.2.4.3.8

त्वः सोम॑ क्र॒तुभिः॑ सु॒क्रतु॑र्भूः । त्वं दक्षैः॑ सु॒दक्षो॑ वि॒श्ववे॑दाः ।
 त्वं वृ॑षा वृष॒त्वेभि॑र् महि॒त्वा । द्यु॒म्नेभि॑र्-द्यु॒मन्य॑भवो नृ॒चक्षाः॑ ॥
 अषा॑ढं यु॒थ्सु पृ॑तनासु प॒प्रिम् । सु॒वर्षा॑म॒प्स्वां वृ॒जन॑स्य गो॒पाम् ।
 भरे॑षुजाः सु॒क्षितिः॑ सु॒श्रव॑सम् । जय॑न्तं त्वामनु मदेम सोम ॥
 भवा॑ मि॒त्रो न शे॒व्यो घृ॒तासु॑तिः ।
 वि॒भूत॑द्यु॒म्न ए॒वया॑ उ स॒प्रथाः॑ ॥ 28 (10)

T.B.2.4.3.9

अ॒धा ते॑ वि॒ष्णो वि॒दुषा॑चि॒दृध्यः॑ । स्तोमो॑ य॒ज्ञस्य॑ रा॒द्ध्यो ह॒विष्म॑तः ॥
 यः पू॒र्व्याय॑ वे॒धसे॑ नवी॒यसे॑ । सु॒मज्जा॑नये॒ विष्णा॑वे ददा॒शति॑ ।

यो जा॒तम॒स्य॒ मह॒तो॒ महि॒ ब्रवा॑त् । से॒दुः श्र॒वोभि॑र्-यु॒ज्यं चि॒दभ्य॑सत् ॥

तमु॑ स्तो॒तारः पू॒र्व्यं य॑था वि॒द ऋ॒तस्य॑ । गर्भ॑ꣳ ह॒विषा॑ पि॒प॒र्तन॑ ।

आ॒ऽस्य॑ जा॒नन्तो॒ नाम॑ चि॒द्वि॒व॒क्त॒न॑ ।

बृ॒ह॒त्ते वि॒ष्णो सु॒म॒तिं भ॑जामहे ॥ 29 (10)

T.B.2.4.3.10

इ॒मा धा॒ना घृ॒तस्नु॑वः । ह॒री इ॒होप॑वक्षतः । इन्द्र॑ꣳ सु॒ख॒तमे॒ रथे॑ ॥

“ए॒ष ब्र॒ह्मा{१}”, प्र ते॑ म॒हे । वि॒दथे॑ शꣳसि॒षꣳ ह॒री ॥

य ऋ॒त्वि॒यः प्र ते॑ व॒न्वे । व॒नुषो॑ ह॒र्य॒तं म॑दम् ।

इन्द्रो॑ नाम॒ घृ॒तं न॑ यः । ह॒रिभि॑श्चा॒रु से॑चते ।

श्रु॒तो ग॒ण आ॒ त्वा वि॑शन्तु । 30 (10)

T.B.2.4.3.11

ह॒रि॒व॒र्ष॒सं गि॑रः ॥ आ॒च॒र्ष॒णि॒प्रा वृ॑ष॒भो ज॑ना॒नाम् ।

रा॒जा कृ॑ष्ठी॒नां पु॑रु॒हू॒त इन्द्रः॑ । स्तु॒तः श्र॑व॒स्य॒न्न॒व॒सोप॑म॒द्रिक् ।

यु॒क्त्वा ह॒री वृ॑ष॒णा ऽऽया॑ह्य॒र्वाङ् ॥ प्र॒ य॒थ् सि॒न्ध॒वः प्र॑स॒वं य॑दा॒य॒न् ।

आ॒पः स॒मु॒द्रꣳ र॒त्थ्ये॑व जग्मुः । अ॒तश्चि॒दिन्द्रः॑ स॒द॒सो व॑री॒यान् ।

यदी॒ꣳ सोमः॑ पृ॒णति॑ दु॒ग्धो अ॒ꣳशुः॑ ॥

ह्व॒याम॑सि॒ त्वेन्द्र॑ या॒ह्यर्वा॑ङ् । 31 (10)

T.B.2.4.3.12

अ॒रं ते॑ सोम॒स्तनु॑वे॒ भवा॑ति । श॒तक्र॑तो मा॒दय॑स्वा सु॒तेषु॑ ।

प्रा॒स्माꣳ अ॒व पृ॑तनासु॒ प्र यु॑थ्सु ॥ इन्द्रा॒य सोमाः॑ प्र॒दिवो॑ वि॒दानाः॑ ।

ऋ॒भुर्-येभि॑र्-वृष॒पर्वा-वि॑हायाः । प्र॒यम्य॑माणान् प्रति॒ षूगृ॑भाय ।

इन्द्र॑ पिब॒ वृष॑धूतस्य॒ वृष्णः॑ ॥ अहे॑डमान॒ उप॑याहि य॒ज्ञम् ।

तुभ्यं॑ पवन्त॒ इन्द्र॑वः सु॒तासः॑ ।

गावो॑ न वज्रि॒न्थ् स्व॑मोको॒ अच्छ॑ । 32 (10)

T.B.2.4.3.13

इन्द्रा॒गहि॑ प्रथ॒मो य॒ज्ञिया॑नाम् ॥ या ते॑ का॒कुथ् सु॑कृ॒ता या वरि॑ष्ठा ।

यया॑ शश्च॒त्पिब॑सि॒ मध्व॑ ऊ॒र्मिम् । तया॑ पाहि॒ प्र ते॑ अ॒ध्वर्यु॑र॒स्थात् ।

सं ते॑ वज्रो॑ वर्ततामिन्द्र॒ गव्युः॑ ॥ प्रा॒तर्यु॑जा वि॒बोध॑य ।

अ॒श्विना॑वेह॒ गच्छ॑तम् । अ॒स्य सोम॑स्य पी॒तये॑ ॥

प्रा॒तर्या॑वाणा प्रथ॒मा यज॑ध्वम् । पु॒रा गृ॑द्धा॒दर॑रुषः पि॒बाथः॑ () ।

प्रा॒तर्हि॑ य॒ज्ञम॒श्विना॑ दधा॒ते । प्र॒शꣳ स॑न्ति क॒वयः॑ पू॒र्वभा॑जः ॥

प्रा॒तर्य॑ज॒ध्वम॑श्चि॒ना हि॑नोत । न सा॒यम॑स्ति दे॒वया॑ अ॒जुष्ट॑म् ।

उ॒तान्यो॑ अ॒स्मद्-य॑ज॒ते वि॒चायः॑ ।

पूर्वः॑ पूर्वो॑ यज॒मानो॑ वनी॒यान् ॥ 33 (16) (चा - श्र॒जिद्यो-ग॑च्छतं नो
- दा॒शन् - ना॒मा - भि॒श्रीर् - ग॑मेम - स॒प्रथा॑ - भ॒जामहे॑ -
वि॒शन्तु॑ - या॒ह्यर्वाङ् - च्छ॑ - पि॒बाथः॑ षट्च) (A3)

2.4.4 अनुवाकं 4 – उपहोमाः

T.B.2.4.4.1

न॒क्तं जा॒ताऽस्यो॑ष॒धे । रा॒मे कृ॒ष्णे अ॒सिक्नि॑ च । इ॒दं र॑ज॒नि र॑जय ।

कि॒लासं॑ प॒लितं॑ च॒ यत् ॥ कि॒लासं॑ च प॒लितं॑ च ।

नि॒रितो॑ ना॒शया॑ पृषत् । आ नः॑ स्वो अ॒श्नुतां॑ वर्णः ।

परा॑ श्वे॒तानि॑ पातय ॥ अ॒सितं॑ ते नि॒लय॑नम् ।

आ॒स्थान॑म॒सितं॑ तव । 34 (10)

T.B.2.4.4.2

अ॒सिक्नि॑य॒स्योष॑धे । नि॒रितो॑ ना॒शया॑ पृषत् ॥ अ॒स्थि॒जस्य॑ कि॒लास॑स्य ।

त॒नूज॑स्य च॒ यत्त्व॑चि । कृ॒त्यया॑ कृ॒तस्य॑ ब्र॒ह्मणा॑ ।

लक्ष्म॑ श्वेत॑मनी॒नश॑म् ॥ सरू॒पा॒ नाम॑ ते मा॒ता ।

सरू॒पो॒ नाम॑ ते पि॒ता । सरू॒पा ऽस्यो॑षधे सा ।

सरू॒पमि॑दं कृ॒धि ॥ 35 (10)

T.B.2.4.4.3

शुन॑ꣳ हुवे॑म म॒घवा॑नमिन्द्र॑म् । अ॒स्मिन्भ॑रे नृ॒तमं॑ वा॒जसा॑तौ ।

शृ॒ण्वन्त॑-मु॒ग्रमू॑तये॒ सम॑थ्सु । घ्नन्तं॑ वृ॒त्राणि॑ सं॒जितं॑ ध॒नाना॑म् ॥

धू॒नुथ॑ द्यां पर्व॑तान्दाशु॒षे व॑सु । नि वो॒ वना॑ जिह॒ते या॑मनो भि॒या ।

को॒पय॑थ पृथि॒वीं पृ॑श्निमा॒तरः॑ । यु॒धे यदु॑ग्राः पृष॒ती-र॑युग्ध्वम् ॥

प्रवे॑पयन्ति पर्व॑तान् । वि॒विञ्च॑न्ति वन॒स्पती॑न् । 36 (10)

T.B.2.4.4.4

प्रो॒वार॑त मरु॒तो दु॒र्मदा॑ इव । दे॒वा॒सः॒ सर्व॑या वि॒शा ॥

पु॒रु॒त्रा हि॑ स॒दृङ्ङु॑सि । वि॒शो वि॒श्वा अनु॑ प्र॒भु ।

स॒मथ्सु॑ त्वा ह॒वाम॑हे ॥ स॒मथ्स॑व॒ग्नि-म॑वसे । वा॒जय॑न्तो ह॒वाम॑हे ।

वा॒जे॒षु चि॒त्रा॒धस॑म् ॥ सं॒गच्छ॑दध्वꣳ स॒म्वद॑ध्वम् ।

सं वो॒ मना॑ꣳसि जा॒नता॑म् । 37 (10)

T.B.2.4.4.5

दे॒वा भा॒गं य॑था पू॒र्वे । सं॒जा॒ना॒ना उ॒पा॒स॒त ॥
 स॒मा॒नो म॒न्त्रः स॒मि॒तिः स॒मा॒नी । स॒मा॒नं म॒नः स॒ह चि॒त्त॒मैषा॑म् ।
 स॒मा॒नं के॒तो अ॒भि-स॑र॒भद्ध्व॑म् । सं॒ज्ञा॒ने॒न वो ह॒विषा॑ य॒जामः॑ ॥
 स॒मा॒नी व आ॒कू॒तिः । स॒मा॒ना हृ॒दया॑नि वः । स॒मा॒नम॑स्तु वो म॒नः ।
 यथा॑ वः सु॒सहा॑ऽसति ॥ 38 (10)

T.B.2.4.4.6

सं॒ज्ञा॒नं नः॑ स्वैः । सं॒ज्ञा॒नम॑र॒णैः । सं॒ज्ञा॒नम॑श्चि॒ना यु॒वम् ।
 इ॒हास्मा॑सु नि॒यच्छ॑तम् ॥ सं॒ज्ञा॒नं मे॒ बृ॒हस्प॑तिः ।
 सं॒ज्ञा॒नं स॒विता॑ क॒रत् । सं॒ज्ञा॒नम॑श्चि॒ना यु॒वम् ।
 इ॒ह म॒ह्यं नि॒यच्छ॑तम् ॥ उ॒पच्छा॑यामि॒व घृ॒णैः ।
 अ॒गन्म॑ श॒र्म ते व॒यम् । 39 (10)

T.B.2.4.4.7

अ॒ग्ने हि॒र॒ण्यसं॑दृ॒शः ॥ अ॒द॒ब्धेभिः॑ स॒वितः॑ पा॒युभि॑ष्ट्वम् ।
 शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑पाहि नो ग॒यम् । हि॒र॒ण्यजि॑ह्वः सु॒विता॑य न॒व्यसे॑ ।
 र॒क्षा॒माकि॑र्नो अ॒घश॑ऽस ई॒शत॑ ॥ म॒दे॒मदे॑ हि नो द॒दुः ।

यू॒था ग॒वामृ॒जुक्र॑तुः । सं॒गृ॒भाय॑ पु॒रू श॒ता । उ॒भया॑ ह॒स्त्या॑ व॒सु ।

शि॒शी॒हि रा॒य आ॒भर॑ ॥ 40 (10)

T.B.2.4.4.8

शि॒प्रिन् वा॒जानां॑ प॒ते । श॒ची॒व॒स्तव॑ द॒स॒ना ॥ आ तू न॑ इन्द्र॒ भाज॑य ।

गो॒ष्वश्वे॑षु शु॒भ्रेषु॑ । स॒हस्रे॑षु तु॒वीम॑घ ॥ यद्-दे॒वा दे॒व हे॒डन॑म् ।

दे॒वास॑श्च॒कृमा॑ व॒यम् । आ॒दि॒त्यास्त॑स्मा॒न्मा यू॒यम् ।

ऋ॒तस्य॑र्ते॒न मु॒ञ्चत॑ ॥ ऋ॒तस्य॑र्ते-ना॒दि॒त्याः । 41 (10)

T.B.2.4.4.9

यज॑त्रा मु॒ञ्चते॒ह मा॑ । य॒ज्ञैर्वो॑ य॒ज्ञवा॑ह॒सः । आ॒शि॒क्षन्तो॑ न शे॒किम॑ ॥

मे॒दस्व॑ता॒ यज॑मानाः । सु॒चाऽऽज्ये॑न जु॒ह्वतः॑ । अ॒कामा॑ वो वि॒श्वे दे॒वाः ।

शि॒क्षन्तो॑ नो॒प शे॒किम॑ ॥ य॒दि दि॒वा य॒दि न॑क्तम् । ए॒न ए॒नस्यो॑ऽक॒रत् ।

भू॒तं मा॑ तस्मा॒द्भ॒व्यं च॑ () । 42 (10)

T.B.2.4.4.10

द्रु॒पदा॑दि॒व मु॒ञ्चतु॑ ॥ द्रु॒पदा॑दि॒वेन्-मु॒मुचा॑नः ।

स्वि॒न्नः स्ना॒त्वी म॒लादि॑व । पू॒तं प॒वित्रे॑णे॒ वाज्य॑म् ।

वि॒श्वे मु॒ञ्चन्तु॑ मै॒नसः॑ ॥ उ॒द्वयं॑ तम॒सस्प॑रि ।

पश्यन्तो॑ ज्योति॑रुत्तरम् । दे॒वं दे॒वत्रा॑ सूर्यम् ।

अ॒गन्म॑ ज्योति॑रुत्त॒मम् ॥ 43 (9)

(तव॑ – कृ॒धि – व॒नस्पती॑ – ज्जान॒ता – मस॑ति – व॒यं – भ॑रा –
दि॒त्या – श्च॑ – +नव॑ च) (A4)

2.4.5 अनुवाकं 5 – उपहोमाः

T.B.2.4.5.1

वृषा॑ सो अ॒ञ्शुः प॑वते ह॒विष्मान्थ्-सोमः॑ ।

इन्द्र॑स्य भा॒ग ऋ॒तयुः॑ श॒तायुः॑ । स मा॒ वृषा॑णं वृष॒भं कृ॑णोतु ।

प्रि॒यं वि॒शाञ् सर्व॑वीरञ् सु॒वीरम् ॥ कस्य॑ वृषा॑ सु॒ते सचा॑ ।

नियु॑त्वान् वृष॒भो र॑णत् । वृ॒त्रहा॑ सोम॒पीतये॑ ॥

यस्ते॑ शृङ्ग॑ वृषो॑ नपात् । प्र॒णपा॑त् कुण्ड॒पाय्यः॑ ।

न्यस्मि॑न्द॒ध्र आ॑ मनः ॥ 44 (10)

T.B.2.4.5.2

तञ् स॒द्धीची॑रू॒तयो॑ वृष्णि॒यानि॑ । पौञ्स्या॑नि नि॒युतः॑ सश्चुरिन्द्र॑म् ।

स॒मुद्रं॑ न सि॒न्धव॑ उ॒क्थशु॑ष्माः । उ॒रुव्य॑च॒सं गि॒र आ॑वि॒शन्ति॑ ॥

इन्द्रा॑य गि॒रो अ॑नि॒शित॑सर्गाः । अ॒पः प्रै॑रय॒न्थ स॑गरस्य बु॒द्धना॑त् ।

यो अक्षेणेव चक्रिया शचीभिः । विष्वक्तस्तम्भ पृथिवीमुत द्याम् ॥
अक्षोदयच्छवसा क्षाम बुद्धनम् । वार्षावातस्तविषीभिरिन्द्रः । 45 (10)

T.B.2.4.5.3

दृढान्यौघ्नादुशमान ओजः । अवाभिनत्कुभः पर्वतानाम् ॥
आ नो अग्ने सुकेतुना । रयिं विश्वायुपोषसम् ।
मार्डीकं धेहि जीवसे ॥ त्वञ् सोम महे भगम् । त्वं यूँन ऋतायते ।
दक्षं दधासि जीवसे ॥ रथं यूँज्जते मरुतः शुभे सुगम् ।
सूरो न मित्रावरुणा गविष्टिषु । 46 (10)

T.B.2.4.5.4

रजाञ्सि चित्रा वि चरन्ति तन्यवः । दिवः सम्राजा पयसा न उक्षतम् ॥
वाचञ् सु मित्रावरुणाविरावतीम् । पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।
अभ्रा वसत मरुतः सु मायया । द्यां वर्षयत-मरुणामरेपसम् ॥
अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः । सूरो रथस्य नप्त्रियः ।
ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ वहिष्ठेभिर्विहरन् यासि तन्तुम् । 47 (10)

T.B.2.4.5.5

अ॒व॒व्य॒य॒न्न॒सि॒तं दे॒व व॒स्वः । द॒वि॒ध्व॒तो र॒श्म॒यः सूर्य॑स्य ।

च॒र्म॒वा॒वा॒धु॒स्त॒मो अ॒प्स्व॒न्तः ॥ प॒र्ज॒न्या॒य प्र॒गा॒यत ।

दि॒व॒स्पु॒त्रा॒य मी॒ढु॒षे ॥ स नो॑ य॒व॒स॒मि॒च्छ॒तु ॥

अ॒च्छा व॒द त॒व॒सं गी॒र्भि॒रा॒भिः ।

स्तु॒हि प॒र्ज॒न्यं न॒म॒सा वि॒वास । क॒नि॒क्र॒दद्-वृ॒ष॒भो जी॒र॒दा॒नुः ।

रे॒तो द॒धा॒त्वो॒ष॒धी॒षु ग॒र्भ॒म् ॥ 48 (10)

T.B.2.4.5.6

यो ग॒र्भ॒मो॒ष॒धी॒नाम् । ग॒वां कृ॒णो॒त्य॒र्व॒ताम् । प॒र्ज॒न्यः पु॒रु॒षी॒णाम् ॥

त॒स्मा इ॒दा॒स्ये ह॒विः । जु॒हो॒ता म॒धु॒म॒त्त॒मम् ।

इ॒डां नः स॒म्य॑तं क॒रत् ॥ ति॒स्रो य॒द॒ग्ने श॒र॒द॒स्त्वा॒मि॒त् ।

शु॒चिं घृ॒ते॒न शु॒च॒यः स॒प॒र्य॒न् । ना॒मा॒नि चि॒द॒धि॒रे य॒ज्ञि॒या॒नि ।

अ॒सू॒द॒य॒न्त त॒नु॒वः सु॒जा॒ताः ॥ 49 (10)

T.B.2.4.5.7

इ॒न्द्रश्च॑ नः शु॒ना॒सी॒रौ । इ॒मं य॒ज्ञं मि॒मि॒क्ष॒तम् । ग॒र्भं ध॒त्त॒ स्व॒स्तये॑ ॥

य॒यो॒रि॒दं वि॒श्वं भु॒व॒न-मा॒वि॒वेश॑ । य॒यो॒रा॒न॒न्दो नि॒हि॒तो म॒हश्च॑ ।

शु॒नासी॒रावृ॒तुभिः॑ सम्॒वि॒दानौ॑ । इन्द्र॒वन्तौ॑ ह॒विरि॒दं जु॒षे॒थाम् ॥

आ॒ घा॒ ये अ॒ग्निमि॑न्धते । स्तृ॒णन्ति॑ ब॒र्हि॒रानु॑षक् ।

येषा॒मिन्द्रो॑ यु॒वा सखा॑ () ॥ अ॒ग्न इन्द्र॑श्च मे॒दिना॑ ॥

ह॒थो वृ॒त्राण्य॑प्रति । यु॒वꣳ हि॑ वृ॒त्रह॑न्तमा ॥

याभ्याꣳ सु॒वर॑ज॒यन्न॑ग्र ए॒व । या॒वा॒त॒स्थ॒तुर्-भु॑वनस्य म॒द्ध्ये॑ ।

प्र॒चर्ष॑णी वृष॒णा व॑ज्रबा॒हू ।

अ॒ग्नी इन्द्रा॑ वृ॒त्रह॑णा हु॒वे वा॑म् ॥ 50 (17)

(म॒न - इन्द्रो॑ - गा॒वि॒ष्टिषु॑ - त॒नुं - गर्भꣳ - सु॒जा॒ताः - सखा॑
स॒प्त च॑) (A5)

2.4.6 अनुवाकं 6 – उपहोमाः

T.B.2.4.6.1

उ॒त नः॑ प्रि॒या प्रि॒यासु॑ । स॒प्तस्व॑सा सु॒जु॒ष्टा । सर॑स्वती स्तो॒म्या ऽभू॑त् ॥

इ॒मा जु॒ह्वाना॑ यु॒ष्मदा॑ नमो॒भिः । प्र॒ति स्तो॒मꣳ सर॑स्वति जुष॒स्व ।

तव॑ श॒र्मन् प्रि॒यत॑मे द॒धानाः॑ । उ॒प॒स्थे॒याम॑ श॒रणं॑ न वृ॒क्षम् ॥

त्रीणि पदा विचक्रमे । विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।

ततो धर्माणि धारयन् ॥ 51 (10)

T.B.2.4.6.2

तदस्य प्रियमभि पाथो अश्याम् । नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।

उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था । विष्णोः पदे परमे मद्ध्व उथ्सः ॥

क्रत्वा दा अस्थु श्रेष्ठः । अद्य त्वा वन्वन्थ सुरेक्णाः ।

मर्त आनाश सुवृक्तिम् ॥ इमा ब्रह्म ब्रह्मवाह ।

प्रिया त आ बर्हिः सीद । वीहि सूर पुरोडाशम् ॥ 52 (10)

T.B.2.4.6.3

उप नः सूनवो गिरः । शृण्वन्त्वमृतस्य ये । सुमृडीका भवन्तु नः ॥

अद्या नो देव सवितः । प्रजावथ् सावीः सौभगम् ।

परा दुःष्वज्जिय सुव ॥ विश्वानि देव सवितः । दुरितानि परासुव ।

यद्-भद्रं तन्म आसुव ॥ शुचिमर्कैर्-बृहस्पतिम् ॥ 53 (10)

T.B.2.4.6.4

अद्ध्वरेषु नमस्यत । अनाम्योज आचके ॥

या धारयन्त देवा सुदक्षा दक्षपितारा । असुर्याय प्रमहसा ॥

स इ॒क्षेति॑ सु॒धित॑ ओ॒कसि॑ स्वे । तस्मा॑ इ॒डा पि॒न्वते॑ वि॒श्वदानी॑ ॥
तस्मै॑ वि॒शः स्व॒यमे॒वान॑मन्ति । यस्मिन् ब्र॒ह्मा रा॒जनि॑ पूर्॒व एति॑ ॥
सकू॑तिमिन्द्र॒ सच्यु॑तिम् । सच्यु॑तिं ज॒घन॑च्युतिम् । 54 (10)

T.B.2.4.6.5

कना॑त्का॒भां न आ॑भर । प्र॒यप्स्य॑न्नि॒व स॒क्थ्यौ ॥
वि॒न इन्द्र॑ मृ॒धो ज॑हि । कनी॑खुनदिव सा॒पय॑न् ।
अ॒भि नः सु॑ष्टुतिं नय ॥ प्र॒जाप॑तिः स्त्रि॒यां य॑शः ।
मु॒ष्कयो॑रदधा॒त् सप॑म् । का॒मस्य॑ तृ॒प्तिमा॑नन्दम् ।
तस्या॑ग्ने भा॒जये॑ह मा ॥ मो॒दः प्र॒मोद॑ आ॒नन्दः॑ । 55 (10)

T.B.2.4.6.6

मु॒ष्कयो॑र्नि॒हितः स॑पः । सृ॒त्वेव॑ का॒मस्य॑ तृ॒प्याणि॑ ।
दक्षि॑णानां प्र॒तिग्र॑हे ॥ म॒नस॑श्चित्त॒माकू॑तिम् । वा॒चः स॒त्य-म॑शीमहि ।
प॒शूनाञ् रूप॑मन्नस्य । य॒शः श्रीः॑ श्रय॒तां म॑यि ॥
यथा॑ ऽह॒मस्या॑ अतृ॒पञ् स्त्रि॒यै पु॑मान् ।
यथा॑ स्त्री तृ॒प्यति॑ पु॒ंसि प्रि॒ये प्रि॒या । ए॒वं भ॑गस्य तृ॒प्याणि॑ । 56 (10)

T.B.2.4.6.7

य॒ज्ञस्य॑ का॒म्यः॑ प्रि॒यः॑ ॥ द॒दामी॑त्य॒ग्निर्व॑दति । तथेति॑ वा॒युरा॑ह॒ तत् ।
हन्ते॑ति स॒त्यं च॒न्द्रमाः॑ ॥ आ॒दि॒त्यः स॒त्यमो॑मिति ॥
आप॑स्तथ्-स॒त्यमा॑भरन् । यशो॑ य॒ज्ञस्य॑ दक्षि॒णाम् ।
असौ॑ मे का॒मः स॒मृद्ध्य॑ताम् ॥ न हि स्प॒शम॑विदन्-न॒न्यम॑स्मात् ।
वैश्वा॑नरात् पु॒र ए॒तार॑म॒ग्नेः । 57 (10)

T.B.2.4.6.8

अथे॑ममन्थन्नमृ॒तम॑मू॒राः । वैश्वा॑नरं क्षे॒त्रजि॑त्याय दे॒वाः ॥
येषा॑मिमे पूर्वे॑ अ॒र्मास॑ आसन् । अ॒यूपाः स॒द्य वि॑भृता पु॒रूणि॑ ।
वैश्वा॑नर त्वया॒ ते नु॒त्ताः । पृ॒थि॒वी-म॒न्याम॑भितस्थुर्-जना॑सः ॥
पृ॒थि॒वीं मा॒तरं॑ म॒हीम् । अ॒न्तरि॑क्ष-मुपब्रुवे । बृ॒हती॑मू॒तये॑ दि॒वम् ॥
विश्वं॑ बिभर्ति पृ॒थि॒वी । 58 (10)

T.B.2.4.6.9

अ॒न्तरि॑क्षं वि॒प॒प्रथे॑ । दु॒हे द्यौर् बृ॒हती॑ प॒यः॑ ॥
न ता॑ न॒शन्ति॑ न द॒भाति॑ तस्करः । नैना॑ अ॒मि॒त्रो व्य॑थिरादधर्षति ।
दे॒वाश्च॑ याभिर् यज॑ते द॒दाति॑ च ।

ज्यो॒गिता॒भिः स॒चते॒ गो॒पतिः॒ सह ॥
न ता अ॒र्वा रे॒णुक॑का॒टो अ॒श्नु॒ते ।
न स॒ꣳ स्कृ॒तत्र॑-मु॒पय॑न्ति ता अ॒भि ।
उ॒रुगा॒यम॑भयं तस्य ता अनु ।
गा॒वो म॒र्त्यस्य॑ वि॒चर॑न्ति यज्व॒नः ॥ 59 (10)

T.B.2.4.6.10

रा॒त्री व्य॑ख्यदा॒यती॑ । पु॒रु॒त्रा दे॒व्यक्ष॑भिः । वि॒श्वा अ॒धि श्रि॒योऽधि॑त ॥
उप॑ ते गा इ॒वाकर॑म् । वृ॒णीष्व॑ दु॒हितर् दि॒वः ।
रा॒त्री स्तो॒मं न जि॒ग्युषी॑ ॥ दे॒वीं वा॑चम॒जन॑यन्त दे॒वाः ।
तां वि॒श्वरू॑पाः प॒शवो॑ वदन्ति । सा नो म॒न्द्रेष॑मूर्जं दु॒हाना॑ ।
धे॒नुर्वा॒गस्मानु॑प सु॒ष्टुतै॑तु ॥ 60 (10)

T.B.2.4.6.11

यद् वा॒ग्वद॑न्त्य-वि॒चेत॑नानि । रा॒ष्ट्री दे॒वानां॑ नि॒षसा॑द म॒न्द्रा ।
चत॑स्र ऊ॒र्जं दु॒दुहे॑ पया॒सि । क्व स्वि॑ दस्याः प॒रमं॑ ज॒गाम ॥
गौरी॑ मि॒माय॑ स॒लिलानि॑ तक्ष॒ती । ए॒कप॑दी द्वि॒पदी॑ सा चतु॑ष्पदी ।
अ॒ष्टाप॑दी न॒वप॑दी ब॒भूवु॑षी । स॒हस्रा॑क्षरा प॒रमे॑ व्यो॒मन् ॥

तस्या॑ समु॒द्रा अधि॑ वि क्षरन्ति ।

तेन॑ जीवन्ति प्रदि॒शश्च॑तस्रः । 61 (10)

T.B.2.4.6.12

ततः॑ क्षर॒त्यक्षर॑म् । तद्-वि॒श्व-मु॑पजीवति ॥

इन्द्रा॑ सू॒रा ज॒नयन्-वि॒श्वकर्मा॑ ।

मरु॒त्वा॑ अस्तु गण॒वान्थ-स॒जात॑वान् ।

अस्य॑ स्नु॒षा-श्व॑शुरस्य प्र॒शिष्टि॑म् । स॒पत्ना॒ वाचं॑ मन॒सा उपा॑सताम् ॥

इन्द्रः॑ सू॒रो अत॑रद्-रजा॑सि । स्नु॒षा स॒पत्नाः श्व॑शुरोऽय॑मस्तु ।

अय॑ श॒त्रूञ्ज॑यतु ज॒र्हृषा॑णः । अयं॑ वा॒जं ज॑यतु वा॒जसा॑तौ () ॥

अ॒ग्निः क्ष॑त्रभृ॒दनि॑भृ॒ष्टमो॑जः । स॒हस्रि॑यो दी॒प्यता॑-मप्र॑युच्छन् ।

वि॒भ्राज॑मानः स॒मिधान॑ उ॒ग्रः । आ॒न्तरि॑क्षमरु॒हद-ग॑न्धाम् ॥ 62 (14)

(धा॒रयन् - पु॒रोडा॑शं - बृ॒हस्प॑तिं - ज॒घन॑च्युति - मा॒नन्दो॑ -

भग॑स्य तृ॒प्या - ण्य॒ग्नेः - पृ॑थि॒वी - यज्व॑न - ए॒तु -

प्र॒दि॒शश्च॑तस्रो - वा॒जसा॑तौ च॒त्वारि॑ च) (A6)

2.4.7 अनुवाकं 7 – उपहोमाः

T.B.2.4.7.1

वृ॒षा ऽस्य॑ शु॒र्-वृ॒षभा॑य गृह्य॑से । वृ॒षाऽय॑मु॒ग्रो नृ॒चक्ष॑से ।
दिव्यः॑ कर्म॒ण्यो हि॒तो बृ॒हन्ना॑म । वृ॒षभ॑स्य॒ या क॒कुत् ॥
वि॒षूवा॑न् वि॒ष्णो भव॑तु । अ॒यं यो॑ मा॒मको॑ वृ॒षा ।
अथो॑ इन्द्र॑ इव॒ देवे॑भ्यः । वि॒ब्रवी॑तु जने॑भ्यः ॥
आयु॑ष्मन्तं॒ व॑र्चस्वन्तम् ।
अथो॑ अधि॒पतिं॑ वि॒शाम् । 63 (10)

T.B.2.4.7.2

अ॒स्याः पृ॒थिव्या॑ अ॒ध्यक्ष॑म् । इ॒ममिन्द्र॑ वृ॒षभं॑ कृ॒णु ॥
यः सु॒शृङ्गः॑ सुवृ॒षभः॑ । क॒ल्याणो॑ द्रो॒ण आ॑हितः ।
का॒र्षी॑वलप्रगाणेन । वृ॒षभे॑ण॒ यजा॑महे ॥ वृ॒षभे॑ण॒ यज॑मानाः ।
अ॒क्रूरे॑णेव॒ सर्पि॑षा ।
मृ॒धश्च॑ सर्वा॒ इन्द्रे॑ण । पृ॒तना॑श्च जया॒मसि॑ ॥ 64 (10)

T.B.2.4.7.3

यस्यायमृषभो हविः । इन्द्राय परिणीयते ॥ जयाति शत्रुमायन्तम् ।
 अथो हन्ति पृतन्यतः ॥ नृणामहं प्रणीरसत् । अग्र उद्भिन्दतामसत् ॥
 इन्द्र शुष्मं तनुवा मेरयस्व । नीचा विश्वा अभितिष्ठाभिमातीः ।
 नि शृणीह्याबाधं यो नो अस्ति ।
 उरुं नो लोकं कृणुहि जीरदानो ॥ 65 (10)

T.B.2.4.7.4

प्रेह्यभिप्रेहि प्रभरा सहस्व । मा विवेनो वि शृणुष्व जनेषु ।
 उदीडितो वृषभ तिष्ठ शुष्मैः । इन्द्र शत्रून् पुरो अस्माकं युद्ध्य ॥
 अग्ने जेता त्वं जय । शत्रून्थ सहस ओजसा ।
 वि शत्रून् विमृधो नुद ॥ एतं ते स्तोमं तुविजात विप्रः ।
 रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् ।
 यदीदग्ने प्रति त्वं देव हर्याः ॥ 66 (10)

T.B.2.4.7.5

सुवर्वतीरप एना जयेम ॥ यो घृतेनाभिमानितः ।
 इन्द्र जैत्राय जज्ञिषे । स नः संकासु पारय । पृतनासाह्येषु च ॥

इन्द्रो जिगाय पृथिवीम् । अन्तरिक्षं सुवर्महत् ।
वृत्रहा पुरुचेतनः ॥ इन्द्रो जिगाय सहसा सहांसि ।
इन्द्रो जिगाय पृतनानि विश्वा ॥ 67 (10)

T.B.2.4.7.6

इन्द्रो जातो वि पुरो रुरोज । स नः परस्पा वरिवः कृणोतु ॥
अयं कृत्नुरगृभीतः । विश्वजि-दुर्भिदिथ्-सोमः ।
ऋषिर् विप्रः काव्येन ॥ वायुरग्रेगा यज्ञप्रीः । साकं गन्मनसा यज्ञम् ।
शिवो नियुद्धिः शिवाभिः ॥ वायो शुक्रो अयामि ते ।
मदध्वो अग्रं दिविष्टिषु । 68 (10)

T.B.2.4.7.7

आया हि सोमपीतये । स्वारुहो देव नियुत्वता ॥
इममिन्द्र वर्द्धय क्षत्रियाणाम् । अयं विशां विस्पतिरस्तु राजा ॥
अस्मा इन्द्र महि वर्चांसि धेहि । अवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥
इममाभज ग्रामे अश्वेषु गोषु । निरमुं भज योऽमित्रो अस्य ।
वर्ष्मन् क्षत्रस्य ककुभि श्रयस्व ।
ततो न उग्रो विभजा वसूनि ॥ 69(10)

T.B.2.4.7.8

अ॒स्मे द्या॒वापृ॑थि॒वी भू॑रि॒ वाम॑म् । सं दु॒हाथां॑ घ॒र्मदु॑घे॒व धे॒नुः ।
 अ॒यꣳ राजा॑ प्रि॒य इन्द्र॑स्य भूयात् । प्रि॒यो गवा॑मोष॒धीना॑-मु॒तापाम् ॥
 यु॒नज्मि॑ त उत्तरा॒वन्त॑-मिन्द्र॒म् । येन॑ जया॒सि न॒ परा॒जया॑सै ।
 स त्वा ऽक॑रेकवृषभꣳ स्वा॒नाम् । अथो॑ राजन्नु॒त्तमं॑ मा॒नवा॑नाम् ॥
 उत्तर॑स्त्वमधरे ते स॒पत्नाः॑ । एक॑वृषा इन्द्र॒सखा॑ जिगी॒वान् । 70 (10)

T.B.2.4.7.9

विश्वा॑ आ॒शाः पृ॑तनाः सं॒जय॑ञ्जयन् । अ॒भिति॑ष्ठ शत्रू॒यतः॑ सह॒स्व ॥
 तुभ्यं॑ भरन्ति क्षि॒तयो॑ यविष्ठ । ब॒लिम॑ग्ने अ॒न्ति त॒ ओत॑ दू॒रात् ।
 आ भ॑न्दिष्ठस्य सु॒मतिं॑ चि॒किद्धि॑ । बृ॒हत्ते॑ अ॒ग्ने म॒हि शर्म॑ भ॒द्रम् ॥
 यो दे॒ह्यो अ॒नम॑यद्वध॒स्नैः । यो अ॒र्यप॑त्नी-रुष॒सश्च॑कार ।
 स नि॒रुद्ध्या॑ नहुषो य॒ह्यो अ॒ग्निः ।
 वि॒शश्च॑क्रे ब॒लिह॑तः स॒होभिः॑ ॥ 71 (10)

T.B.2.4.7.10

प्र सद्यो॑ अ॒ग्ने अत्ये॑ष्य॒न्यान् । आ॒विर्य॑स्मै चा॒रुत॑रो ब॒भूथ॑ ।
 ई॒डेन्यो॑ वपु॒ष्यो वि॒भावा॑ । प्रि॒यो वि॒शाम॑ति॒थिर्-मा॑नुषी॒णाम् ॥

ब्र॒ह्म ज्ये॑ष्ठा वी॒र्या॑ संभृ॒तानि॑ । ब्र॒ह्मा॒ग्रे ज्ये॑ष्ठं दि॒वमा॒त॒तान॑ ।
 ऋ॒तस्य॑ ब्र॒ह्म प्र॒थ॒मो॒त ज॒ज्ञे । तेना॑र्हति ब्र॒ह्मणा॑ स्पर्द॑धितुं कः ॥
 ब्र॒ह्म स्रु॑चो घृ॒तवतीः॑ । ब्र॒ह्मणा॑ स्वर॒वो मि॒ताः । 72 (10)

T.B.2.4.7.11

ब्र॒ह्म य॒ज्ञस्य॑ तन्त॒वः । ऋ॒त्वि॒जो ये॑ ह॒विष्कृतः॑ ॥
 शृ॒ङ्गाणी॒वेच्छृ॑ङ्गिणां॒ संद॑दृश्रिरे । च॒षाल॑वन्तः स्वर॒वः पृ॒थि॒व्याम् ।
 ते दे॒वासः॑ स्वर॒वस्त॑स्थिवा॒सः । नमः॑ स॒खिभ्यः॑ स॒न्ना॒न्मा ऽव॑गात ॥
 अ॒भिभू॑र॒ग्निर॑तरद्-रजा॒सि । स्पृ॒धो वि॒हत्य॑ पृ॒तना॑ अ॒भि॒श्रीः ।
 जु॒षा॒णो म॒ आ॒हुतिं॑ मा म॒हिष्ट॑ । ह॒त्वा स॒प॒त्नान्॑ वरि॒वस्कर॑न्नः () ॥
 ई॒शानं॑ त्वा भु॒वनाना॑-म॒भि॒श्रिय॑म् । स्तौ॒म्य॒ग्न उ॒रु॒कृतं॑ सु॒वीर॑म् ।
 ह॒विर् जु॒षा॒णः स॒प॒त्नां॑ अ॒भिभू॑र॒सि ।
 ज॒हि शत्रू॑र॒प मृ॒धो नु॑दस्व ॥ 73 (14)

(वि॒शां - ज॒याम॑सि - जी॒रदा॑नो - ह॒र्या - वि॒श्वा - दि॒वि॒ष्टिषु॑ -
 वसू॑नि - जि॒गी॒वान्थ् - स॒हो॒भिर् - मि॒ता - न॑ श्र॒त्वारि॑ च) (A7)

2.4.8 अनुवाकं 8 – उपहोमाः

T.B.2.4.8.1

स प्र॒लव॒न्नवी॒यसा॑ । अ॒ग्ने॑ द्यु॒म्नेन॑ स॒म्य॑ता । बृ॒हत् त॑तन्थ भा॒नुना॑ ॥

न॒वं नु॑ स्तोम॑म॒ग्नये॑ । दि॒वः श्ये॒नाय॑ जी॒जन॑म् ।

वसोः॑ कु॒विद्व॒नाति॑ नः ॥ स्वा॒रु॒हा यस्य॑ श्रि॒यो दृ॒शे ।

र॒यिर्वी॒रव॑तो यथा ।

अ॒ग्रे य॒ज्ञस्य॑ चे॒ततः॑ ॥ अ॒दाभ्यः॑ पु॒र ए॒ता । 74 (10)

T.B.2.4.8.2

अ॒ग्निर्वि॒शां मा॑नु॒षीणा॑म् । तू॒र्णी र॑थः स॒दा न॒वः ॥

न॒वꣳ सो॑मा॒य वा॒जिने॑ । आ॒ज्यं प॑यसोऽ॒जनि॑ ।

जुष्टꣳ शु॒चित॑मं व॒सु ॥ न॒वꣳ सो॑म जु॒षस्व॑ नः ।

पी॒यूष॑स्ये॒ह तृ॑ष्णुहि । यस्ते॑ भा॒ग ऋ॒ताव॑यम् ॥

न॒वस्य॑ सोम ते व॒यम् । आ सु॑म॒तिं वृ॑णीमहे । 75 (10)

T.B.2.4.8.3

स नो॑ रा॒स्व स॒हस्रि॑णः ॥ न॒वꣳ ह॒विर्जु॑षस्व नः ।

ऋ॒तुभिः॑ सोम॑ भू॒तम॑म् । तद॒ङ्गं प्र॑ति॒हर्य॑ नः ।

राजन्त् सोम स्वस्तये ॥ नव॑ स्तोमं नव॑ हविः ।
 इन्द्रा॑ग्निभ्यां निर्वेदय । तज्जु॑षेता॒ सचे॑तसा ॥
 शुचिं॑ नु स्तोमं नवजातमद्य । इन्द्रा॑ग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् ॥ 76 (10)

T.B.2.4.8.4

उभा॑ हि वा॒ सु॒हवा॑ जोहवीमि । ता वाज॑ सद्य उशते धेष्ठा ॥
 अ॒ग्निरिन्द्रो॑ नवस्य नः । अ॒स्य ह॒व्यस्य॑ तृप्यताम् ।
 इ॒ह दे॒वौ स॒हस्रिणौ॑ ॥ य॒ज्ञं न॒ आ हि गच्छ॑ताम् ।
 वसु॑मन्त॒ सुव॑र्विदम् । अ॒स्य ह॒व्यस्य॑ तृप्यताम् ।
 अ॒ग्निरिन्द्रो॑ नवस्य नः ॥
 विश्वा॑न् दे॒वा स्त॑र्पयत । 77 (10)

T.B.2.4.8.5

हवि॑षोऽस्य नवस्य नः । सु॒व॒र्विदो॑ हि ज॒ज्ञिरे॑ ॥
 ए॒दं ब॒र्हिः सु॒ष्ट्री॑मा नवेन । अ॒यं य॒ज्ञो यज॑मानस्य भा॒गः ।
 अ॒यं ब॒भूव॑ भुवनस्य गर्भः । वि॒श्वे दे॒वा इ॒दम॒द्याग॑मिष्ठाः ॥
 इ॒मे नु॑ द्यावापृथि॒वी स॒मीची॑ । त॒न्वा॒ने य॒ज्ञं पु॒रुपे॑शसं धि॒या ।

आ॒ऽस्मै॑ पृ॒णीतां॑ भु॒वनानि॑ वि॒श्वा ।

प्र॒जां पु॒ष्टिम॑मृतं॒ नवे॑न ॥ 78 (10)

T.B.2.4.8.6

इ॒मे धे॒नू अ॒मृतं॑ ँ॒ये दु॒हाते॑ । प॒यस्व॑-त्यु॒त्तरा॑मे॒तु पु॒ष्टिः ।

इ॒मं ँ॒यज्ञं॑ जु॒षमा॑णे॒ नवे॑न । स॒मीची॑ द्या॒वापृ॑थि॒वी घृ॒ताची॑ ॥

य॒विष्ठो॑ ह॒व्यवा॑हनः । चि॒त्रभा॑नुर्-घृ॒तासु॑तिः । न॒वजा॑तो वि॒रोच॑से ।

अ॒ग्ने त॑त्ते म॒हित्व॑नम् ॥

त्व॒मग्ने॑ दे॒वता॑भ्यः । भा॒गे दे॒व न मी॑यसे । 79 (10)

T.B.2.4.8.7

स ए॒ना वि॒द्वान् य॑क्ष्यसि । न॒व॒॒ स्तो॒मं जु॒षस्व॑ नः ॥

अ॒ग्निः प्र॑थ॒मः प्रा॑ज्ञातु । स हि वे॒द यथा॑ ह॒विः ।

शि॒वा अ॒स्मभ्य॑-मोष॒धीः । कृ॒णोतु॑ वि॒श्वच॑र्षणिः ॥

भ॒द्रान्नः॑ श्रे॒यः स॒मनै॑ष्ट दे॒वाः । त्वया॑ऽव॒सेन॑ स॒मशी॑महि त्वा ।

स नो॑ म॒योभूः॑ पि॒तो आ॑वि॒शस्व॑ । शं तो॒काय॑ त॒नुवे॑ स्यो॒नः () ॥

ए॒तमु॒ त्यं म॑धु॒ना स॒म्यु॑तं॒ ँ॒यव॑म् । स॒रस्व॑त्या अ॒धि॒म॒नाव॑चर्कृषुः ।

इन्द्र॑ आसी॒त् सीर॑पतिः श॒तक्र॑तुः ।

की॒नाशा॑ आसन् म॒रुतः॑ सु॒दान॑वः ॥ 80 (14)

(पु॒र ए॒ता – वृ॑णीमहे – जु॒षेथाँ॑ – त॒र्पय॑ – ता॒मृतं॑ न॒र्वेन॑ – मी॒यसे॑ – स्यो॒न
श्च॒त्वारि॑ च) (A8)

Prapaataka Korvai with starting Words of 1 to 8 Anuvaakams :-

(जुष्ट - श्रक्षुषो - जुष्टी नरो - नक्तं जा॒ता - वृषा॒ स -
उ॒त नो॒ - वृषा॑ऽस्य॒ऽशुः - स प्र॑ल॒वद॒ष्टौ)

Korvai with starting Words of 1, 11, 21 Series of dasinis :-

(जुष्टो - म॒न्युर् भ॒गो - जुष्टी नरो - ह॒रि॒वर्प॑सं गि॒रः - शि॒प्रिन्
वा॒जा॒ना - मु॒त नो॒ - यद् वा॒ग्वद॑न्ती - वि॒श्वा आ॒शा अ॒शी॒तिः)

First and Last Word - 2nd Ashtakam 3rd Prapaatakam :-

(जुष्टः - सु॒दान॑वः)

॥ हरिः ओं ।

॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टके चतुर्थः प्रपाठकः समाप्तः ॥

=====

Details of Dasini & Vaakyams for
Ashtakam 2, Prapaatakam 4 (TB 2.4)

	Dasini	Vaakyams
Anuvakam 1	11	111
Anuvakam 2	9	91
Anuvakam 3	13	136
Anuvakam 4	10	99
Anuvakam 5	7	77
Anuvakam 6	12	124
Anuvakam 7	11	114
Anuvakam 8	7	74
Total →	80	826

Appendix

T.B.2.4.3.10 "एष ब्रह्मा{1}"

एष ब्रह्मा य ऋत्वि॑यः । इन्द्रो॑ नाम श्रु॒तो ग॒णे ॥

(Appearing in TB 3-7-9-5)

=====